

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Emine Nur SEZEK

KOLOMBİYA DEVLETİ İLE FARC ARASINDAKİ BARIŞ ANLAŞMASI VE
KOLOMBİYA'DA BARIŞ ANLAŞMASI SONRASI SÜREÇ

Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2020

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Emine Nur SEZEK

KOLOMBİYA DEVLETİ İLE FARC ARASINDAKİ BARIŞ ANLAŞMASI VE
KOLOMBİYA'DA BARIŞ ANLAŞMASI SONRASI SÜREÇ

Danışman

Doç. Dr. Ceren UYSAL OĞUZ

Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2020

Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Emine Nur SEZEK'in bu çalışması, jürimiz tarafından Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan	: Dr. Öğr. Üyesi Selim Kanat	(İmza)
Üye (Danışmanı)	: Doç. Dr. Ceren Uysal Oğuz	(İmza)
Üye	: Doç. Dr. Sanem Özer	(İmza)

Tez Başlığı:	KOLOMBİYA DEVLETİ İLE FARC ARASINDAKİ BARIŞ ANLAŞMASI VE KOLOMBİYA'DA BARIŞ ANLAŞMASI SONRASI SÜREÇ
--------------	--

Onay : Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi :23/07/2020
Mezuniyet Tarihi : 20/08/2020

(İmza)
Prof. Dr. İhsan BULUT
Müdür

AKADEMİK BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “KOLOMBİYA DEVLETİ İLE FARC ARASINDAKİ BARIŞ ANLAŞMASI VE KOLOMBİYA'DA BARIŞ ANLAŞMASI SONRASI SÜREÇ” adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımda yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını belirtir; bunu şerefimle doğrularım.

İmza

Adı SOYADI

Emine Nur SEZEK

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU
BEYAN BELGESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-Soyadı	Emine Nur SEZEK
Öğrenci Numarası	20185238007
Enstitü Ana Bilim Dalı	Uluslararası İlişkiler
Programı	Tezli Yüksek Lisans
Programın Türü	(X) Tezli Yüksek Lisans () Doktora () Tezsiz Yüksek Lisans
Danışmanın Unvanı, Adı-Soyadı	Doç Dr. Ceren UYSAL OĞUZ
Tez Başlığı	KOLOMBİYA DEVLETİ İLE FARC ARASINDAKİ BARİŞ ANLAŞMASI VE KOLOMBİYA'DA BARİŞ ANLAŞMASI SONRASI SÜREÇ
Turnitin Ödev Numarası	1368419145

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 97 sayfalık kısmına ilişkin olarak, 11/08/2020 tarihinde tarafımdan Turnitin adlı intihal tespit programından Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nda belirlenen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan ve ekte sunulan rapora göre, tezin/dönem projesinin benzerlik oranı;

alıntılar hariç % 2

alıntılar dahil % 2'dir.

Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir:

(X) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylarım.

() Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esasları'nda öngörülen yüzdelik sınırlarının aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.

Gerekçe:

Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlerin ışığı altında tarafımda yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim.

11/082020.

(imzası)

Danışmanın Unvanı-Adı-Soyadı

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	iii
ŞEKİLLER LİSTESİ	v
TABLolar LİSTESİ	vii
KISALTMALAR LİSTESİ	viii
ÖZET	ix
SUMMARY	x
TEŞEKKÜR	xi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ÇATIŞMA KAVRAMI VE KOLOMBİYA'DA ÇATIŞMALAR

1.1. Teorik Çerçeve	5
1.1.1. Çatışmayı Anlamak	7
1.1.2. Çatışmayı Yönetmek	8
1.1.3. Barışı Anlamak	10
1.1.4. Barışı İnşa Etmek.....	12
1.2. Kolombiya'da Silahlı Çatışmalar	14
1.2.1. Silahlı Çatışmaların Doğuşu	17
1.2.2. Kolombiya'da Silahlı Gruplar	19
1.2.3. FARC'ın Ortaya Çıkışı	21
1.3. Çatışma Analizi	25

İKİNCİ BÖLÜM

BARIŞ ANLAŞMASININ İMZALANMASINA GİDEN SÜREÇ

2.1. Çatışmaların Etkileri ve Sonuçları	30
2.1.1. Çatışmadan Kaynaklı Yer Değiştirmeler	33
2.1.2. Uyuşturucu Ticaretinin Çatışmalara Etkisi.....	34
2.2. Barış Müzakereleri Dönemi	36

2.2.1. El Caguán Müzakerelerine Giden Süreç	37
2.2.2. El Caguán Müzakereleri	38
2.2.3. La Habana Müzakereleri	45
2.2.4. İki Müzakere Döneminin Karşılaştırılması	51
2.3. Barış Anlaşması İçin Referandum	52
2.4. Dış Aktörlerin Sürece Etkileri.....	55

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BARIŞ ANLAŞMASI VE ANLAŞMA SONRASI DÖNEM

3.1. Barış Anlaşmasının Uygulanması	58
3.1.1. Kapsamlı Tarım Reformu	64
3.1.2. Siyasi Katılım	67
3.1.3. Silahlı Çatışmayı Sonlandırma	69
3.1.4. Yasa Dışı Uyuşturucu Probleminin Çözümü.....	71
3.1.5. Mağdurlar Üzerine Anlaşma	73
3.1.6. Uygulama, Doğrulama ve Kamu Onayı	75
3.2. Anlaşma Sonrası Yaşanan Değişimler	77
3.2.1. Çatışmanın Etkilerinde Yaşanan Değişimler.....	79
3.2.2. Politik Değişimler.....	81
3.3. Mülakatlar ve Kolombiya Gözlemleri	84
SONUÇ	93
KAYNAKÇA.....	97
ÖZGEÇMİŞ	108

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1 Kolombiya Siyasi Haritası.....	15
Şekil 1.2 Kolombiya Çatışma Ağacı.....	28
Şekil 2.1 FARC-EP, ELN, AUC'den Kaynaklı Ölümler (1989-2018).....	31
Şekil 2.2 FARC-EP'den Kaynaklı Ölümler (1989-2018)	32
Şekil 2.3 Çatışma Nedeniyle Yerinden Edilenler (1985-2019).....	33
Şekil 2.4 Kolombiya Silahlı Çatışma Yoğunluk Coğrafyası (1998)	39
Şekil 2.5 Silahtan Arındırılmış Bölge (El Caguán) Haritası (1998-2002).....	41
Şekil 2.6 Kolombiya Silahlı Çatışma Yoğunluk Coğrafyası (2002)	44
Şekil 2.7 Kolombiya Silahlı Çatışma Yoğunluk Coğrafyası (2007)	46
Şekil 2.8 Kolombiya Silahlı Çatışma Yoğunluk Coğrafyası (2015)	50
Şekil 2.9 Referandum Sonuçları (2016)	53
Şekil 2.10 Referandum Sonuç Haritası (2016)	54
Şekil 3.1 Anlaşmanın 578 Şartının Uygulanması (Aralık 2016- Mayıs 2018).....	63
Şekil 3.2 Anlaşmanın 578 Şartının Uygulanması (Aralık 2016- Nisan 2019).....	63
Şekil 3.3 Kapsamlı Tarım Reformunun Uygulanması (Aralık 2016- Mayıs 2018)	65
Şekil 3.4 Kapsamlı Tarım Reformunun Uygulanması (Aralık 2016- Nisan 2019).....	66
Şekil 3.5 Siyasi Katılım Maddesinin Uygulanması (Aralık 2016- Mayıs 2018)	68
Şekil 3.6 Siyasi Katılım Maddesinin Uygulanması (Aralık 2016- Nisan 2019).....	69
Şekil 3.7 Silahlı Çatışmanın Sonlandırılması Maddesinin Uygulanması (Aralık 2016- Mayıs 2018)	70
Şekil 3.8 Silahlı Çatışmanın Sonlandırılması Maddesinin Uygulanması (Aralık 2016- Nisan 2019).....	71
Şekil 3.9 Yasa Dışı Uyuşturucu Probleminin Çözülmesi Maddesinin Uygulanması (Aralık 2016- Mayıs 2018)	72
Şekil 3.10 Yasa Dışı Uyuşturucu Probleminin Çözülmesi Maddesinin Uygulanması (Aralık 2016- Nisan 2019)	73
Şekil 3.11 Mağdurlar Üzerine Anlaşma Maddesinin Uygulanması (Aralık 2016- Mayıs 2018).....	74
Şekil 3.12 Mağdurlar Üzerine Anlaşma Maddesinin Uygulanması (Aralık 2016- Nisan 2019).....	75
Şekil 3.13 Uygulama, Doğrulama ve Kamu Onayı Maddesinin Uygulanması (Aralık 2016- Mayıs 2018)	76

Şekil 3.14 Uygulama, Doğrulama ve Kamu Onayı Maddesinin Uygulanması (Aralık 2016-Nisan 2019).....	77
Şekil 3.15 Müzakere Dönemi Sonrası Ölüm Oranları (2012-2018)	79
Şekil 3.16 Çatışma Nedeniyle Yerinden Edilenler ve Bunu Devlete Bildirenler (1985-2019)	80
Şekil 3.17 Kolombiya Yıllık Gayri Safi Yurt İçi Hasıla (GSYİH) Büyümesi (1990-2018)	80
Şekil 3.18 Kolombiya Seçimlere Katılım Sayıları (2010-2014-2018)	82
Şekil 3.19 Kolombiya Seçimlere Katılım Yüzdeleri (2010-2014-2018)	82

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 2.1 Kolombiya Müzakere Süreçlerinin Karşılaştırılması	51
Tablo 3.1 Senatoda Yer Alan Siyasi Partiler (2018 Seçimleri).....	83
Tablo 3.2 Kolombiya Temsilciler Meclisinde Yer Alan Siyasi Partiler (2018 Seçimleri).	83

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AUC	: Autodefensas Unidas de Colombia (Kolombiya Birleşik Öz Savunma Güçleri)
BM	: Birleşmiş Milletler
DDR	: Disarmement, Demobilization and Reintegration (Silahsızlanma, Terhis ve Yeniden Entegrasyon)
ELN	: Ejército de Liberación Nacional (Ulusal Kurtuluş Ordusu)
FARC	: Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia (Kolombiya Devrimci Silahlı Güçleri)
FARC	: Fuerza Alternativa Revolucionaria del Común (Ortak Alternatif Devrimci Güç) (Siyasi Parti)
FARC-EP	: Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia – Ejército del Pueblo (Kolombiya Devrimci Silahlı Güçleri- Halk Ordusu)
FSI	: Fragile States Index (Kırılgan Devletler Endeksi)
GPI	: Global Peace Index (Küresel Barış Endeksi)
GSYİH	: Gayri Safi Yurt İçi Hasıla
M19	: Movimiento 19 de Abril (19 Nisan Hareketi)
PAM	: Peace Accord Matrix- Barometer Initiative (Barış Analşaması Matrisi- Barometre Girişimi)
PMI	: Plan Marco de Implementación del Acuerdo Final (Nihai Anlaşmanın Uygulanması için Çerçeve Plan)
STK	: Sivil Toplum Kuruluşları
STyE	: Silahsızlanma, Terhis ve Yeniden Entegrasyon
TDK	: Türk Dil Kurumu
UCDP	: The Uppsala Conflict Data Program (Uppsala Çatışma Veri Programı)
UP	: Unión Patriótica (Vatansever Birlik)

ÖZET

İnsanlık tarihi kadar eski olan çatışmaların birçok türü vardır. Bazı çatışmalar insanlar arasında, bazıları devletler arasında bazıları ise devlet ve devlet dışı aktörler arasında yaşanmaktadır. Devlet ve devlet dışı aktörler arasında yaşanan çatışmalardan biri Kolombiya Devleti ve FARC arasında gerçekleşendir. 1964 yılında başlayan bu çatışma modern dönemin en uzun süren çatışmalarından biridir. 52 yıl süren çatışma, 2016 yılında imzalanan barış anlaşması ile görece olarak sona ermiştir. Anlaşma ile çatışmanın ortaya çıkması ve sonrasında büyümesinde etkili olan birçok noktaya değinerek kalıcı bir barış hedeflenmiştir. Bu nedenle anlaşmanın uygulanması çok önemlidir. Çünkü ancak anlaşmanın uygulanması ile hedefler yerine getirilebilmektedir. Buradan hareketle bu çalışmanın araştırma sorusu “Kolombiya’ya yaklaşık elli yıl sonra kırılğan da olsa bir barış getiren barış anlaşmasının yeterince uygulandığı ve bu sayede ülkede kalıcı barışa ulaşıldığı ileri sürülebilir mi?” olarak tasarlanmıştır. Bu soruya yanıt vermek için Kolombiya barış anlaşmasının uygulanma oranları ölçülmüştür. Ölçümler için anlaşmanın temel altı maddesi başta olmak üzere 578 şartın uygulanma oranlarına bakılmıştır. Çalışmada “Eğer barış anlaşmasının temel maddelerinin tamamen uygulanmasında eksiklik var ise o zaman kalıcı barışa ulaşmak zaman alabilir.” hipotezinin kanıtlanıp kanıtlanamayacağına bakılmıştır. Buna göre özellikle altı temel maddenin uygulanmasında tamamlanma oranının düşük olduğu görülmüştür. Bunun yanı sıra bu tez çalışması için görüşülen Kolombiyalı akademisyenler de anlaşmanın uygulama oranını düşük bulmaktadır. Çalışma için, akademisyenlerin görüşleri ve yazarın ülkede gerçekleştirdiği araştırma ve gözlemler eldeki veriler ile birlikte değerlendirilmiştir. Bunun sonucunda elde edilen bulgulara göre Kolombiya barış anlaşmasının uygulanmasında bazı eksiklikler olduğu ve bu eksikliklerin kalıcı barışı elde etmeyi yavaşlattığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kolombiya, FARC, Çatışma, Barış Anlaşması, Barış Anlaşmasının Uygulanması.

SUMMARY

THE PEACE AGREEMENT BETWEEN COLOMBIAN STATE AND FARC AND POST-AGREEMENT PROCESS IN COLOMBIA

There are many types of conflicts as old as human history. Some conflicts occur between people, some between states, and some between state and non-state actors. One of the conflicts between state and non-state actors took place between the state of Colombia and the FARC. This conflict, which started in 1964, is one of the longest civil conflicts in modern history. The conflict, which lasted for 52 years, ended with a peace agreement signed in 2016. With the agreement, a lasting peace is aimed by addressing many points that prevent the re-emergence of conflict. Therefore, the implementation of the agreement is one of the most significant steps of the peace process. Because only with the implementation of the agreement would the targets be fulfilled. From this point, the research question of this study is proposed as "Could it be anticipated that the 2016 peace agreement has been sufficiently implemented and thus permanent peace achieved in the country?" To answer this question, the implementation rates of the Colombian peace agreement were measured. For the measurements, the application rates of 578 stipulations, especially the six fundamental points of the agreement, were examined. The hypothesis of this study is "If there is a deficiency in the full implementation of the basic articles of the peace agreement, then it may take time to achieve permanent peace." Whether the hypothesis can be proved or not has been examined. Accordingly, it was observed that the completion rate was low especially in the implementation of the six fundamental points. In addition, Colombian scholars, interviewed for this thesis study, find the implementation rate of the agreement low. For this thesis, the opinions of the scholars, research and observations of the author in the country were evaluated together with the available data. According to the findings obtained, it has been determined that there are some deficiencies in the implementation of the Colombian peace agreement and these deficiencies slow down the achievement of permanent peace.

Keywords: Colombia, FARC, Conflict, Peace Agreement, Implementation of the Peace Agreement.

TEŞEKKÜR

Öncelikle tez yazma sürecimde ve hem lisans hem de yüksek lisans eğitimim boyunca bana desteğini esirgemeyen ve Latin Amerika üzerine çalışma hevesim konusunda beni yüreklendiren sayın tez danışmanım Ceren Uysal Oğuz’a sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum. Sayın tez danışmanım nezdinde tüm Akdeniz Üniversitesi Uluslararası İlişkiler öğretim üyelerine ve tez savunmamda katkılarını eksik etmeyen jüri üyeleri Sanem Özer ve Selim Kanat hocalarıma da teşekkür ederim.

Tezimin yazım sürecinde ve araştırma yapmak için Kolombiya’da bulunduğum dönem boyunca hem akademik hem de manevi desteğini esirgemeyerek fikirleriyle tezime katkıda bulunan Diego Rodríguez’e çok teşekkür ederim.

Kolombiya’da bir yabancı olarak araştırma yapmanın zorluklarının farkında olup bu süreçte araştırmama destek olan kişilere, mülakatlara katılan akademisyenlere ve gerçekleştirdiğim yapılandırılmış görüşmelere katılan herkese çok teşekkür ederim. Universidad Central de Bogotá’nın İktisat ve Uluslararası İlişkiler bölümlerine ve öğretim üyelerine, ülkede bulunduğum süre boyunca sağladıkları koşulsuz destek için minnettarım.

Son olarak ama en önemlisi eğitim hayatım boyunca yardımlarını esirgemeyen ve aldığım her kararda bana destek olan annem Gülsüm, babam Adem ve kardeşlerim Osman ile Ali Berat’a teşekkür ederim. Onların bana olan inancı ve desteği sayesinde çalışmamı kararlılıkla sürdürdüm. Çok teşekkürler.

Emine Nur SEZEK

Bogotá, 2020

GİRİŞ

21. yüzyıl itibariyle küreselleşme ve teknolojik gelişmelerin etkisiyle yaşam kalitesi bir hayli yükselmiştir. Küreselleşmenin ve teknolojik gelişmelerin sağladığı kolaylıklar ile genel düzeyde devletler özel düzeyde ise insanlar arasındaki iletişim gelişmiştir. Fakat tüm bu gelişmelere rağmen hâlâ değiştirilemeyen/geliştirilemeyen bazı önemli noktalar vardır. Bunlardan biri de barış içinde yaşama hususundadır. 20. yüzyılda yaşanan iki büyük dünya savaşının ardından devletler arasındaki savaşlar azalmıştır. Fakat devlet ve devlet dışındaki aktörler arasındaki çatışmalar artış göstermeye başlamıştır. Devlet ve devlet dışı aktörler arasında yaşanan bu çatışmalardan biri de Kolombiya’da meydana gelmiştir.

Bir Latin Amerika ülkesi olan Kolombiya, 1499 yılında İspanya’ya bağlı deniz kuvvetlerinin bölgeye ulaştığı dönemden itibaren farklı çatışmalara ev sahipliği yapmıştır. Ülke önce İspanyol yöneticilerine karşı bir bağımsızlık mücadelesi vermiş sonra kendi içinde çatışmalar yaşamaya devam etmiştir. Fakat özellikle 20. yüzyıl ile günümüzde etkileri hâlâ devam eden derin çatışma dönemine girmiştir. İlk olarak yüzyılın başında ülkenin iki etkin siyasi partisi arasında başlayan çatışmalar ülke için yüksek oranda ölümler ve toprak kaybı gibi derin sonuçlar doğurmuştur. Bundan sonra yüzyılın ikinci yarısına kadar daha sakin bir dönem yaşanmıştır.

Yaklaşık 40 yıl kadar süren sözde sükûnet dönemi, Liberal Parti’nin başkan adayı Jorge Eliécer Gaitán’ın seçim yarışı sırasında öldürülmesi ile sona ermiştir. Gaitán’ın öldürülmesinin Muhafazakâr Parti ile bağlantılı olduğunu düşünen Liberal Parti ve Muhafazakârlar arasında başlayan yeni çatışma dönemi uzun yıllar devam etmiştir. La Violencia (Şiddet) dönemi olarak isimlendirilen bu çatışma dönemi 1948’den 1974 yılına kadar sürmüş ve birçok insanın ölümüne neden olmuştur.

Kolombiya, La Violencia’nın henüz sonlanmadığı dönemde bir de askeri darbe yaşamıştır. Ülkede askeri yönetimin devam ettiği yıllarda çatışmalar azalmış fakat sona ermemiştir. Bu nedenle askeri yönetim yerini sivil yönetime bırakırken çatışmaları sonlandırmak adına iki partinin temsiliyet eşitliğine dayanan yeni bir sistem oluşturmuştur. Ulusal Cephe sistemi olarak adlandırılan bu yöntem dört seçim dönemi kadar varlığını korumuştur fakat hedeflendiği gibi çatışmaları sonlandıramamıştır.

Ulusal Cephe’nin yönetimde olduğu yıllarda ülkede ilk silahlı örgütler kurulmaya ve devlet ile çatışmaya başlamıştır. Birçoğu yakın geçmişe kadar aktif olan bu silahlı örgütler genellikle 1960’lı yıllarda faaliyetlerine başlamıştır. Silahlı örgütler ve Kolombiya Devleti

arasında başlayan çatışmalar uzun yıllar ülkenin en önemli sorunlarından biri olmuştur. Kurulan bu silahlı örgütlerden biri de Kolombiya Devleti ve Kolombiya Devrimci Silahlı Güçleri (Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia, FARC) olmuştur.

FARC, 1964 yılında ülkedeki ekonomik eşitsizliğe tepki olarak topraksız köylülere toprak sağlamak üzere kurulmuştur. Hakkını savunduğunu iddia ettiği köylüler başta olmak üzere ülkenin birçok kesiminden destek görmüştür. Böylece Kolombiya hatta dünya tarihinde ortaya çıkan en büyük ve etkili silahlı örgütlerden biri olmuştur. Kurulduğu yıldan itibaren devlet ile çatışmaya başlamıştır. FARC ve Kolombiya Devleti arasında yaşanan bu çatışmalar 50 yıldan uzun bir süre devam etmiştir. Bu çatışmalar gerek iç politikada gerekse dış politikada birçok önemli gelişmeye neden olmuştur.

Çatışmaların etkisiyle ülke nüfusunun önemli bir kısmı yerinden edilmiş; çoğunluğu sivil olmak üzere birçok ölüm yaşanmış; ülke güvensiz bir hale gelmiş; ekonomik olarak etkilenmiş ve Kolombiya itibar kaybına uğramıştır. Bunlar çatışmanın ülkede ortaya çıkardığı en temel etkiler olurken ideolojik farklılıklar; La Violencia dönemi; ekonomik adaletsizlik ve yoksulluk gibi noktalar ise Kolombiya Devleti ve FARC arasında yaşanan çatışmaların en önemli sebepleri olmuştur.

Uzun yıllar devam eden bu çatışmalar birkaç kez çözüme ulaştırılmaya çalışılmıştır. Buna bağlı olarak 1980’li yıllardan itibaren taraflar barış için müzakere etmeye başlamıştır. 2012 yılında başlayan son müzakere dönemi ile dört kez müzakere masasına oturan taraflar son müzakereye kadar bir başarı elde edememiştir. Daha önceki müzakerelerde kimi zaman silah bırakma hususunda anlaşılan taraflar çok geçmeden çatışmaya geri dönmüşlerdir. Dolayısıyla bu barış müzakereleri başarısız olmuştur.

2010 yılında devlet başkanı seçilen Juan Manuel Santos ile birlikte ülkede yaşanan çatışmaların akıbetinde bir değişiklik yaşanmıştır. Santos döneminde devlet, FARC ile yeniden müzakere masasına oturmuştur. Yaklaşık dört yıl süren son müzakere dönemi ile taraflar arasında bir barış anlaşması imzalanmıştır. Böylece ülke çatışma dönemini görece olarak sonlandırarak barış inşası aşamasına geçmiştir. Fakat imzalanan barış kırılgan bir yapıdadır. Bu nedenle ülkede tam olarak barış sağlanmıştır gibi net bir ifade kullanmak doğru değildir.

Bir önceki paragrafta verilen bilgilerden hareketle bu tez çalışmasının temel araştırma sorusu: “Kolombiya’ya yaklaşık elli yıl sonra kırılgan da olsa bir barış getiren barış anlaşmasının yeterince uygulandığı ve bu sayede ülkede kalıcı barışa ulaşıldığı söylenebilir mi?” şeklinde oluşturulmuştur. Bu temel araştırma sorusunu desteklemek adına, “Ülke bu kadar uzun süren bir çatışmadan sonra barış anlaşması imzalama durumuna nasıl ve hangi şartlarda gelmiştir?”, “2016 yılında FARC ile barış anlaşması imzalayan Kolombiya, çatışma durumunu

tamamen aşıp çatışma sonrası ülke olma özelliklerini taşımakta mıdır?” soruları çalışma boyunca yanıtlanmıştır. Çalışma “Eğer barış anlaşmasının temel maddelerinin tamamen uygulanmasında eksiklik var ise o zaman kalıcı barışa ulaşmak zaman alabilir.” hipotezi ile desteklenmiştir.

Çalışmanın ana soruları yanıtlanırken barış anlaşmasının uygulanma oranları en temel ölçüt olarak alınmıştır. Fakat bunun yanı sıra farklı ölçütler de belirlenerek ülkenin durumu tartışılmıştır. Bu ölçütler, çatışma kaynaklı ölüm oranlarının değişimi; yerinden edilmiş insanların oranı; ekonomik farklılaşma; siyasi katılımın durumu ve son olarak da hükümetin/hükümetlerin ülkenin her kesimini temsil edecek şekilde oluşturulup oluşturulmadığı olmuştur.

Bu çalışmanın araştırma sorusu yanıtlanırken barış anlaşmasının uygulanma oranları ile birlikte bu ölçütler kullanılmıştır. Bu ölçütler açıklanarak genel bir çerçeve çizilmiştir. Bu yapılırken bu hususların çatışma dönemindeki etkileri/oranları incelenmiş daha sonra ise barış anlaşması imzalandıktan sonraki durum üzerinde durulmuştur. Bu çalışma ile Kolombiya’da yaşanan çatışmalardan ziyade, Türkçe literatürde üzerinde çok fazla durulmayan, ülkedeki barış inşası dönemi analiz edilmiştir.

Bu tez çalışması yapılırken çoklu araştırma yöntemi kullanılarak hem nicel hem nitel verileri içeren tümevarımcı bir yaklaşım sergilenmiştir. İngilizce, İspanyolca ve Türkçe dillerinde kapsamlı literatür taraması yapılmış, birincil ve ikincil kaynaklar arasında yer alan kitaplar, dergi makaleleri, gazete haberleri, ülke raporları taranmış ve ana kaynaklara ulaşılarak ortak bir analiz gerçekleştirilmiştir. Bunun yanı sıra barış ve çatışma dönemlerinde yaşanan bazı değişimler rakamsal veriler yardımı ile ifade edilmiştir. Bu nedenle çeşitli veri servislerinden yararlanılmıştır. Bu bağlamda Registraduría Nacional Del Estado Civil (Ulusal Seçim Kontrol Merkezi), Unidad para la Atención y Reparación Integral a las Víctimas (Mağdurların Tanzimi), Dünya Bankası, Uppsala Conflict Data Program (Uppsala Çatışma Veri Programı/ UCDP) ve Kroc Institute for International Peace Studies (Kroc Uluslararası Barış Çalışmaları Enstitüsü) veri servisleri kullanılmıştır. Bunun yanı sıra bu çalışma için saha araştırması gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda, Kolombiya’da barış ve çatışma üzerine çalışan akademisyenler görüşülmüştür. Farklı yaş gruplarının dahil edildiği yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın “Kolombiya’da Çatışmalar” başlıklı ilk bölümünde, öncelikli olarak teorik çerçeve ortaya konmuştur. Barış inşası kuramının teorik çatısı çalışmanın teorik çerçevesini oluşturmuştur. Teorik çerçevenin ardından Kolombiya’da

yaşanan silahlı çatışmalar tarihsel bağlamda açıklanmıştır. İlk bölümde, son olarak Kolombiya Devleti ve FARC arasında yaşanan çatışmanın analizi yapılmıştır.

Çalışmanın “Barış Anlaşmasının İmzalanmasına Giden Süreç” başlıklı ikinci bölümünde analizi yapılan çatışmanın yarattığı etkilerden bahsedilmiştir. Sonrasında ise Kolombiya Devleti ve FARC arasında gerçekleşen barış müzakereleri süreci incelenmiştir. Bunun ardından ülkede gerçekleşen ve biri barış anlaşmasının imzalanması ile başarıya ulaşan son iki müzakere döneminin karşılaştırılması yapılmıştır. Müzakere dönemlerinin karşılaştırılmasının ardından barış anlaşmasının halk onayına sunulmasına değinilmiştir.

Çalışmanın “Barış Anlaşması ve Anlaşma Sonrası Dönem” başlıklı üçüncü ve son bölümü ise barış anlaşmasına ve ülkenin anlaşma sonrası durumuna yoğunlaşmıştır. İmzalanan anlaşmaya ve bu anlaşmanın altı temel maddesine detaylı olarak değinilmiştir. Hem bu altı maddenin hem de anlaşmanın 59 şartından türetilen 578 alt şartın uygulanma oranları iki farklı döneme göre incelenmiştir. Bunun ardından üçüncü bölümde, anlaşmanın imzalanmasından sonra geçen süreçte yaşanan gelişmeler açıklanmıştır. Son olarak, bu bölüm yazar tarafından Kolombiya’da yapılan röportajları, yapılandırılmış görüşmeleri ve yazarın ülkeye dair gözlemlerini içermiştir.

Üç bölümden oluşan tez çalışmasında, Kolombiya’da yaşanan çatışmaların ortaya çıktığı 20. yüzyıldan başlayarak 2019 yılına kadar geçen süre analiz edilmiştir. Çalışmanın kapsamına giren son yıl 2019 olmuştur. Bu yıla kadar mümkün olan her veri analize dahil edilmiştir. Bazı noktalarda sürecin halen devam etmesi ve çok yeni olması nedeniyle yeterli veriye ulaşılamamıştır. Öte yandan saha çalışması sırasında Covid-19 salgını dolayısıyla başlayan karantina uygulaması nedeniyle, ülkede konu hakkında faaliyet gösteren kuruluşlara yapılması planlanan ziyaretler ve planlanmış birçok mülakat gerçekleştirilememiştir. Buna rağmen çalışmanın Türkçe literatüre katkı sağlaması ve bu alanda daha sonra yapılacak çalışmalara başlangıç teşkil etmesi hedeflenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

ÇATIŞMA KAVRAMI VE KOLOMBİYA’DA ÇATIŞMALAR

Çatışma kavramı ve bu kavramdan doğan kuramsal yaklaşımlar, son yıllarda Uluslararası İlişkiler disiplini içerisinde kendine çokça yer bulmaya başlamıştır. Çatışma kavramı, Uluslararası İlişkiler disiplinince kelime anlamından daha geniş bir şekilde tanımlanmaktadır. Disipline göre teorik bir bakış açısıyla tanımlandığında çatışma, yalnızca şiddet içeren eylemler sarmalı değil aksine gündelik hayatın inişleri ve çıkışları ile bir bütündür ve çözüm ve barış süreçlerinden ayrı düşünülmemelidir (Akyeşilmen, 2013: 18).

Dünya üzerinde hâlihazırda devam etmekte olan birçok çatışma vardır. Bunlardan kimi aktif kimi pasif olarak sürmektedir. Daha önceleri çoğunlukla devletler arasında süregelen çatışmalar, son yıllarda devletler arası olmaktan çıkıp ülkeler ve ülke içindeki silahlı aktörler arasında oluşmaya başlamıştır. Bir devlet ve ülke içi silahlı gruplar arasında bu zamana kadar meydana gelmiş en önemli çatışmalardan birisi Kolombiya Devleti ve Kolombiya Devrimci Silahlı Güçleri (Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia, FARC) arasında gerçekleşen çatışma olmuştur. Bahsi geçen çatışma dünyanın en uzun süren silahlı çatışmalarından biri olmuştur ve elli yılı aşkın bir süre devam etmiştir.

Kolombiya’da yaşanan bu çatışma, çatışma çözümü alanında çalışan akademisyenler arasında sıkça çalışılan bir konudur. Nihayet ülkede 2016 yılında imzalanan barış anlaşması ile çatışma görünürde sona ermiştir. Uzun yıllar şiddet sarmalı ile iç içe yaşayan ülke şu an çatışma kavramı tanımlanırken bahsedilen diğer aşamalar olan çözüm ve barış aşamalarına geçiş yapmıştır.

Bu tezin ilk bölümünde çatışma ve barış kavramları ve bu kavramların doğurduğu teorik yaklaşımlar incelenmiştir. Bölümün ikinci kısmında, ilerideki bölümlerde herhangi bir karmaşaya yol açmaması açısından Kolombiya’da yaşanan silahlı çatışmaların tarihçesinden bahsedilmiş sonrasında bu çalışmanın ana aktörü olan FARC’a değinilmiştir.

1.1. Teorik Çerçeve

İçinde yaşanan dünyayı, yaşanan çevreyi ve olayları anlamlandırmak için kullanılan fikir akımları genel anlamda “teori” olarak ifade edilmektedir. Kavram, birçok farklı disiplinde kendine yer bulmaktadır. Teorilerin sıkça kullanıldığı disiplinlerden biri de Uluslararası İlişkiler disiplini.

Uluslararası İlişkilere göre teori, olgu ve olayları ifade etmek için kullanılan fikirler sistemidir (Yalvaç, 2014: 37). Bir disiplin olarak ortaya çıkmasından bu yana teorileri aktif olarak kullanan Uluslararası İlişkiler, zaman içinde kendi teorilerini yaratmış ve görüngüleri bu teoriler ile açıklamaya çalışmıştır (Smith, 2013: 3). Temelde devletler arası ilişkiler ve savaş durumlarını açıklamak üzerine kurulu olan Uluslararası İlişkiler teorileri zamanla değişmiş ve daha farklı konularda kapsamlı analizler yapmaya başlamıştır.

İlk ortaya çıktığı yıllarda devletler arasındaki ilişkilerden yola çıkarak savaş ve savaşın getirileri üzerinde duran disiplin, bugün “barış çalışmaları” olarak adlandırılan alanda çok aktif olmamıştır (Sandıklı ve Kaya, 2012: 133). Barış üzerine çalışmaktansa savaşa ve savaşın ortaya çıkış nedenlerine odaklanan akademisyenler birçok farklı teori kapsamında bunu gerçekleştirmiştir. Zaman geçtikçe uluslararası konjonktürde yaşanan değişiklikler alandaki çalışmaları da etkilemeye ve değiştirmeye başlamıştır (Aydın, 1996: 75). Böylelikle zenginleşen çalışmalar, yeni teoriler üretilmesinin ve/veya başka disiplinlere ait teorilerin alana göre yorumlanmasının önünü açmıştır (Aydın, 1996: 90-91).

Özellikle son yıllarda uluslararası toplumda yaşanan değişimler disiplinin analiz düzeyini genişletmiştir. Bu ise disiplinin birtakım alt dallar geliştirmesi ile sonuçlanmıştır. Bu alt dallar yeni teorik yorumlamalar da getirmiştir. Yeni ortaya çıkan bu alt dallardan biri de çatışma çözümü ve barış çalışmaları olmuştur (Sandıklı ve Kaya, 2012: 133). Disiplinin bu yeni alanıyla birlikte barış çalışmalarına verilen önem bir miktar artmış olsa da birçok akademisyene göre hâlâ yeterli bir seviyeye erişmemiştir (Richmond, 2008: 1-4). Özellikle alan içerisinde çatışmaya ve çatışma çözümüne dair yaklaşımların daha kapsamlı ifade edilmesine karşın barış çalışmalarının kapsamının bir miktar dar kalması bu iddiaları güçlendirmektedir.

Çatışma çözümünün, Uluslararası İlişkiler disiplininin bir alt dalı olarak gelişmesi, konuya ilişkin teorik yaklaşımların da artmasını sağlamıştır. Bu alt disiplinin kendi teorisini üretmesinin yanı sıra Uluslararası İlişkiler disiplinde kullanılagelmiş teoriler de bu alanda yaklaşımlar geliştirmiştir. Bunlar genelde çatışma konusundan ziyade barış ve barış inşası üzerine odaklanmıştır.

Dünyada yaşanan ve etkileri ağır şekilde hissedilen iki büyük savaşın ardından akademisyenler barışın nasıl sağlanacağı ve sağlanan barışın nasıl korunacağı üzerine çalışmalarını arttırmıştır. Böylece barış çalışmalarında bir artış olmuştur. Bu da ana akım Uluslararası İlişkiler teorilerinin barış üzerine çalışmalarını arttırmasıyla sonuçlanmıştır. Buna göre birçok Uluslararası İlişkiler teorisi kendine göre barışı, dolayısıyla çatışma durumunu yorumlamıştır.

1.1.1. Çatışmayı Anlamak

Son yıllarda Uluslararası İlişkiler disiplininde aktif olarak kullanılan çatışma çözümü yaklaşımları, genellikle barış inşası teorilerinden ayrı çalışılmamaktadır. Bu tezde her ikisinden de bahsedilecek ve tez çalışması bu iki teorik yaklaşım üzerinden ilerletilecektir. Çatışma çözümü yaklaşımlarından bahsetmek için öncelikle çatışmanın ne anlama geldiği bilinmelidir.

Çatışmanın tek bir tanımı ve bir sınırı yoktur. Farklı birçok tanım ve yorum içerebilen kavram, zamana ve zamanın içinde bulunduğu şartlara göre değişiklikler gösterebilmektedir. Aslında çatışma birçok kavramdan meydana gelmiş bir bütündür. Bununla birlikte, çatışmalar birçok farklı şekilde ve farklı gruplar arasında yaşanabilmektedir. Buna göre çatışmalar; şahıslar arasında olanlar, bazı gruplar arasında olanlar ve farklı uluslar arasında olanlar olmak üzere ayrılmaktadır (Fisher vd., 2000: 4).

Çatışma çözümlemelerinde sıklıkla kullanılan bir diğer kavram ise çatışma davranışıdır. Çatışma davranışı en basit ifadesi ile tarafların uyumlu olmayan hedeflerine ulaşmak için takındıkları tavidir (Fisher vd., 2000: 9). Çatışma davranışı çatışmanın nedenini, çeşidini ve boyutunu etkilediği için önemlidir.

Çatışmaların nedenlerine bakıldığında birçok farklı etkene ulaşılabilmektedir. Her çatışma yaşandığı bölgeye özgü nedenler barındırmaktadır. Fakat bir genelleme yapılması gerekirse çatışmalar sıklıkla politik, askeri, ekonomik, psikolojik, coğrafi ve sosyokültürel eşitsizlikler gibi birçok farklı nedenden dolayı ortaya çıkmaktadır (Gómez, vd., 2013: 8). Bunlar en temel öğeler olmakla birlikte bunların dışında çatışmayı besleyen çok daha farklı unsurlar vardır. Özellikle iç çatışmalar incelendiğinde etnik, dini, kültürel ve ekonomik eşitsizlik temelli ayrışmaların ana neden olduğu görülmektedir (Akyeşilmen, 2014: 24).

Çatışmanın şekilleri üzerine yapılan araştırmalar incelendiğinde çatışmanın nedenlerinde olduğu gibi farklı şekilleri olduğu/olabileceği göze çarpmaktadır. Çatışma çeşitleri iki farklı şekilde sınıflandırılabilir: çatışmanın aktörlerine göre sınıflandırma ve çatışmanın yoğunluğuna göre sınıflandırma (Karcıoğlu ve Alioğulları, 2012: 217). Aktörlere göre yapılan sınıflandırma bu bölümün başında değinildiği gibi üç madde ile ifade edilebilir: bireyler arasında yaşanan çatışmalar, gruplar arasında yaşanan çatışmalar ve uluslararası çatışmalar. Bu gruplandırma, aktörlerine göre sınıflandırılan çatışmaları ana birer başlık altında toplamıştır. Eğer detaylandırmak gerekirse beş madde ile açıklanabilmektedir:

1. Şahısların kendi içsel çatışmaları
2. Şahıslar arası çatışma
3. Kişiler ve gruplar arasındaki çatışma
4. Grupların kendi aralarında ve farklı gruplar ile yaşadıkları çatışmalar

5. Kuruluşlar arası çatışmalar (Karcıoğlu ve Alioğulları, 2012: 217)

Çatışmalar, aktörlerine göre sınıflandırıldığında bu şekilde bir gruplama yapılmaktadır. Taraflar arasındaki şiddetin içerdiği yoğunluk bakımından bir gruplandırmaya gidildiğinde ise en temel haliyle iki gruba ayrılırlar: şiddet içeren çatışmalar ve şiddet içermeyen çatışmalar (HIIK, 2009: 84). Şiddet içeren ve şiddet içermeyen çatışmalar da kendi içinde birçok alt başlık ile açıklanmaktadır. Şiddet içermeyen çatışmalar az yoğunluklu çatışmalar olarak tanımlanırken şiddet içeren çatışmalar ise orta seviyede yoğun ve çok fazla yoğun olmak üzere iki farklı şekilde tanımlanmaktadır (HIIK, 2009: 84).

Şiddet içermeyen çatışmalar bu isimden de kolaylıkla anlaşılacağı gibi içinde herhangi bir fiziki şiddet barındırmayan çatışmalardır. Bu tür çatışmalar ile genellikle çatışmanın ilk aşamalarında karşılaşılır. Şiddet içermeyen çatışmalar kendi içinde gizli çatışmalar ve görünür çatışmalar olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Gizli çatışma Brahm'a göre (2003) çatışmanın ilk düzeyini ifade ederken görünür çatışma ikinci düzeyini ifade etmektedir. Şiddet içeren çatışmalar ise genelde tarafların fiziki olarak karşı karşıya kaldıkları ve şiddet öğelerini kullandıkları dönem için kullanılmaktadır. Johan Galtung'a göre (1967: 1573-1579) şiddet türleri; fiziksel ve psikolojik şiddet, kasıtlı ve kasıtsız şiddet, açık ve gizli şiddet ve son olarak doğrudan, yapısal ve kültürel şiddet olarak gruplandırılmaktadır.

Çatışma çözümlemesi yaparken çatışmanın unsurlarını iyi anlamak gerekmektedir. Bu nedenle üzerinde durulması gereken önemli hususlardan biri de çatışmanın boyutlarıdır. Çatışmanın boyutları farklı akademisyenlere göre farklı şekillerde yorumlanmaktadır. Fakat genel olarak sıklıkla üzerinde durulan iki boyut mevcuttur. Bunlar, çatışmanın nesnel ve öznel boyutlarıdır (Woodhouse ve Duffey, 2008: 23). Nesnel boyut tahmin edileceği üzere çatışan tarafların, çatışma esnasında objektif oluşuna vurgu yaparken öznel boyut daha çok çatışan tarafların duygusal sebepler ile çatışmaya başlaması üzerinde durur (Woodhouse ve Duffey, 2000: 24). Göz ardı edilmemesi gereken bir önemli husus ise iki boyutun birbirinden bağımsız değerlendirilmemesi gerektiğidir. Peace Operations Training Institute'e (Barış Operasyonları Eğitim Enstitüsü) göre iki boyut beraber değerlendirildiği takdirde çatışma ve çatışmanın çözümüne dair daha net yaklaşımlar ortaya çıkmaktadır (Arslan, 2018: 15).

1.1.2. Çatışmayı Yönetmek

Çatışmanın ne olduğunu, unsurlarını, boyutlarını ve şekillerini bilmek ve anlamak çatışma çözümünün ilk adımlarından biridir. Çatışma çözümü olarak ifade edilen kavramın tanımı çatışan taraflar arasındaki çatışma durumunun yerini barış haline, en azından barış için adım atma haline bırakmasıdır (Özerdem, 2013: 93). Çatışma çözümü aslında çatışma

yönetiminden hemen sonra gelen bir süreç olarak ele alınmaktadır. Her ikisi de teorinin temel kavramlarındandır.

Çatışma yönetimi, oldukça kapsamlı bir kavramdır. Tüm unsurları ile incelendiği zaman çatışmayı sonlandırmak, çatışmanın yarattığı yıkımı minimum seviyeye düşürmek olarak tanımlanmaktadır (Köksoy, 2018: 207). Çatışma yönetiminin amacı, üzerinde durulan çatışmadan kaynaklanabilecek şiddetin herhangi bir şekilde artmasını engellemek olarak ifade edilmektedir (Özerdem, 2013: 60). Fakat bu noktada çatışmaya neden olan unsurlar çok detaylı olarak ele alınmaz ve o an için şiddeti sonlandırma üzerinde durulur (Licklider, 2008: 377). Bu ise çatışma yönetimini çatışma çözümünden farklı kılan temel faktördür.

Çatışmayı çözmeye giden süreç tahmin edilenden çok daha erken başlamaktadır. Henüz çatışmanın çok yeni olduğu dönemlerden itibaren çatışma çözümü için adımlar ortaya konmaktadır. Bu çözüm sürecinin ilk etabında, çatışmanın varlığını anlamak ve onu kabullenmek gelmektedir. Bundan sonra yapılacak ilk hamle ise henüz yeni olan çatışma büyümeden onu engellemek olmalıdır (Fisher vd., 2000: 7). Çatışma çözmeye dair en önemli unsurlardan biri olan çatışmanın engellenmesi, yeni yeni ortaya çıkmaya başlayan çatışmanın şiddet içeren bir hale dönüşmesini engellemek veya hâlihazırda bir şiddet doğmuş ise onun etkilerini en aza indirmektir.

Bir sonraki aşama, artık engellenemeyeceği anlaşılan çatışmanın yatıştırılması üzerine kurulmuştur. Bu aşamada var olan çatışma için en hızlı çözüm yolu aranmaktadır (Fisher vd., 2000: 7). Çatışmanın yatıştırılması, çatışma yönetimine benzer şekilde çatışmanın unsurları üzerinde detaylı şekilde durmamakta ve daha çok ‘çözüme’ odaklanmaktadır (Akyeşilmen, 2014: 36). Bu direkt çözüm odaklı yaklaşım çatışmanın yatıştırılması olarak geçen bu safhayı bir miktar yüzeysel hale getirmektedir.

Çatışmanın yatıştırılması safhasından sonra çatışma çözümü aşamasına geçilmektedir. Çatışma çözümü aşaması birçok yönü ile diğer aşamalar arasında en kapsamlı olanıdır (Köksoy, 2018: 209). Bu aşamada daha çok çatışmanın temellerine inilmektedir. Yani çatışmaya neden olan unsurlar ve çatışmanın ortaya çıkış evresi detaylı olarak incelenmekte ve barışa yönelik hamleler bu temellendirmelerden yola çıkarak atılmaktadır (Ramsbotham vd., 2005: 29). Ön görüşmeler, barış müzakereleri, barış anlaşması, onaylanması, uygulanması (Özerdem, 2013: 95) gibi birden farklı yöntem kullanarak gerçekleştirilen çatışma çözümü aşaması, aynı zamanda çatışan tarafların yanı sıra üçüncü tarafların da sürece dâhil olabilmesi açısından farklılık göstermektedir (Özerdem, 2013: 61).

Çatışmanın çözümlemesi yapıldıktan sonra ise çatışma dönüştürme aşaması gelmektedir. Bu aşama diğerlerinden daha farklı seyretmektedir. Bu aşamada çatışmanın

unsurlarının yanı sıra tüm nedenleri (politik, toplumsal vb.) ele alınarak daha kapsamlı analizler yapılmaktadır (Akyeşilmen, 2014: 36). Daha uzun erimli bir aşama olan çatışma dönüştürme, sorunu kökten çözmeyi hedeflediğinden siyasi, ekonomik, kültürel ve toplumsal unsurlar başta olmak üzere birçok farklı alanda ortaya çıkan yapısal sorunları ele alan bir yaklaşım göstermektedir (Dawson, 2004: 2).

Görüldüğü üzere bir çatışma henüz tam anlamıyla şiddetli bir hâle dönüşmeden çatışma çözümü için faaliyetler başlamaktadır. Bazı durumlarda, çatışma henüz çok fazla şiddetlenmemişken ‘çatışmanın engellenmesi aşamasında’ sonlandırılmaktadır. Fakat bazı çatışma durumları ise daha ileri aşamaların uygulanmasını gerektirecek kadar yoğunlaşabilmektedir. Bu durumda dikkatle incelenmesi gereken bir diğer husus ise çatışmanın aktörleri olmaktadır.

Çatışmalarda çatışan taraflar pek tabii çatışmanın en önemli aktörleri olagelmışlerdir. Fakat çatışmanın tarafları dışında da birçok aktör kısmen dâhil olup çatışmalara etki edebilmektedir. Alpaslan Özerdem bu aktörleri üç grupta incelemektedir. Bunlar: “ulus üstü örgütler, devletler ve devlet-altı örgütlerdir” (Özerdem, 2013: 106). Çatışmalara çatışma dışı aktörlerin dâhil olması kimi zaman çatışma çözüm sürecini olumlu etkilerken kimi zaman ise sürece olumsuz katkıları da olabilmektedir. Fakat bu, çoğunlukla çatışmanın şekline, boyutuna ve ana aktörleri arasındaki ilişkinin yapısına göre farklılık gösteren/gösterebilecek bir unsurdur.

1.1.3. Barışı Anlamak

Çatışmanın olduğu her durumda tartışılan önemli konulardan biri de barıştır. Barış nasıl sağlanmalıdır? Barışı sağlamak için hangi şartlar olgunlaşmalıdır? Taraflar barış için çaba harcamakta mı? Bahsi geçen sorular gibi birçok sorudan yola çıkarak barış durumu ve barışın nasıl olması gerektiği hâlihazırda çatışma devam ederken tartışılmaktadır. Çatışma çözümü olarak geçen teori/kavram nihayetinde barışa ulaşılması beklenen bir süreçtir.

Barış üzerine yapılan çalışmaların öncülerinden olan Johan Galtung, barışı iki farklı biçimde tanımlamıştır. Galtung’a göre barış, negatif barış ve pozitif barış olarak ikiye ayrılmalıdır (Galtung, 2010: 22). Bu noktada dikkat edilmesi gereken husus, Galtung tarafından yapılan bu ayrıştırmada kullanılan negatif ve pozitif terimlerinin tam olarak kelime anlamlarının karşılığı olmadığıdır. Her iki terime atfedilen anlam daha farklı ve kapsamlıdır.

Negatif barış, tam anlamıyla bir barış durumundan ziyade şiddetin olmaması durumu olarak tanımlanmaktadır (Galtung, 1964: 4). Burada temel hedef aktif çatışmaları sınırlandırmak hatta mümkünse ortadan kaldırmak, yani şiddetin olmaması durumudur (Young, 2010: 354). Galtung’un barışı açıklamaya çalışırken yaptığı bu ayrım, şiddet kavramını bir

araştırma konusu haline getirmektedir. Buradan hareketle farklı türleri olan şiddetin tanımlanması negatif barışı anlamak için atılacak önemli adımlardan biridir.

Şiddet, birçok farklı biçimde tanımlanmaktadır. Farklı tanımların barındırdığı ortak nokta ise kavramın, maddi (fiziki) güç ile açıklanmasıdır (Çalışır, 2019: 11). Buradan hareketle Galtung'un negatif barış tanımlaması çok sığ kaldığı ve Avrupa eksenli olduğu konusunda birçok eleştiri almaktadır (Akgül, 2016: 89). Fakat yine de literatürde barış kavramı Galtung'un yaptığı ayrım ekseninde kullanılmaktadır.

Negatif barışın ardından Galtung tarafından yapılan bir diğer tanımlama ise pozitif barıştır. Pozitif barış daha kapsamlı bir uyum ve sosyal adalet düzenine işaret etmektedir (Galtung, 1964: 2). Burada Galtung'un vurguladığı nokta bir toplumsal bütünleşme, yani gerçek anlamda bir barışın sağlanması durumudur. Diğer birçok akademisyence üzerinde durulan pozitif barış, en temelde tüm şiddet türlerinin tamamen ortadan kalkması ve hukuk, adalet gibi düzen sağlayıcı unsurların yeni sisteme entegre olması olarak ifade edilmektedir (Özerdem, 2013: 8).

Galtung tarafından yapılan bu negatif-pozitif barış ayrımı literatürde genel olarak kabul görmektedir. Çatışma çözümü üzerine yapılan çalışmaların birçoğunda bu iki kavram sıklıkla kullanılmaktadır. Bunun yanı sıra hemen hemen her Uluslararası İlişkiler teorisi bir barış tanımına sahiptir. Daha önce de bahsedildiği gibi disiplinin ortaya çıktığı ilk yıllardan itibaren dolaylı olarak da olsa barış üzerine çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Disiplinin ilk yıllarında günümüzden farklı olarak barış üzerine değil savaşın nedenleri üzerine çalışılmıştır. Fakat buna rağmen savaşın karşısı olan barış hakkında tanımlamalar ve yorumlamalar geliştirilmiştir.

Genellikle disiplinin ana teorilerinden olan idealizm, realizm ve liberalizm barış üzerine yaptığı tanımlamalar ile öne çıkmaktadır. İdealizm insan doğasının iyiliğine vurgu yapmaktadır ve bu nedenle barışın mümkün olduğunu savunmaktadır. İdealizmden daha farklı bir seyir izleyen realizm, insan doğasının kötü olduğunu, dolayısıyla barışa yatkın olmadığını aksine savaşa yatkın olduğunu vurgulamaktadır (Akgül, 2016: 91). Yine realistler, barış kavramını güvenlik ile ilişkilendirerek buna göre değerlendirmektedir (Richmond, 2008: 41). Liberalizm ise bu teoriler arasında barış üzerine en geniş yaklaşımları getiren teori olmuştur.

Liberalizmin barışa bakışı, liberal barış teorisi olarak ortaya çıkmıştır. Liberal barış teorisi köklerini klasik liberalizmden alırken temellendirmesini Immanuel Kant'ın demokrasiler birbiri ile savaşmaz savından geliştirmektedir (Kakışım, 2017: 30). Özetle liberal teoriye göre savaş, realizmde olduğu gibi kaçınılmaz bir unsur değildir; aksine mecbur kalmadıkça liberal demokratik devletlerin savaşa başvurmayacağı üzerinde sıklıkla

durulmaktadır (Çınar, 2018: 46). Bu durumda, savaşın mecburiyetten doğduğunu savunan liberaller, barışın varlığına inanmaktadır.

Bu üç teorinin yanı sıra neredeyse disiplinde yer alan tüm teoriler barış ve barışın sağlanması hakkında araştırma yapmıştır. Birçok teori barışın sağlanabileceği hususunda ortak fikre sahip olsa da teoriler arasındaki farklılığı doğuran nokta barışın sağlanabilmesi için ortaya atılan yaklaşımlar olmaktadır (Çınar, 2018: 46). Disiplinin teorileri tarafından barış, yukarıda kısaca özetlendiği gibi değerlendirilirken çatışma çözümü ve barış inşası teorilerince barış, kazanılması için yoğun bir çaba harcanan ve farklı düzeyleri olan bir yaklaşımdır.

Barışın birçok farklı türü vardır. Özerdem dört barış düzeyinden bahsetmiştir: dondurulmuş barış, soğuk barış, normal barış ve sıcak barış (Özerdem, 2013: 10). Dondurulmuş barış, çatışmanın altında yatan nedenlerin irdelenmediği, çatışmanın yeniden tırmanma ihtimali olduğu bir düzeydir. Birçok akademisyen dondurulmuş barışı bir barış türü olarak ele almamaktadır. Örneğin Benjamin Miller barış düzeylerinden bahsederken soğuk barış, normal barış ve sıcak barış olmak üzere üç farklı şekilde ele almaktadır. Miller, 2005 yılında yayınlanan “When and How Regions Become Peaceful: Potential Theoretical Pathways to Peace” başlıklı makalesinde, soğuk barışı çatışmanın sakinleştirildiği fakat tam olarak çözülmediği bir barış şekli olarak açıklamaktadır. Yine makalede normal barışa da değinen Miller, bunu ise çatışmanın çözülmüş olduğu aşama olarak değerlendirmektedir (Miller, 2005: 232). Son olarak sıcak barış ise hâlihazırda sona ermiş olan çatışmanın aktörleri arasında aktif bir iş birliğinin olduğu ve çatışmaya neden olan sebeplerin aşıldığı ya da aşılacak üzere olduğu durumu ifade etmek için kullanılmaktadır (Özerdem, 2013: 12; Miller, 2005: 232).

Barış kavramı ve bu kavrama yönelik yaklaşımlar yukarıda bahsedildiği gibidir. Bu başlığın bundan sonraki kısmı barış inşası ve barış inşasını açıklamak için kullanılan genel kavramlar üzerine bir açıklama içermektedir.

1.1.4. Barışı İnşa Etmek

Daha önce de bahsedildiği üzere, çatışma çözümü çatışma devam ederken başlamaktadır. Bu çözüm sürecinin bir sonraki aşaması da barış inşası adıdır. Barış inşası görece yeni bir kavramdır. Her daim çatışmalar ve akabinde bir şekilde barış olsa da barış inşası, bugün bilinen/tartışılan anlamı ile Soğuk Savaş sonrası dönemde işlerlik kazanmaya başlamıştır (Wallensteen, 2002: 4-5).

Barış inşası tanımsal olarak farklı görüşler içermektedir. Kimi akademisyenler, aşamayı yalnızca dışarıdan yapılan silahlı müdahaleler süreci olarak görürken kimileri çatışmanın tüm unsurları ile birlikte bir bütün olarak değerlendirmektedir (Çınar, 2018: 49). Fakat genel görüş,

çatışma analiz edilip çözüldükten sonra ulaşılan/ulaşılabacak olan barışın kalıcı olmasını sağlamak üzerine kurulu bir yaklaşım olduğudur. Birçok farklı unsuru ve aşaması olan barış inşası, çatışmaya neden olan unsurları tespit edip ortadan kaldırma ve yeni bir toplumsal düzen oluşturma hedefi güden bir süreçtir (Akgül, 2016: 101).

Barış inşa süreci bazı temel kavramlara dayandırılarak açıklanabilmektedir. Daha önce de değinildiği gibi barış inşasını çatışma analizinden ve çözümünden ayrı değerlendirmek zordur. Çünkü her iki alan da çeşitli yönlerden birbirlerine eklenmiş durumdadır. Buradan yola çıkarak barış inşa etmeye giden süreçte değerlendirilip uygulanacak en önemli kavramlar çatışma yönetimi, çatışma çözümü ve çatışma dönüştürmedir. Daha önce detaylı olarak açıklanan bu kavramların ele alındığı ve hayata geçirildiği bu aşamalar çatışmanın sonlandığı ve barış çalışmalarının başladığı adımlar olması nedeniyle önemlidir.

Çatışma sona erip yukarıda bahsi geçen aşamalar uygulandıktan sonra bir barış elde edilmektedir. Fakat burada önemli olan husus, barışı elde ettikten sonra barış durumunu devam ettirmek, çatışmayı ve çatışmaya neden olan unsurları tamamen ortan kaldırmaktır (Arnson ve Azpuru, 2003: 197). Bu süreç ise birkaç farklı aşamada gerçekleşmektedir. Özerdem'e göre dışarıdan müdahaleye de açık olan bu aşamalar barışı koruma, barışın tesisi ve son olarak barışın inşasıdır (Özerdem, 2013: 62).

Barışı koruma silahlı çatışmanın bittiği, tarafların "barış" haline geçiş için hazırlandığı ilk aşama olarak değerlendirilmektedir (Akgül, 2016: 100). Genellikle bu aşamada dışarıdan, farklı bir aktör tarafından yapılan müdahalelerin görülme olasılığı yüksektir (Camba, 2003: 126). Barışın tesisi, barışı koruma operasyonu ile silahlı çatışmanın sona erdiği ve barış adımlarının atıldığı bir düzende birtakım sosyal ve siyasal unsurlar ile mevcut durumun ileriye taşındığı ve çatışmanın yaşandığı ülkenin son aşamaya hazırlandığı evre olarak özetlenmektedir (Young, 2010: 408).

Son olarak barışın inşa edildiği aşama ise, çatışmanın sona erdiği ve barışın tesis edildiği çatışma bölgesinde yeni bir sosyal ve toplumsal düzenin kurulmaya başlaması olarak ifade edilmektedir (Akgül, 2016: 101). Bu aşama tamamen bir dönüşüm aşamasıdır ve bu noktada çatışmanın yarattığı yıkımlar ortadan kaldırılarak bir toplumsal, sosyal, ekonomik ve siyasal dönüşüm gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır. Temel hedef çatışmanın yarattığı izleri ve kötü düzeni ortadan kaldırmaktadır (Çınar, 2018: 51). Çatışmadan sonra barış inşası gerçekleşirken yeniden yapılandırma, çatışmanın izlerini silme, çevresel bozulmayı ortadan kaldırma, ekonomik yeniden yapılanma, ekonomik ve sosyal altyapının tesisi, çatışan grupların silahsızlandırılması, bireylerin güvenliğinin sağlanması, yerlerinden edilmiş olan insanların evlerine dönüşünü sağlama, mayınların temizlenmesi gibi temel maddeler üzerinde

durulmaktadır (Özerdem, 2009: 21). Bu aşamalar çatışmanın tamamen dönüştürülmesine ve kalıcı barışın sağlanmasına katkıda bulunmaktadır.

Son olarak barış inşası hususunda, barışın sağlanması için tarafların birtakım belirli süreçlerden de geçmeleri gerekmektedir. Bunlar genelde kalıcı barışın inşasına giden sürecin temel taşlarını oluşturmaktadır. Beş maddeden oluşan bu adım: taraflar arasında gerçekleşen ön görüşmeler, resmi şekilde hayata geçirilen barış müzakereleri, akabinde imzalanan barış anlaşması, barış anlaşmasının resmi olarak taraflarca onaylanması ve halk tarafından kabul görmesi ve son olarak imzalanan ve onaylanan barış anlaşmasının hayata geçirilmesidir (Guelke, 2003: 57-61).

Barış elde etmek ve elde edilen bu barışı korumak çok da kolay bir süreç değildir. Barış aşamasına sağlıklı bir şekilde ulaşabilmek için öncelikle çatışmanın çok iyi analiz edilmesi gerekmektedir. Başarılı bir analiz, çatışmanın altında yatan nedenleri anlamayı kolaylaştırır ve böylelikle barış girişimleri daha sağlam bir zemine oturtulabilir. Buradan yola çıkarak çalışmanın bundan sonraki başlığı altında Kolombiya’da yaşanan çatışma hakkında bir analiz yapılacaktır.

1.2. Kolombiya’da Silahlı Çatışmalar

Çatışmaların ortaya çıkışını tarihsel olarak çok eskilere kadar dayandırmak mümkündür. Hemen hemen dünyanın her yerinde, neredeyse her toplumda belli bir zaman diliminde bir çatışma gözlenmiştir (Roser, t.y.). Farklı sebepleri olan bu çatışmalar, bazen çok kısa bir sürede çözümlenmiş bazen çözüme ulaşmak çok uzun yıllar almıştır. Kolombiya’da yaşanan silahlı çatışmalar da çözümü uzun yıllar süren çatışmalar arasında yerini almıştır. Elbette ki bu çatışmalar bir anda ortaya çıkmamıştır. Ülkede yaşanan çatışmaların tarihsel bir arka planı mevcuttur. Kolombiya’da yaşanan çatışmaların nedenlerini Avrupalıların bölgeye ayak bastığı yıllara kadar dayandırmak mümkündür. Bu nedenle bu kısımda, Kolombiya’nın siyasal, tarihsel, kültürel ve sosyoekonomik bir incelemesi yapılmıştır.

Şekil 1.1 Kolombiya Siyasi Haritası

Kaynak: (Skidmore ve Smith, 2005: 222).

Haritadan da anlaşıldığı üzere Kolombiya Venezuela, Brezilya, Ekvador, Peru ve Panama ile komşudur. Yaklaşık 49 milyonluk nüfusu ile Brezilya ve Meksika'dan sonra Latin Amerika'nın en büyük üçüncü ülkesi konumundadır (Dünya Bankası, 2019). Tarihi olarak diğer Latin Amerika ülkelerinin birçoğu ile benzer süreçlerden geçmiştir. Kristof Kolomb'un bölgeye ulaştığı 15. yüzyıldan itibaren ülkenin içinde bulunduğu durum, ileride ortaya çıkacak olan çatışmaların temellerini oluşturmuştur.

Amerika kıtasının İspanyollar tarafından sömürgeleştirilmesi, 1492 yılında Kristof Kolomb'un kıtaya ulaşması ile başlamıştır (Skidmore ve Smith, 2005: 15). Bu tarihten itibaren İspanyol ve Portekiz donanmalarına ait birçok sözde fatih bölgeye akın etmiştir. Bölgenin yer üstü ve yer altı kaynakları bakımından zenginliğini ve el değmemişliğini gören bu gruplar, kısa süre içinde bölgede kalmaya karar vermişler ve uzun sürecek kolonileştirme dönemi böylece başlamıştır (Gökkaya ve Yeşilbursa, 2018: 43).

Denizcilerin 1492 yılında kıtaya ulaşmasının ardından Kolombiya'ya varmaları 1499 yılını bulmuştur (Safford ve Palacios, 2002: 27). İspanyol egemenliğinde olduğu dönem boyunca, İspanya için hammadde tedarikçisi konumunda olan Kolombiya ekonomik olarak gelişme fırsatı elde edememiştir (Country Watch, 2019: 8). Bu durum ise sonraki yıllarda ortaya çıkacak ekonomik problemlerin temelini oluşturmuştur. Ayrıca sömürge dönemi boyunca, Latin Amerika'nın geri kalanında olduğu gibi, yerel halk ve İspanya'dan gelenler arasında derin hiyerarşik ayrışmalar yaşanmıştır. Bu durum ise toplumsal sorunları derinleştirmiştir.

18. yüzyıla gelindiğinde İspanyol anakarasında verilen bir karar ile Venezuela, Panama, Ekvador ve Kolombiya'dan oluşan ve başkenti Bogotá olan Yeni Granada Başkanlığı oluşturulmuştur (Country Watch, 2019: 9). Bu dönemde Kolombiya, İspanyol sömürgesi olmaya devam etmiştir. Fakat 1810 yılına gelindiğinde ülkede İspanyol idaresine karşı ayaklanmalar başlamıştır ve Kolombiya'da doğan İspanyol kökenliler (kreoller) yönetimi ele geçirmek için mücadele etmeye başlamışlardır (Afat, 2010: 827). 1810 yılında bir kreol olan Simón Bolívar önderliğinde başlayan bağımsızlık mücadelesi yaklaşık dokuz yıl devam ederek 1819 yılında sona ermiştir (Skidmore ve Smith, 2005: 224).

Bu bağımsızlık mücadelesinin ardından İspanyol sömürgesi olmaktan kurtulan ülke, 1819 yılında Venezuela, Ekvador ve Kolombiya'yı içine alan Büyük Kolombiya adında birleşik bir cumhuriyet olmuştur (Country Watch, 2019: 20). Bu cumhuriyetin başkanı bağımsızlık mücadelesinin de önderi olan Simón Bolívar olmuştur. Büyük Kolombiya Cumhuriyeti'nin de ömrü çok uzun olmamıştır ve 1830 yılında sona ermiştir (Skidmore ve Smith, 2005: 34). Bu dönemin ardından söz konusu ülkeler ile birlikte Kolombiya da bağımsız bir devlet haline gelmiştir.

Ülke, 15. yüzyıldan 19. yüzyıla dek İspanyol sömürgesi olmuştur. Daha sonra 1800'lü yılların hemen başında verdiği bağımsızlık mücadelesi ile İspanya sömürgesi olmaktan kurtulmuştur (Çınar ve Avcı, 2017: 217). Kolombiya, bu dönemde verdiği bağımsızlık savaşıyla birlikte bir mücadele kültürü geliştirmiştir. Bunun yanı sıra, bağımsızlık elde edildikten kısa bir süre sonra ülke içinde irili ufaklı çatışmalar yaşanmaya başlamıştır (Özdemir, 2006: 53). Ülkede sonraki yıllarda da etkin olacak en önemli ayrışma, bu dönemde yaşanmıştır. Kurucu yöneticilerden Simon Bolivar ve Fransisco Paula de Santander arasında ortaya çıkan fikir ayrılıklarının temsil edildiği Muhafazakâr ve Liberal Partilerin kurulması ayrışmayı derinleştiren unsurlardan olmuştur (LeGrand, 2003: 170).

Muhafazakâr ve Liberal Partilerin kurulmasının ardından yaşanan bu ayrışma 19. yüzyıl boyunca derinleşmiştir. Fakat bağımsızlığın ardından yaşanan tek problem bu olmamıştır. Ülkede oluşan oligarşik siyasal yapı ve ekonomik sorunlar ayrışmayı daha da arttıran unsurların

başında gelmiştir (Kline, 2012: 9). Zamanla artan bu ayrışmalar, literatüre Bin Gün Savaşı (La Guerra de los mil Días) olarak geçen iç savaşa yol açmıştır.

Liberaller ve Muhafazakârlar arasında yaşanan ve üç yıl (1899-1902) süren bu çatışma çok fazla insanın ölmesinin yanı sıra bazı siyasal sonuçlar da doğurmuştur (Sanín vd., 2007: 8). Bu çatışmanın doğurduğu en önemli politik sonuç, Panama'nın 1903'de Kolombiya'dan ayrıldığını ilan etmesi olmuştur (Özdemir, 2006: 53). Böylece, Kolombiya jeopolitik ve ekonomik önemi olan (Panama Kanalı ile birlikte daha da artan) bir bölgeyi kaybetmiştir. Ülke, bu dönemden sonra yaklaşık kırk yıl sürecek bir sükûnet dönemine girmiştir. Bu yeni dönemde görece bir barış hâkim olmuştur.

1.2.1. Silahlı Çatışmaların Doğuşu

Bin Gün Savaşı'nın ardından ülkede başlayan sözde barış dönemi, ancak kırk yıl kadar etkin olmuştur. Bu barış döneminin bozulması, ülkede uzun yıllar sürecek olan çatışmaları başlatmıştır. 1948'den 1974 yılına kadar süren bu silahlı-politik çatışma dönemi "La Violencia" (Şiddet) olarak adlandırılmıştır. Birçok araştırmacıya göre bu dönem, Gaitán'ın ölümü ile başlayıp 1958'de Ulusal Cephe'nin kurulması ile sona ermiştir (Cragin ve Hoffman, 2003: 3). Fakat Kolombiya halkı, dönemin Ulusal Cephe yönetiminin sona erdiği 1974 yılında tamamen ortadan kalktığı görüşü etrafında birleşmektedir. Bu nedenle, çalışmada Kolombiya'nın resmi görüşü baz alınarak dönemin 1974 yılında bittiği kabul edilmiştir. La Violencia dönemi, ülkenin başkanlık seçimlerinde Liberal Parti adayı olan ve halk tarafından büyük destek gören Jorge Eliécer Gaitán'ın öldürülmesinin ardından başlamıştır (Papa, 2015: 15).

Jorge Eliécer Gaitán ekonomik olarak orta sınıfa mensuptu ve seçim kampanyasında hitap ettiği kesim de yine orta sınıfa mensup halktı. Hal böyle olunca halk, kendi içlerinden geldiğine inandıkları Gaitán'a büyük bir destek vermiştir (Dugas, 2015: 440). Gaitán'ın öldürülmesi özellikle fakir, köylü halk kesimlerinden oluşan destekçilerini büyük bir yıkıma uğratmıştır. Sokaklara dökülen halk, Gaitán'ın ölümünden sorumlu tuttukları diğer gruplar (özellikle Muhafazakâr Parti) ile çatışmaya başlamıştır (Delehanty, 2016: 43). Bu silahlı çatışmalar azalmak yerine giderek artmış ve engel olunamaz bir hale gelmiştir. Bu iki grup arasında süren silahlı çatışmalar, 1953 yılında General Gustavo Rojas Pinilla'nın bir darbe ile yönetime el koyması sonrasında sonlanmıştır (González, 2004: 12). General Pinilla yönetime el koyana dek geçen beş yılda, yaklaşık 200.000 kişi silahlı çatışmalar nedeniyle hayatını kaybetmiştir (Romero ve Meisel, 2019).

General Pinilla'nın yönetime el koyması ile ülkede yaşanan silahlı çatışmalar azalmıştır. Fakat La Violencia dönemi sona ermemiştir. Bu dönemin tam olarak sona ermesi uzun yıllar

sürmüştür. Öncelikle, General yaklaşık beş yıl yönetimde kaldıktan sonra, cunta sona ermiş ve yeniden sivil bir yönetim kurulmuştur (Özdemir, 2006: 54). Sonrasında, Ulusal Cephe yönetimi olarak adlandırılan bu sivil rejim, temelde çatışmanın aktörleri olan Liberal ve Muhafazakâr Partiler arasındaki bir anlaşmaya dayalı olarak kurulmuştur (González, 2004: 12). Anlaşmaya göre ülkede bu iki parti dışında başka bir siyasi parti kurulmasına sınırlama getirilmiş, yeniden bir çatışma ortamına yol açmaması adına yönetimin her dört yılda bir bu iki parti arasında değiştirilmesi kararlaştırılmıştır (Dugas, 2015: 442).

Ulusal Cephe'nin oluşturulması ile ülkede yaşanan mücadelelerin ve ayrışmanın sonlandırılması hedeflenmiştir. Fakat bunun tam aksi yönünde bir etki ortaya çıkmıştır. İdari yönetimin Liberaller ve Muhafazakârlar arasında düzenli olarak değişmesi durumu, diğer siyasi partilerin yönetimde herhangi bir rol üstlenmesini engellemiştir. Bu ise bir elitler siyasetini doğurmuştur (İnan Şimşek, 2019: 507). Yönetimin iki parti arasında değiştiği bu siyaset biçimi halk ile yönetici elitler arasındaki uçurumu derinleştirmiştir.

Ulusal Cephe idaresi belli şartlara göre oluşturulmuştur ve taraflar arasında kabul gören bir anlaşmaya dayandırılmıştır. Buna göre Ulusal Cephe idaresini düzenleyen anlaşma beş temel maddeden oluşmaktaydı. Her seçim düzeyinde taraflar arasında yasama organları önünde eşit yetkilendirme; kabine ve Yüksek Mahkeme pozisyonları ile diğer tüm önemli liderlik pozisyonlarında eşit olarak bölünme; iki taraf arasında her seçim yılında başkanlığın değiştirilmesi; yasama organlarında mevzuatın onaylanması için üçte ikilik çoğunluk sağlanması ve son olarak ise kariyer hizmeti kapsamına girmeyen benzer bürokratik pozisyonların eşit şekilde bölüşümü bu idareyi kuran temel anlaşmanın beş hükmünü oluşturmaktadır (Groves, 1974: 318).

Ulusal Cephe yönetimi boyunca görece bir siyasi istikrar sağlanmıştır ve taraflar anlaşmaya bağlı kalmıştır. Fakat yönetimin demokratikliği ve başarılı olup olmadığı her daim tartışma konusu olmuştur (Dugas, 2015: 442). Dönem boyunca, ülkede uzun yıllardır sorun teşkil eden La Violencia'nın yol açtığı çatışma kaynaklı bazı problemler çözülmüştür. Fakat sonraki yıllarda çatışmaların ana sebeplerinden biri olacak olan toprak mülkiyeti ve bunun dengesiz dağılımı hususunda yeterli bir çözüm gerçekleştirilememiştir (Çalışır, 2019: 22). Fakat en azından, Ulusal Cephe idaresi boyunca Liberal ve Muhafazakâr Parti arasındaki mücadeleden kaynaklı olarak ortaya çıkan şiddet sorunu azalmıştır (Dugas, 2015: 442).

Bu dönemde şiddet sorunu tamamen ortadan kalkmamış; yalnızca azalmıştır. Aslında doğru şekilde ifade edilmesi gerekirse, La Violencia döneminde ortaya çıkan çatışmalar şekil ve aktör değiştirmiştir. Ulusal Cephe idaresinin yarattığı kısmi temsilden kaynaklanan halk ve

yönetici elit ayrımı bunun en temel nedeni olmuştur. Bu model Kolombiya halkının büyük kısmını politik katılımdan uzaklaştırmıştır (İnan Şimşek, 2019: 507).

Ulusal Cephe'nin ülkede yaşanan sorunlara tam anlamıyla bir çözüm bulamamasının en önemli sebeplerinden biri, farklı siyasi yaklaşımların temsiliyetinin eksik kalması olmuştur. Bu eksiklik zamanla çeşitli mücadeleler ve farklı çatışmalar doğurmuştur (LeGrand, 2003: 172-173). Özellikle 1960'lı yıllar, var olan çatışmaların genişlediği bir dönem olmuştur ve bu dönemde yavaş yavaş silahlı örgütler ortaya çıkmaya başlamıştır.

1.2.2. Kolombiya'da Silahlı Gruplar

1960'lı yıllardan sonra Kolombiya'da irili ufaklı birçok silahlı örgüt ortaya çıkmıştır. Bu silahlı örgütler kimi zaman terör örgütü ya da paramiliter grup olarak anılmış, kimi zaman ise gerilla örgütü olarak adlandırılmıştır. Hemen her ülkeye göre bu isimlendirme değişmiştir.

Terör ve terörizm kavramları uzun yıllardır kullanılan iki kavram olmasına rağmen, özellikle Amerika Birleşik Devletleri'ne karşı düzenlenen 11 Eylül 2001 saldırılarından sonra daha popüler bir terim haline gelmiştir (Gedik, 2017: 17). Her ikisi de aynı kökten gelen bu kelimeler etimolojik olarak şiddet içeren rejim ve sistem olarak tanımlanmaktadır (Primoratz, 1990: 129). En yalın hali ile, terörizm kavramı sivilleri hedef alan siyasi şiddet olarak tanımlanmaktadır (Wilkinson, 2011: 4).

Birleşmiş Milletler (BM) İnsan Hakları Yüksek Komiserliği'nin yayınladığı 32 numaralı bilgi broşüründe terörizm, kamuoyunda genel terör durumunu kışkırtacak etnik, dini, siyasal, ideolojik ve toplumsal sorunları kışkırtarak bunları fiili eyleme dökmek olarak tanımlanmaktadır (Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, t.y., 6). Buradan hareketle terör örgütü ise terör faaliyetini gerçekleştirmek için bir araya gelmiş kişilerin veya kurumların oluşturduğu bir birliktir (Büyük Türkçe Sözlük, 2019).

Gerilla kavramının birçok farklı tanımı bulunmaktadır. Bunun en temel sebebi her ülkenin veya grubun bu ve bu gibi kavramları kendi politik yaklaşımlarını temel alarak tanımlamasıdır. Gerilla, en basit haliyle gerilla savaşı yapan kişi olarak tanımlanmaktadır (Taşdemir, 2006: 32). Gerilla savaşı ise, hafif şekilde silahlanmış profesyonel olmayan küçük grupların özellikle kırsal kesimlerde etkin olarak sürdürdüğü vur kaç dayalı çatışma tekniğidir (Tuncay, 2017: 113). Gerilla tipi mücadelede, genellikle terörizmin aksine siviller değil devletin askeri güçleri hedef olarak belirlenmektedir (Carter, 2016: 133). Türk Dil Kurumu (TDK) gerillayı tanımlarken profesyonel silahlı gruplar ile çatışan düzensiz hafif silahlı grup ifadelerini kullanmıştır (Büyük Türkçe Sözlük, 2019).

Paramiliter gruplar diğer silahlı örgütlere farklılık göstermektedir. Bu gruplar genellikle devletin askeri güçlerinden bir şekilde destek alan özel silahlı birliklerdir (Hill ve Beger, 2009: 26). Terör ve gerilla örgütlerinin aksine amaçları tam olarak devletle çatışmak değildir. Tam tersine devletin karşı saldırı stratejisinin bir yansıması olarak ortaya çıkmış gruplardır (Rodríguez, 2007: 118). Bu çalışmada bahsi geçen Kolombiya Birleşik Öz Savunma Güçleri (Autodefensas Unidas de Colombia, AUC) paramiliter gruplardan bir tanesidir.

Ulusal Cephe yönetimin devam ettiği yıllarda irili ufaklı silahlı gruplar farklı amaçlar ve ideolojiler çerçevesinde örgütlenmeye başlamıştır. Bu silahlı grupların örgütlenmesi genelde devlet kontrolünün yeterince etkin olmadığı bölgelerde olmuştur (Çalışır, 2019: 23). 1960'lı yılların başından itibaren kurulan bu silahlı gruplardan bazıları FARC, Ulusal Kurtuluş Ordusu (Ejercito de Liberacion Nacional, ELN) ve 19 Nisan Hareketi (Movimiento- 19 de Abril, M-19)'dir (Özdemir, 2006: 54; González, 2004: 13). Bu çalışmanın temel konusunu FARC ve devlet arasındaki barış süreci ve sonrası oluşturduğu için örgütlerin nasıl tanımlandığı çalışmanın kapsamı dışında bırakılmıştır.

Kolombiya'da bahsi geçen dönem ve sonrasında birçok farklı silahlı grup ortaya çıkmıştır. Fakat bu çalışma 2016 yılında barış anlaşması imzalaması ve ülkenin en etkin silahlı örgütü olması nedeniyle FARC üzerine yoğunlaşmıştır. Yine de ana konunun çerçevesi dağıtılmadan kısaca ülkede etkin olan diğer bazı örgütlerden de bahsedilmiştir. Ele alınan bu örgütler ülkede FARC'tan sonra en etkin olan ve FARC ile de zaman zaman ilişkiler kuran örgütler olmuştur.

ELN, La Violencia döneminde ortaya çıkan en etkili (FARC ile birlikte) silahlı gruplardan biridir. Küba Devrimi'nden (1959) etkilenip Marksist ideolojiyi benimseyen grup, 1964 yılında kurulmuştur (Dugas, 2015: 443). Aynı zamanda Kurtuluş Teolojisinden¹ de etkilenen ELN, orta ve alt sınıflara mensup üniversite öğrencilerinin ağırlıklı olarak yer aldığı bir örgüt olmuştur (Afat, 2010: 832). ELN 1965'den bu yana faaliyetlerini sürdürmektedir. Direkt olarak Kolombiya'nın silahlı kuvvetleriyle çatışmak yerine, daha çok petrol borularının patlatılması gibi stratejik saldırılar gerçekleştiren ELN, hâlihazırda faaliyetlerine devam etmektedir (Cragin ve Hoffman, 2003: 6).

Kolombiya çatışmalar tarihinde önemli yer tutan diğer bir silahlı örgüt ise M-19'dur. M-19 genelde işçiler ve öğrenciler tarafından örgütlenen ve 19 Nisan 1970 seçimlerine² tepki

¹Kurtuluş Teolojisi, özellikle Latin Amerika'da etkin olan bir düşünce biçimidir. Sosyalist- komünist düşünceleri Hristiyan inancıyla harmanlayan teolojik yaklaşım, Hristiyan öğretilerinin desteği ile ezilen halkların durumuna ve geri kalmışlığa çözüm bulunabileceğine inanmaktadır (Afat, 2010: 832).

² 1970 yılında yapılan seçimlere hile karıştırıldığı ve sonuçların değiştirildiği yönünde bir iddia mevcuttur. Aslında M-19 bu seçim sonuçlarına bir tepki olarak ortaya çıkmıştır (Dugas, 2015: 444).

olarak doğan bir silahlı örgüttür (Dugas, 2015: 444). M-19'un kurulması ELN ve FARC'tan bir süre sonra 1970'li yıllarda gerçekleşmiştir (González, 2004: 13). Daha çok şehir gerillası olarak ün salan ve birçok farklı eylemde bulunan M-19, 1985'te gerçekleştirdiği bir eylem ile daha fazla öne çıkmıştır. 1985 yılında Bogotá Adalet Sarayı'na bir baskın düzenlemesi M-19'un en dikkat çekici eylemi olmuştur (Özdemir, 2006: 55). M-19 1990'lı yıllar itibariyle Kolombiya hükümeti ile barış sürecine gitmiştir ve silah bırakarak siyasete dahi katılmıştır (Popa, 2015: 42).

FARC, ELN ve M-19 ülkede en çok üyeye sahip olan ve en fazla eylem yapan silahlı örgütlerdir. Fakat onların yanı sıra 1960'lı yıllardan itibaren birçok farklı silahlı örgüt ortaya çıkmıştır. Ülkenin içinde bulunduğu bu çatışma yıllarında bu silahlı grupların yanı sıra paramiliter (İspanyolca paras) grupların da etkinliği söz konusu olmuştur. En önemli ve etkili paramiliter grup AUC'dir (Popa, 2015: 42).

AUC diğer silahlı örgütlere göre çok daha sonraları kurulmuştur. Kuruluşu 1990'lı yılları bulan AUC, gerçekleştirdiği eylemler nedeniyle sıkça gündeme gelmiştir ve FARC ile birlikte ülkede, en fazla yıkıma neden olan gruplardan biri olmuştur (Cragin ve Hoffman, 2003: 6-7). Özellikle devletin etkin olmadığı bölgelerde zengin toprak sahipleri tarafından finanse edilen AUC, diğer silahlı örgütlere karşı girdiği çatışmaların yanı sıra sivil kayıpların yaşanmasına da neden olmuştur (Popa, 2015: 29). 2003 yılına gelindiğinde AUC Kolombiya devleti ile bir barışa varmış ve silah bırakma süreci başlamıştır (Afat, 2010: 833).

Ülkede adeta Kolombiya tarihi ile eş zamanlı olarak ortaya çıkan çatışmalar birçok kez aktör değişirse de neredeyse durmaksızın devam etmiştir. Aktörler kimi zaman siyasi partiler ve onların destekçileri olurken kimi zaman paramiliter gruplara ve kimi zaman ise diğer silahlı gruplara dönüşmüştür. Bu aktörlerden bazıları uzun yıllar etkin olmuştur ve olmaya devam etmektedir. Bazıları ise daha erken süreçlerde silah bırakmıştır. Ülkede çatışan en önemli aktörlerden biri, ülkenin en büyük ve kapsamlı silahlı örgütlenmesi olan FARC olmuştur.

1.2.3. FARC'ın Ortaya Çıkışı

Kolombiya siyasetinde ülkede yaşanan çatışmalar çok önemli bir yere sahiptir. Öyle ki yıllar boyunca çatışmalar siyaseti etkilerken siyasi konjonktür de çatışmaların akıbetine etki etmiştir. Bir önceki bölümde bahsedildiği üzere ülkede yaşanan çatışmaların kaynağı çok eskilere kadar dayandırılabilir. Kökleri uzun yıllara dayanan bu çatışmaların farklı zamanlarda farklı aktörleri olmuştur. Modern döneme yaklaştıkça çatışmalar ve çatışmaların aktörleri bugün bilinen/tanınan halini almaya başlamıştır.

21. yüzyıl itibariyle Kolombiya'da çatışmalar hâlâ devam etmektedir. Fakat önceki yıllarda uluslararası sistem tarafından kimi zaman gerilla kimi zaman terörist olarak tanımlanan bazı devlet dışı aktörler artık etkinliğini sürdürmemektedir. Bazıları çatışmaya devam ederken birçok devlet dışı aktör zamanla devlet ile olan çatışmalarını sona erdirmiştir. Devlet ile olan çatışmasını sona erdiren devlet dışı aktörlerden biri de Kolombiya tarihinin en önemli ve en etkin silahlı örgütlenmelerinden biri olan FARC'tır.

FARC'ı ortaya çıkaran birçok farklı sebep vardır. Fakat temel sebepler daha önce bahsedilen silahlı grupların ortaya çıkmasıyla benzerdir. Daha önce de değinildiği üzere, ülkede silahlı grupların doğmasına zemin hazırlayan en önemli unsur La Violencia dönemi olmuştur. Dönemin ortaya çıkardığı şiddet ve Ulusal Cephe yönetimi sırasında yaşanan gruplaşma ülke içindeki birtakım ayrılıkları derinleştirmiştir.

Bu ayrılıkların derinleşmesinin en önemli sebeplerinden biri de Ulusal Cephe idaresinin, Liberal ve Muhafazakâr Partiler dışında herhangi bir parti ve görüşe yer vermeyecek şekilde tasarlanmış olmasıdır (Dugas, 2015: 442). Bu iki partili yönetim sürecinde Komünist Parti gibi kimi farklı ideolojiler temsiliyet hakkı bulamamışlardır (Afat, 2010: 831). Böyle bir ortamda temsiliyet hakkı bulmakta zorlanan farklı görüşler taleplerini farklı şekilde dile getirme yollarına başvurmaya başlamıştır.

Ülkenin içinde bulunduğu şiddet ve çatışma ortamı silahlı örgütlerin doğuşuna zemin hazırlamıştır. Bu ortamın yarattığı koşullarda kendine yer bulan bir silahlı grup da FARC olmuştur. Grubun doğuşu diğer silahlı örgütlerle yakın tarihlerde ve benzer etkenlerle gerçekleşmişse de FARC'ın farklı birçok yönü de mevcuttur (Delehanty, 2016: 43). Bu farklılıkların en temeli Kolombiya Komünist Partisi ile olan ilişkileri olurken (Afat, 2010: 831) bir diğer önemli konu ise Kolombiya devletinin FARC'ın örgütlenmesindeki etkisi olmuştur (Baysal, 2017: 139).

FARC hem bir kır silahlı örgütü olması hem de Komünist Parti ile eklemlenmesi nedeniyle diğer silahlı gruplardan daha farklı bir konumda olmuştur (Karlsmats, 2019: 7). Öyle ki örgütlenip FARC ismini henüz almadığı dönemde, Komünist Parti'nin silahlı kanadı olarak bir çatışmada yer almıştır (Arslan, 2015: 275). Bu çatışma, dönemin Kolombiya hükümeti tarafından ABD desteği ile başlatılan Plan Laso'ya karşı yaşanmıştır (Rempe, 2002: 15).

1960'lı yılların başında ülkedeki toprak dağılımının eşitsizliği sebebiyle hükümet bir toprak reformu yapmaya çalışmış, fakat bu reform girişimi şartları daha kötü bir hale getirmiştir (Leech, 2011: 19). Toprakların eşitsiz dağılımı ve reformların başarısızlığından kaynaklanan sebepler ile birlikte ülkenin içinde bulunduğu siyasal konjonktürün de etkisiyle Kolombiya

kırsalında komünist gruplar ayaklanmaya başlamıştır. Dönemin hükümeti, ABD'den aldığı destek ile bu ayaklanmaları bastırmaya çalışmıştır (LeGrand, 2003: 175).

Hükümetin ABD'den aldığı destek Plan Laso kapsamında olmuştur. Plan Laso özünde ABD'nin Latin Amerika'da yayılması muhtemel olan komünizme karşı oluşturduğu bir plandır ve hem askeri hem ekonomik yardım planını içermektedir. Planın kapsamı, tüm operasyonlar için askeri sorumluluğu açıkça ortaya koymak üzere kamu düzeni görevleriyle uğraşan tüm kuvvetlerin komuta yapısının sıkılaştırılması ve bütünleştirilmesi; ordunun kamu düzeni misyonuna karşı sivil tutumları geliştirmek; silahlı kuvvetleri, özellikle silahlı grup-haydut faaliyetine tabi tutulan tüm Kolombiyalıların ekonomik kalkınması ve sosyal refahı ile ilgili görevlerde kullanmak olarak ifade edilmiştir (Rempe, 2002: 16). Plan dahilinde ABD'den aldığı destek ile birlikte Kolombiya Devleti, komünistlere karşı hava bombardımanları da dahil olmak üzere birçok sert müdahale uygulamaya başlamıştır (LeGrand, 2003: 175).

Kolombiya ordusunun sert müdahaleleri sonucunda, FARC'ın oluşumunun temelleri atılmıştır. Dönemin Komünist Parti üyesi olan Manuel Marulanda Vélez, küçük bir silahlı grup ile hükümetin saldırılarına karşılık vermiştir (Brittain, 2010: 12). Bu çatışmada yer alan silahlı grup sonrasında FARC olarak örgütlenmiştir. FARC, 1964 yılında yaşanan bu çatışmaların ardından Manuel Marulanda Vélez (Tirofijo) önderliğinde bir silahlı hareket haline gelmiştir.

Örgüt, Komünist Parti ile bağlı olan köklerinin de etkisiyle Marksist-Leninist ideolojiyi benimsemiştir (Karl, 2017: 182). Örgüt, kendi kuruluş amacını açıklarken bunun toprakların eşitsiz dağılımı ve yapılması gereken toprak reformu ile bağlantılı olduğunu her fırsatta vurgulamıştır (Leech, 2011: 21). Bunun yanı sıra ülkenin o dönem içinde bulunduğu adaletsiz temsil koşulları ve dengesiz ekonomik dağılımın yarattığı kısmi sömürü düzeni de FARC'ın ortaya çıkmasında etkili olan faktörler arasındadır (Çınar ve Avcı, 2017: 219).

FARC'ın ilk olarak örgütlenmeye başladığı alan, henüz tam anlamıyla örgütlenmediği dönemde hükümet ile çatışmalar da yaşadığı Marquetalia bölgesi olmuştur (Rempe, 2002: 27). Marquetalia kırsalda yer alan bir bölge olması ve hükümetin yeterince ilgilenmediği bir alan olması nedeniyle silahlı örgütlenme için stratejik olarak önemli bir nokta olmuştur. Böylesi küçük bir alanda örgütlenmeye başlayan FARC zamanla ülkede, Bogotá (başkent) ve Cali (ülkenin en büyük üçüncü şehri) arasındaki alan başta olmak üzere daha farklı alanlara yayılmıştır (Karabel, 2017: 4).

Kurulduğu dönemde FARC'ın tabanını, uğruna mücadeleye başladığı fakir köylü kesim oluşturmuştur (Afet, 2010: 831). Sonraki yıllarda da FARC üyeleri aynı kesimin katılımıyla büyümeye devam etmiştir. Yıllar içinde FARC'ın üye sayısı öyle büyümüştür ki birçok kaynağa göre yaklaşık 20.000 üyeye ulaşmıştır (Karlmat, 2019: 7). Bu kesimlerin FARC'a katılımında

başlıca sebepler vardır. Bunlar birçok araştırmacı tarafından kötü yaşam şartları, devlet terörü, kötü sosyoekonomik ve sosyokültürel şartlar, ailelerin paramiliterler tarafından katledilmesi ve ideolojik sebepler olarak özetlenmiştir (Çalışır, 2019: 26). Aynı zamanda FARC üyelerinin yaklaşık %40'ı kadınlardan oluşmaktadır (Karlsmats, 2019: 7). Bu ise FARC'ı hem Latin Amerika hem de dünyadaki diğer silahlı gruplardan ayıran en önemli özelliklerden biri olmuştur (Herrera ve Porch, 2008: 615).

Ülkenin en büyük silahlı örgüt yapılanması olan FARC, kendi içinde bir emir komuta zincirine sahiptir. Bununla birlikte FARC'ın farklı bir yapılanma stratejisi de mevcuttur. Bu noktada dikkat çeken FARC organı sekreterliktir. Sekreterlik, birçok komünist/sosyalist siyasi partide de görüldüğü üzere en üst konumdur ve taktiksel-politik kararların alındığı merciidir (Brittain, 2010: 17).

FARC, kuruluşundan itibaren belli başlı stratejiler belirleyerek mücadelesini sürdürmüştür. Kuruluş amacını da yansıtan bir biçimde uzun yıllar gerilla taktiklerini kullanarak Kolombiya ordusu ile çatışmıştır (Cragin ve Hoffman, 2003: 4). Ordu ile yaşadığı çatışmaların yanı sıra kimi zaman diğer silahlı gruplarla ile kimi zaman da paramiliterler ile çatışmalar yaşamıştır (Koopman, 2014: 87). FARC'ın ülkedeki çatışmanın diğer aktörleri ile yaşadığı tüm bu çatışmaların yanı sıra farklı eylem biçimleri kullandığı da görülmüştür. Bunlardan en önemlisi adam kaçırma eylemleri olmuştur (Karabel, 2017:5). Fidyeye karşılığında yapılan adam kaçırma eylemleri hem FARC'ın gelir kaynaklarından biri olmuş hem de örgütün uluslararası kamuoyunda adından söz ettirmesini sağlamıştır (Çınar ve Avcı, 2017: 239).

FARC 1980'lere kadar ekonomik gelirini adam kaçırma eylemleri ile sağlamıştır. Fakat 1980'lerde ülkenin değişen yapısına ayak uydurduğu görülmektedir. 1980'lerde Kolombiya, dünyanın en büyük kokain üreticisi ve dağıtıcısı olan ülke konumuna gelmiştir (Baysal, 2017:141). Bu dönemde FARC'ın da uyuşturucu ticaretine bir şekilde dahil olduğu ve gelirini buradan sağladığı görülmüştür (Delehanty, 2016: 44). FARC'ın yöneticileri herhangi bir şekilde uyuşturucu ticaretinde yer almadıklarını, sadece hâkim oldukları bölgelerde koka arazilerinden vergi aldıklarını iddia etmiştir (Bal ve Özeren, 2009: 2015). Öyle veya böyle FARC'ın bir şekilde ülkenin uyuşturucu trafiğine bağlı olduğu bilinmektedir. Uyuşturucu trafiği ile iç içe bulunması FARC'ın mücadelesini halk nezdinde sorgulatan bir durum haline dönmüştür (Pulido, 2015: 12). Dahası FARC'ın ekonomik olarak yükseldiği bu yıllarda tabandaki halk desteğini kaybetmeye başladığı da görülmüştür.

1980'ler FARC için yalnızca ekonomik değişimin olduğu yıllar olmamıştır. FARC bu yıllarda siyasi olarak da bir dönüşüm geçirmeye başlamıştır. İlk olarak 1982 yılında gerçekleşen “Yedinci FARC Konferansında” grubun adının değiştirilmesine karar verilmiştir (Leech, 2011:

25). Bu konferanstan sonra örgütün adı FARC-EP³ (Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia – Ejército del Pueblo/ Kolombiya Devrimci Silahlı Güçleri- Halk Ordusu) olarak değiştirilmiştir (Cragin ve Hoffman, 2003: 5).

1980’ler boyunca FARC-EP’nin yaşadığı bir diğer değişim ise yine siyasi yönde olmuştur. İlk olarak dönemin hükümeti, örgüte ateşkes çağrısında bulunmuştur (Brittain, 2010: xiii). Bu çağrı FARC-EP tarafından kabul edilmiştir ve böylece barış görüşmeleri için bir adım atılmıştır (Leech, 2011: ix). 1982’de başlatılan ateşkes ve barış görüşmeleri 1984 yılında bir barış anlaşmasının imzalanması ile sonuçlanmıştır (Bassetti vd., 2015: 10-11).

Bu süreçte FARC-EP Vatansever Birlik (Unión Patriótica, UP) adlı siyasi partiyi kurarak ülke de siyasi olarak aktif olmaya çalışmıştır (Karabel, 2017: 5). Hatta UP kurulduktan sonra katıldığı ilk seçimde belli oranda bir başarı da göstermiştir (Baysal, 2017: 143). Fakat hem UP’nin bu başarısı hem de başlayan barış süreci çok uzun sürmemiştir. Siyasi partinin üyelerinin öldürülmesi bu sürecin sonunu getiren en önemli etkenlerden olmuştur ve FARC-EP yeniden mücadeleye dönmüştür (Brittain, 2010: xiii). Bu yeni döneminde FARC-EP, yayılma alanını da genişleterek daha keskin bir mücadele sürdürmeye başlamıştır (Leech, 2011: 33).

Çalışmanın bu bölümünde FARC’ın ortaya çıkması üzerinde durulmuştur. FARC’ın geçirdiği değişimlerden ve nasıl FARC-EP’ye dönüştüğünden bahsedilmiştir. Çalışmanın bundan sonraki kısmında teorik bağlam çerçevesinde FARC-EP ve Kolombiya devleti arasında yaşanan çatışmanın kısa bir analizi yapılmıştır.

1.3. Çatışma Analizi

Bu çalışmanın teorik temelini açıkladığı ilk bölümde de vurgulandığı gibi, bir çatışmayı çözmek için öncelikle onu anlamak gerekmektedir. Çatışmayı anlamamanın en kolay yolu ise onu analiz etmekten geçmektedir. Bir çatışmayı doğru şekilde analiz etmek çok önemlidir. Çünkü başarılı bir çatışma analizi başarılı bir barış süreci oluşturan unsurların başında gelmektedir. İyi bir analiz yapmak için sorunun nedenlerinin net olarak tespit edilip aktörlerin belirlenmesi gibi bazı temel noktaların üzerinde durulması gerekmektedir (Demir, 2017: 22). Alparslan Özerdem çatışma analizi yapılırken üzerinde durulması gereken bazı hususlardan bahsetmiştir. Bunlar: tarihsel bağlam, kaynaklar, aktörler, yapılar, dinamikler ve dış baskıdır (Özerdem, 2013: 46). Bu bölümde Özerdem’in anahtar kavramları Kolombiya devleti ve FARC-EP arasındaki çatışma üzerinden açıklanmıştır.

³ Çalışmanın buradan sonraki kısmında FARC-EP olarak kullanılacaktır.

Çatışma analizinde ilk olarak tarihsel bağlam gelmektedir (Demir, 2017: 22). Kolombiya çatışma tarihini ülkenin keşfedilişine kadar dayandırmak mümkün olsa bile özel bir sınırlama yapmak gerektiğinde 19. yüzyılın sonu bunun için uygundur. Özellikle 19. yüzyılın sonunda başlayıp 20. yüzyılın ilk yıllarına kadar devam eden Liberal-Muhafazakâr gruplar arasındaki Bin Gün Savaşı günümüze kadar süren çatışmanın temellerini atmıştır. Bin Gün Savaşı sonrası ülke La Violencia dönemine girmiş ve bu da ülkeyi hem siyasi hem de ekonomik olarak istikrarsızlığa sürüklemeye başlamıştır.

Sonraki yıllarda ülke içindeki ayrılıklar daha da belirginleşmeye başlamıştır. 1948 yılında, toplumsal adaleti sağlamak, toprak reformu yapmak gibi vaatleri olan Liberal Parti devlet başkanlığı adayı Gaitan'ın öldürülmesi ülkedeki kargaşa ortamını başka bir boyuta taşımıştır. Gaitan'ın öldürülmesi, 1953'te ülkede askeri cuntanın iktidarı ele geçirmesi, baskıcı uygulamalar ve bu karmaşa sürecinde ortaya çıkan ekonomik krizler gibi sebepler ile ülkede farklı silahlı örgütler oluşmaya başlamıştır.

Ortaya çıkan bu silahlı örgütlerin en önemlisi ise 1964 yılında Kolombiya Komünist Partisi'nin askeri kanadı olarak kurulan, asıl ortaya çıkış gayesi endüstriyel tarım nedeniyle yerinden edilen topraksız köylülere destek vermek olan FARC-EP'dir. FARC-EP'nin ortaya çıkışıyla başlayan iç çatışma yaklaşık 50 yıl sürmüştür ve farklı birçok eylem yapılmıştır. Başta özellikle Kolombiya kırsalında yaşayan yoksul çevrelerden de destek alan FARC-EP, zaman içinde giderek farklılaşan eylem stilleri nedeniyle bu desteğini kaybetmeye başlamıştır. Yine de çatışma uzun yıllar devam etmiştir.

Çatışma analizi yapılırken üzerinde durulması gereken diğer bir husus ise çatışmanın kaynaklarıdır (Özerdem, 2013: 46). Kolombiya örneği incelendiğinde çatışmanın köklerinin uzun yıllara dayanması kaynağı belirlemede zorluk yaratan unsurlardan biri olmaktadır. Fakat özel olarak FARC-EP üzerinden incelendiğinde iki temel kaynak göze çarpmaktadır. Bunlardan ilki, FARC-EP'nin söylem olarak da ortaya çıkma sebebi olan ekonomik nedenlerdir. İkincisi ise Liberal lider Gaitán'ın öldürülmesiyle başlayan siyasi karışıklık dönemidir. Çatışma sürdüğü 52 yıl boyunca birçok kez boyut değiştirmiştir. FARC-EP'nin temel ortaya çıkış nedeni olan yoksul halk ve eşitsiz ekonomik dağılım gibi sebepler zaman içinde unutulmaya ya da daha doğru bir ifade ile geri plana itilmeye başlanmıştır. Bu nedenle, sonraki yıllarda çatışmalar ekonomik değil daha siyasi bir seyir izlemiştir.

Analizin bir diğer önemli hususu ise aktör analizidir (Demir, 2017: 22). Daha önce de bahsedildiği gibi Kolombiya'da yaşanan çatışmanın aktörleri çeşitlidir. Ana aktör Kolombiya Devleti olmakla birlikte, karşısında birden fazla "silahlı örgüt" bulunmakta, bunlardan her biri farklı çatışmalar doğurmaktadır. Bu aktörler, FARC-EP'nin yanı sıra M-19, AUC, ELN gibi

örgütlerden oluşmaktadır. Üzerinde durulan FARC-EP ile benzer ideolojik ve pratik kaygılar güden diğer örgütlerin hemen hepsi çok ufak farklılıklar ile birbirinden ayrılmıştır. Sorunun iki ana aktörü olan FARC-EP ve Kolombiya Devleti kapasite bakımından hemen hemen eşit denebilir çünkü her iki aktör de farklı yardımlar almıştır. Fakat, ekonomik bakımdan bakıldığında FARC-EP uyuşturucu ticareti yapıp, rehineler karşılığında fidye isteyerek geçimini sağlarken devlet sürekli var olan çatışma nedeniyle güç kaybetmiştir.

Çatışma analizinin bir diğer önemli hususu olan yapılar (Özerdem, 2013: 46) incelendiğinde çatışmanın aktif olduğu yıllarda demokratik kanalların çok sık kullanılmadığı/ kullanılamadığı görülmektedir. Bu durum 1980’li yıllarda başlayan barış görüşmeleri (her ne kadar sonuçsuz kalsa da) ile bir miktar değişiklik göstermiştir. Fakat aktif şekilde demokratik kanallar kullanılmıştır demek yanlış bir ifade doğuracaktır.

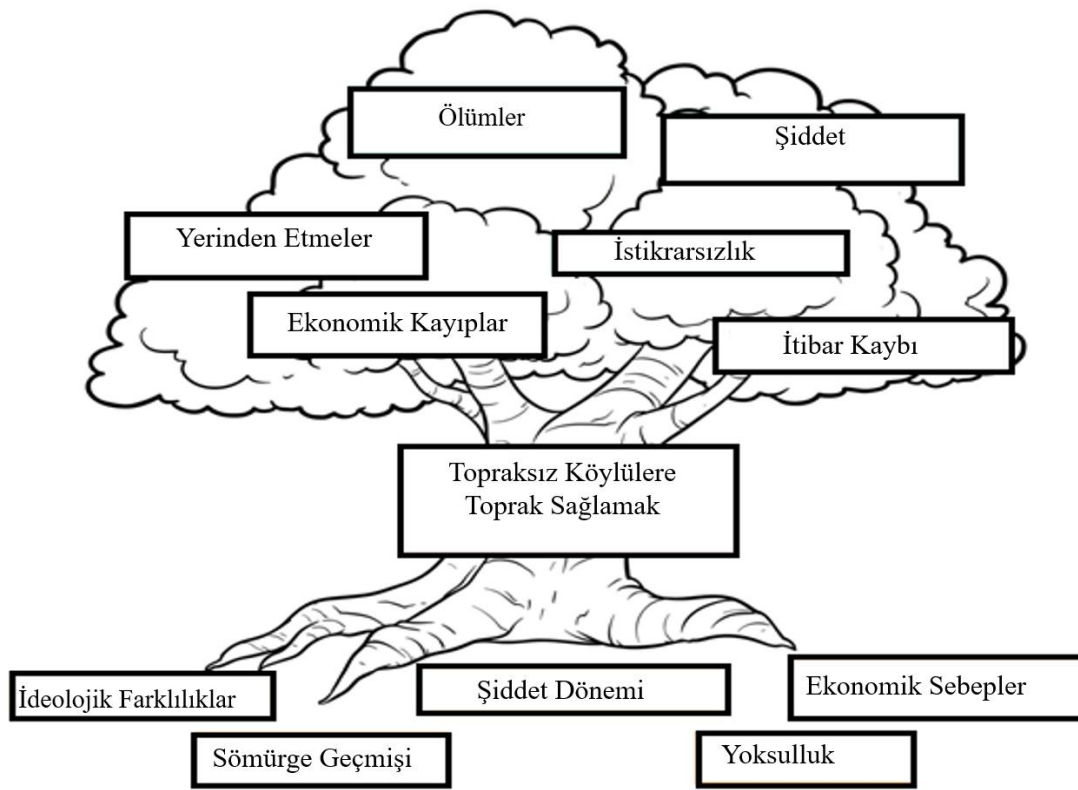
Çatışma analizinin bir diğer hususu olan dinamikler genel olarak çatışmanın gidişatını tanımlamak için kullanılmaktadır (Demir, 2017: 22). Kolombiya’da bir şekilde hâlâ çatışmalar devam etse de FARC-EP ve Kolombiya devleti arasındaki silahlı çatışma 2016 yılında imzalanan barış anlaşması ile görünürde sona ermiştir.

Çatışma analizi yapılırken son olarak üzerinde durulması gereken nokta ise dış baskılardır (Özerdem, 2013: 46). Burada dış baskıdan kasıt çatışan tarafların aldığı desteklerdir. Bu noktada çatışmanın iki ana aktöründen biri olan Kolombiya Devleti çatışma sürecinde en büyük desteği ABD’den görmüştür (Afet, 2010: 837). FARC-EP tarafı ise çatışma süresince Venezuela, Peru, Ekvador gibi daha sol eğilimli ve ABD karşıtı olan ülkelere destek görmüştür (Afet, 2010: 841).

ABD Küba’da yaşanan devrimden sonra Latin Amerika kıtasında komünizmin yayılmasından büyük bir endişe duymuştur. Bu nedenle Latin Amerika ülkelerinin birçoğuna başta ekonomik ve askeri olmak üzere çeşitli yardımlarda bulunmuştur. Kolombiya’da ortaya çıkan çatışmalarda silahlı örgütlerin sol eğilimli olması, ABD’nin Plan Laso ve Plan Kolombiya gibi bazı paket programlar çerçevesinde Kolombiya Devletini desteklemesine neden olmuştur (Panitch ve Leys, 2008: 205). Aynı zamanda FARC-EP başta olmak üzere bazı silahlı örgütlerin uyuşturucu ticaretine karıştığı yönündeki iddialar da ABD’nin tavrını etkileyen unsurlardan olmuştur. FARC-EP ise kurulduğu dönemden itibaren ABD karşıtı tavrını ve sol eğilimini açık bir şekilde dile getirmiştir. Bu nedenle dış desteğini daha çok ABD karşıtı Ekvador, Venezuela, Küba gibi ülkelere görmüştür (Newton, 2012: 155). Öyle ki söz konusu ülkelerin FARC-

EP'ye verdiği destek kimi zaman Kolombiya Devletinin bu ülkeler ile olan ilişkilerini dahi etkilemiştir.⁴

Çatışma analiz edildikten sonra belli yöntemler ile çatışma analizi derinleştirilebilmektedir. Bu yöntemler zaman çizelgesi, çatışma haritası, TDD (tutum, davranış, durum) yaklaşımı, soğan veya donat, çatışma alanı ve son olarak çatışma ağacı oluşturmaktır (Özerdem, 2013: 47-51). Bu çalışmada bahsi geçen çatışmanın analizi için çatışma ağacı yöntemi kullanılmıştır.

Şekil 1.2 Kolombiya Çatışma Ağacı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Şekil 1.2 'de görülen ağacın kökleri, Kolombiya'da yaşanan çatışmanın (FARC-EP ile) nedenlerini oluşturmaktadır. Buna göre, Kolombiya devleti ile FARC-EP arasında yaşanan çatışmanın birden fazla sebebi vardır. Kısmen birbiri ile bağlantılı olan bu sebepler ülkenin sömürge geçmişi, ülkede yaşanan La Violencia (ağaçta Şiddet Dönemi olarak belirtilmiştir) dönemi, bu dönemin derinleştirdiği ideolojik farklılıklar, ülkenin ekonomik yapısının adaletsiz

⁴ Tarafların aldığı dış destekler 2. Bölümde daha detaylı olarak açıklanacaktır.

dağılımı ve özellikle Kolombiya kırsalında bu adaletsiz dağılımın doğurduğu derin yoksulluktur.

Ağacın gövdesi ise sorunun temel ortaya çıkış amacını vurgulamaktadır. Daha önce de bahsedildiği gibi bu amaç, Kolombiya kırsalında yaşayan topraksız köylülere toprak sağlamaktır. Buradan da anlaşılacağı gibi Kolombiya’da yaşanan çatışmaların şekli üzerine bir inceleme yapıldığında bunun etnik ya da dinsel sebepler ile ortaya çıkmadığı görülmektedir (Çalışır, 2019: 33). Aksine buradaki çatışma daha çok ekonomik temelleri olan bir çatışmadır.

Son olarak çatışma ağacının meyveleri, çatışmanın ülkeye olan etkilerini yani sonuçları ifade etmektedir. Buradan hareketle bu çatışmanın ülkede yarattığı sonuçlar kabaca ekonomik kayıplara, itibar kaybına, istikrarsızlığa, derin bir şiddete, yüksek oranda ölümlere, yerinden etmelere dolayısıyla demografik değişimlere ve derin bir güvensizliğe neden olmuştur. Bunlar ülkede yaşanan çatışmanın en belirgin sonuçlarını oluşturmaktadır. Fakat bu sonuçlar dışında özellikle toplum nezdinde toplumsal psikolojiyi etkileyen farklı etkileri de olmuştur.

Çalışmanın tamamlandığı Haziran 2020 tarihi itibarıyla Kolombiya’da, FARC-EP’nin sebep olduğu çatışma devam etmemektedir. Taraflar bir barış anlaşması imzalamıştır. Fakat ülke tam olarak barış elde etmiş değildir. Kolombiya’da hâlâ kalıcı barış inşası süreci devam etmektedir. Bu süreci anlayabilmek çatışmayı anlayabilmekten geçmektedir. Bu nedenle bu çalışmanın ilk bölümünde teorik zemin ortaya konmuş ve sonrasında ülkede yaşanan çatışma analiz edilmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünde ise önce çatışmanın etkileri tartışılmış sonra barış anlaşmasına giden süreç üzerinde durulmuştur.

İKİNCİ BÖLÜM

BARİŞ ANLAŞMASININ İMZALANMASINA GİDEN SÜREÇ

Kolombiya’da La Violencia dönemi ile birlikte başlayan çatışmalar sonraki yıllarda artarak devam etmiştir. Çatışmanın aktörlerinden bir tanesi Kolombiya Devleti olurken karşısındaki aktörler çeşitlilik göstermiştir. Elbette her aktörün çatışma sürecinde kendine göre bir katkısı olmuştur. Bu katkı veya zarar ise kendini çatışmaların etkileri olarak göstermiştir. Bu etkiler en temelde, çatışmalardan kaynaklı ölümler ve yerinden etmeler olmuştur.

Zaman zaman çatışmaların etkilerinin artması tarafları barış üzerine tartışmaya itmiştir. Böylelikle, ülkede barış için müzakerelerin yapıldığı dönemler olmuştur. Kolombiya devleti hemen hemen çatışmanın her aktörü ile bir dönem müzakere etmiştir. Fakat en önemli müzakereler FARC-EP ile gerçekleşmiştir. Ülkenin en büyük silahlı örgütlenmesi olan FARC-EP ve farklı Kolombiya hükümetleri arasında birden fazla barış müzakeresi yaşanmıştır.

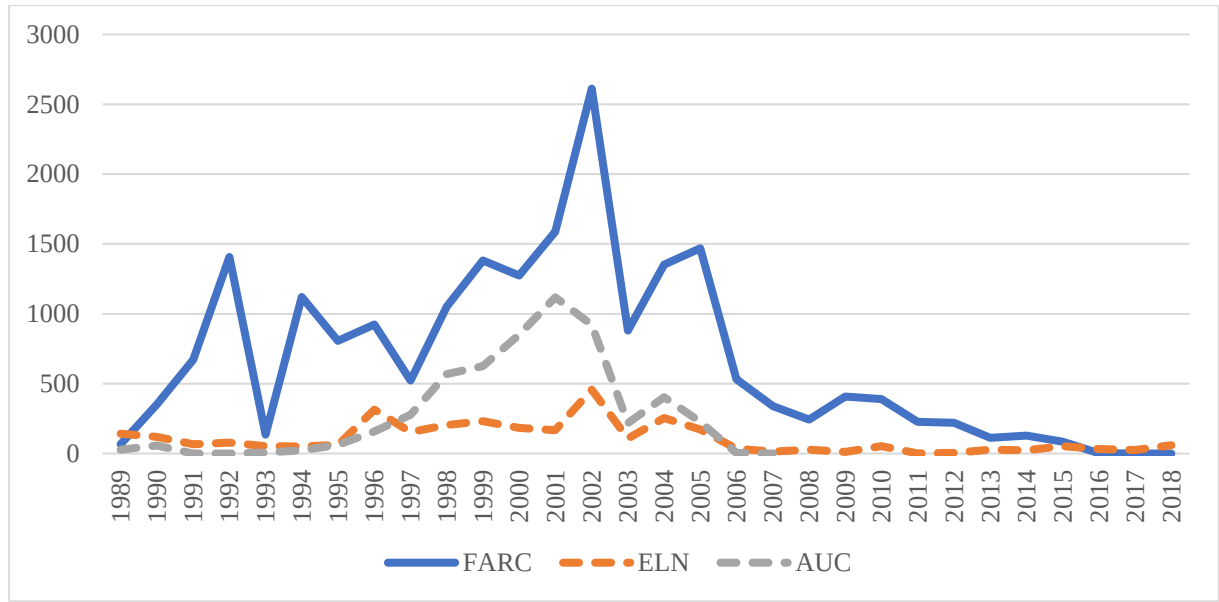
Bu çalışmanın birinci bölümünde ilk olarak çatışma ve barış kavramları incelenmiş ve bunlar üzerinden çalışmanın teorik çerçevesi açıklanmıştır. Sonrasında ise Kolombiya’da yaşanan çatışmaların nasıl ortaya çıktığına bakılmıştır. Kolombiya’da yaşanan çatışmalar üzerine genel bir değerlendirme yapıldıktan sonra özel olarak FARC-EP üzerinde durulmuştur. Son olarak çatışma analizi yapılarak bitirilen bölümde genel olarak çatışma ve çatışmaların sebepleri üzerinde durulmuştur. Fakat çatışmaların ülkede yarattığı etkiler yani çatışmaların bilançosu üzerinde durulmamıştır. Çalışmanın bu bölümü ülkede yaşanan çatışmaların etkilerini inceleyerek başlamıştır. Sonrasında teorik olarak barış müzakerelerinin ne olduğu açıklanmıştır. Buradan hareketle Kolombiya’da yaşanan müzakere süreçlerine değinilmiştir. Detaylı olarak ise FARC-EP ve Kolombiya hükümetleri arasında yapılan son iki müzakere üzerinde durulmuştur.

2.1. Çatışmaların Etkileri ve Sonuçları

Daha önce de vurgulandığı gibi Kolombiya’da yaşanan çatışmanın çok derin kökleri vardır. Bu derin kökler ile birlikte çatışmanın birçok farklı aktörü de olmuştur. Bu iki unsur çatışmanın ülkeye olan etkisini de yönlendirmiştir. Hemen hemen her aktörün bu hususa farklı bir katkısı olmuştur. Etkilerin bazıları küçük çaplı olurken bazıları daha geniş ölçekli olmuştur. Bu etkilerden bazıları Şekil 1.2’de kullanılan çatışma ağacında belirtilmiştir. Ülke ekonomisinde yaşanan kayıplar, ülkedeki politik istikrarsızlık, ülkenin uluslararası sistemde

yaşadığı itibar kaybı, ülkedeki güvensiz ortam ve durdurulamayan şiddet, bu şiddetin sebep olduğu ölümler ve yerinden etmeler çatışmaların ülkede yarattığı en önemli etkiler arasındadır.

Çatışmanın en önemli etkilerinden biri yaşanan ölümler olmuştur. Çatışmanın süregeldiği 50 yılı aşkın zaman diliminde ülkede birçok kayıp yaşanmıştır. Bazı verilere göre ölümlerin büyük çoğunluğu sivil halktan oluşmaktadır. Çatışma süresi boyunca yaşanan kayıpların yaklaşık olarak 300.000 kişi olduğu tahmin edilmektedir (Karabel, 2017: 6). UCDP (Uppsala Conflict Data Program) verilerine göre daha önce bahsedilen aktörlerin hepsi (FARC-EP, ELN, M-19 ve Kolombiya Devleti) çeşitli sivil, asker ve örgüt üyesi kayıplarında etkin rol oynamıştır (UCDP, 2018).

Şekil 2.1 FARC-EP, ELN, AUC'den Kaynaklı Ölümler⁵ (1989-2018)

Kaynak: (UCDP, 2018).

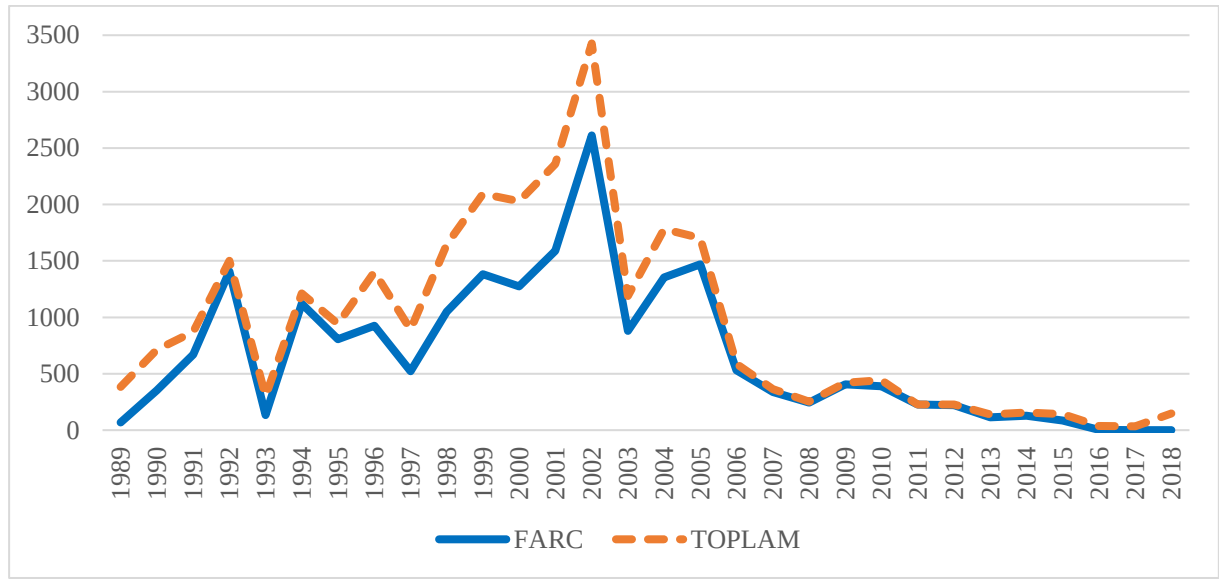
En etkin silahlı örgütlerin ve paramiliter grubun (FARC-EP, ELN, AUC) neden olduğu ölümlere bakılırsa bahsedilen üç grup arasındaki fark net bir şekilde anlaşılmaktadır. Elbette bu grafik çatışmada yaşanan net ölüm sayısının oranını vermemektedir. Fakat yalnızca bu grafikteki verilere bakarak da 1989'dan 2018 yılına kadar yaşanan ölümler görülmektedir.

Şekil 2.1'e göre, baz alınan yıllar arasında ELN'nin sebep olduğu ölümler özellikle 1997 ve 2003 yılları arasında bir artış göstermiştir. Fakat genel olarak bakıldığında ELN'den kaynaklı ölümlerin AUC ve FARC-EP'ye oranla daha düşük olduğu görülmektedir. Bunun en önemli sebebi, daha önce de vurgulandığı gibi, ELN'nin eylem tarzının diğer örgütlerden daha farklı olmasıdır. Bu farklılık ELN'nin, devlet veya çatışmanın diğer aktörleriyle direkt olarak

⁵ Şekil 2.1, daha önceki yıllara dair net kayıt olmadığı için 1989 yılından başlamaktadır.

çatışmak yerine, stratejik alanlara saldırma politikasından kaynaklanmaktadır (Cragin ve Hoffman, 2003: 6).

Hemen hemen aynı yıllar arasında AUC'den kaynaklı ölümlerin de arttığı görülmektedir. Fakat bu yıllardan sonra her iki gruptan da kaynaklı ölümler azalmıştır. Hatta AUC'den kaynaklı ölümler 2007 yılı itibariyle tamamen sona ermiştir. Bunun en önemli nedeni, 2006 yılında AUC'nin Uribe hükümet ile anlaşmaya vararak silah bırakması olmuştur (Leech, 2011: 141). Bu hususta FARC-EP, başlı başına ayrı değerlendirilmesi gereken bir örgüttür.

Şekil 2.2 FARC-EP'den Kaynaklı Ölümler (1989-2018)

Kaynak: (UCDP, 2018).

FARC-EP Kolombiya'da hatta dünyada en uzun süre mücadele eden örgüt olmuştur. Uzun yıllar süren çatışmanın yarattığı etkilerin en önemli sorumlularından biri de doğal olarak FARC-EP olmuştur. Diğer etkiler bir kenara bırakıldığında FARC-EP'nin sebep olduğu ölümlerin, çatışmanın diğer aktörlerine nazaran çok daha yüksek olduğu görülmektedir (Cartmill, 2018: iii). Bu yüksek oranda, FARC-EP'nin eylem planının diğerlerinden farklı olması ve birden fazla aktörle çatışması etkin olmuştur (Özdemir, 2006: 56).

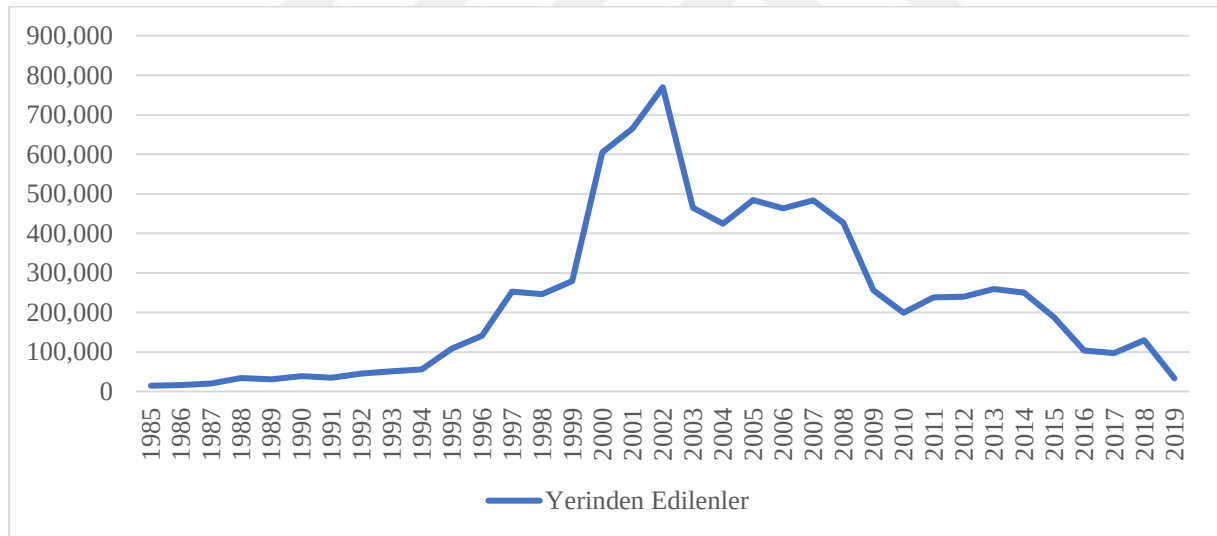
Şekil 2.1 ve Şekil 2.2'de görüldüğü üzere FARC-EP'den kaynaklı ölümler ele alınan diğer gruplara göre çok daha yüksektir. FARC-EP'den kaynaklı ölümler Kolombiya'da yaşanan çatışma kaynaklı ölümlerin toplamı ile karşılaştırıldığında oranların birbirine çok yakın olduğu görülmektedir. Yani, ele alınan yıllar boyunca Kolombiya'da yaşanan çatışmadan kaynaklı ölümlerin büyük bir kısmına FARC-EP sebep olmuştur. Şekil 2.2 incelendiğinde, bazı yıllarda ölüm oranlarının arttığı bazı yıllarda ise azaldığı görülmektedir. Diğer grupların aksine FARC-

EP'den kaynaklanan ölümlerin düzenli bir grafiği yoktur. Hemen hemen her zaman inişli çıkışlı bir seyir izlemiştir.

1989'da artan ölüm oranları 1993 yılında azalmıştır. 1993 itibariyle yeniden yükselmeye başlayan oran 1997'de düşse de 2000'li yılların başından itibaren yeniden yükselmiştir. 2002 yılı itibariyle en yüksek seviyesine yükselen oran o tarihten itibaren yeniden düşüşe geçmiştir. 2010 yılından itibaren ise tamamen sürekli düşmeye başlamıştır. FARC-EP'den kaynaklı ölümlerin sabit bir seyir izlememesinin en önemli sebebi bu dönemlerde grubun Kolombiya Devleti ile olan ilişkilerindeki düzensizlik olmuştur. Bu düzensizlik iki grup arasında yaşanan barış görüşmeleri, geçici silah bırakma, yeniden silahlanma gibi faktörlerden kaynaklı olarak ortaya çıkmıştır (Nieswiadomy, 2003: 56).

2.1.1. Çatışmadan Kaynaklı Yer Değiştirmeler

Çatışmaların ülkede yarattığı bir diğer etki ise yerinden etmeler olmuştur. Çatışmanın devam ettiği yıllar boyunca özellikle çatışma bölgelerine yakın yaşayan birçok insan evlerini terk edip farklı şehirlere ya da bazı komşu ülkelere göç etmek durumunda kalmıştır (Karlmat, 2019: 7).

Şekil 2.3 Çatışma Nedeniyle Yerinden Edilenler (1985-2019)

Kaynak: (Unidad para la Atención y Reparación Integral a las Víctimas, 2019).

Ülke içinde özellikle başkent Bogotá'ya yönelen göçler, dış göç haline geldiğinde öncelikli tercihler komşu ülkeler olmuştur. Venezuela, Panama ve Ekvador en çok göç edilen komşu ülkeler arasında yer almıştır (Karabel, 2017:6). Çatışma nedeniyle yerini terk eden insan sayısı bir hayli fazladır. Çatışmanın yaşandığı yıllar boyunca yaklaşık altı milyondan fazla kişi yerinden edilmiştir (The Office of the High Commissioner for Peace, 2014a). Kolombiya bu

oranla Suriye'nin hemen ardından dünyada en fazla yerinden etme yaşanan ikinci çatışma bölgesi olmuştur (Karabel, 2017: 6).

Şekil 2.3'te de görüldüğü üzere çatışmadan kaynaklı yer değiştirmeler özellikle 2002'ye kadar artarak devam etmiştir. Fakat 2002'den sonra daha düzensiz bir seyir izlemeye başlamıştır. Her ne kadar 2002'den sonra sabit bir seyir izlememiş olsa da zamanla azalmaya başlamıştır. Bu düzensizliğin en önemli nedeni FARC-EP'nin eylem pratiğinde yaptığı değişiklikler olmuştur.

Çatışmaların ülkeye birçok etkisi olmuştur. Fakat ülke içinde özellikle sivilleri etkileyen en önemli problemler, yaşanan ölümler ve yerinden etmeler ile ortaya çıkmıştır. Bunların yanı sıra FARC-EP ve diğer örgütler tarafından gerçekleştirilen adam kaçırma eylemleri ve özellikle FARC-EP'nin uyuşturucu ticaretinde etkin rol oynadığına dair var olan şüpheler, ülkenin uluslararası kamuoyunda bir itibar kaybı yaşamasına neden olmuştur (Çalışır, 2019: 32). Bununla birlikte çatışma, ülkeye birtakım ekonomik zararlar da vermiştir. Bu zararlar ülkenin yaşadığı itibar kaybı ile de ilgili olarak bazı dönemlerde dış ticareti etkilemiştir.

Çatışmaların diğer bir olumsuz etkisi ise bitmek bilmeyen şiddet sarmalı olmuştur. La Violencia ile başlayan bu şiddet dönemi, silahlı örgütlerin ve paramiliterlerin sahneye çıkması ve bunların devlet güçleri ve birbirleri ile çatışması nedeniyle bir şiddet sarmalına dönüşmüştür. Bu şiddet sarmalı ülkeyi dünyanın en tehlikeli ülkeleri sıralamalarında üst sıralara taşımıştır (LeGrand, 2003: 179). Bu şiddet sarmalı ve güvensizlik ortamı doğal olarak ülkeyi istikrarsızlaştırmıştır.

2.1.2. Uyuşturucu Ticaretinin Çatışmalara Etkisi

Çatışmaların, dolayısıyla çatışmanın etkilerinin henüz devam ettiği dönemde ülke ve çatışmanın aktörleri birtakım değişiklikler yaşamaya başlamıştır. En önemli değişikliklerden bir tanesi, ülkenin 1970'li yıllar itibarıyla dünyanın uyuşturucu merkezi haline gelmesi olmuştur. Bir şekilde bu uyuşturucu ticaretine silahlı örgütlerin de (özellikle FARC-EP) katılması ülke için durumu daha da zorlaştırmıştır (Leech, 2011: 56). Bu gelişme ülkede yeni bir kavramı ortaya çıkarmıştır: narko terörizm (Brittain, 2010: xii). Narko terörizmin yükselmesi ülkede yeni bir çatışma ortamı yaratmıştır ki bu da çatışmaların var olan etkisini daha da arttırmıştır.

Kolombiya'nın dünya uyuşturucu ticaretinde hatırı sayılır bir konuma gelmesi ülkede birçok farklı kesimi etkilemiştir. Özellikle ülkenin daha yoksul olan bölgelerinde yaşayan halkın uyuşturucu ticaretinin bir parçası olmaya başladığı görülmüştür (Leech, 2011: 56). Fakat bundan daha fazla dikkate değer olan durum ise FARC-EP ve bazı diğer silahlı örgütlerin bu

bu ticarete rol oynamalarıdır. Silahlı örgütlerin uyuşturucu ticaretinde yer almaları çatışmaları farklı yönlerden etkilemiştir.

FARC-EP, önceleri başta ABD olmak üzere birçok ülkeye yapılan uyuşturucu satışının bir parçası olduğunu reddetse de zaman içinde bu durumda payı olduğunu kabul etmiştir (Costenar, 2018: 25). Fakat uyuşturucu trafiğinde rolünü farklı bir biçimde ifade etmiştir. Buna göre, FARC-EP uyuşturucunun ülke dışına gönderilmesinde bir rol oynamamakta; yalnızca kendi idari yönetimi altında bulunan koka arazilerinden vergi almaktadır (Lee, 2012: 34-35). Fakat ABD'nin iddiasına göre, ABD'ye Kolombiya'dan gelen kokainin büyük kısmı FARC-EP tarafından tedarik edilmekte ve FARC-EP gelirin çok büyük bir kısmını bu uyuşturucu ticareti ile sağlamaktaydı (Brittain, 2010: 94).

FARC-EP uyuşturucu trafiğindeki rolü nedeniyle elde ettiği geliri arttırmıştır ve bu dönemlerde devlete karşı sürdürdüğü mücadelede daha güçlü bir konuma yükselmiştir (LeoGrande ve Sharpe, 2000: 4). Bunun yanı sıra diğer silahlı örgütlerin ve paramiliterlerin de zaman zaman uyuşturucu trafiğine dahil olmuş ya da karteller ile işbirliği yapmıştır (Lee, 2012: 35). Hal böyle olunca Kolombiya Devleti birden fazla çatışma ortamında kendini bulmuştur. Bir yandan silahlı gruplarla mücadele ederken diğer yandan uyuşturucuya karşı bir mücadeleye girişmiştir. Bu durum ise doğal olarak Kolombiya Devletinin gücünü zayıflatmıştır. Fakat bu problemin tek etkisi Kolombiya Devletine karşı olmamıştır. Aynı zamanda silahlı örgütler de uyuşturucu sorunundan fazlasıyla etkilenmişlerdir.

FARC-EP'nin uyuşturucu ticareti ile anılması örgütün ülke içindeki desteğini ve itibarını sarsan unsurlardan biri olmuştur ve örgüt taban desteğini kaybetmeye başlamıştır (Çalışır, 2019: 32). Böyle bir dönemde FARC-EP'nin geçirdiği başka değişiklikler de söz konusudur. Bu değişikliklerden biri FARC-EP ve dönemin hükümeti arasında gerçekleşen barış görüşmeleri olmuştur. Bu dönem FARC-EP bir süreliğine ateşkesi kabul etmiş ve siyasi faaliyetlerini arttırmıştır (LeGrand, 2003: 176).

UP aracılığıyla gerçekleştirilen siyasi faaliyetler çok uzun sürmemiştir. UP üyelerinin öldürülmesi bu ateşkes sürecini sonlandırmış ve FARC-EP yeniden ve daha güçlü biçimde silahlanarak silahlı mücadeleye geri dönmüştür (Popa, 2015: 18). Bu dönemden sonra FARC-EP daha sert bir mücadele izlemeye başlamıştır ve Kolombiya Komünist Partisi ile olan ilişkilerini tamamen kesmiştir (Leech, 2011: 36). 1980'ler ve 1990'lar boyunca ülkede çatışmalar devam etmiştir. Bazı silahlı gruplar silah bırakmış olsa da FARC-EP ve devlet arasında süren çatışmalar sonlanmamıştır. Fakat FARC-EP'nin güç kaybetmeye başlaması ve devletin ABD gibi ülkelerden aldıkları desteğin artması çatışma dönemini başka bir noktaya taşımıştır.

2.2. Barış Müzakereleri Dönemi

Bir çatışmayı çözmek için atılacak ilk adım bu çatışmayı anlamak ve analiz etmekten geçmektedir. Çatışmaya neden olan unsurlar anlaşıldıktan sonra bunları yok etmek için atılacak adımlar daha net olarak ortaya konabilmektedir. Bu adımlar genelde, çatışma çözümü olarak nitelendirilmektedir. Çatışma çözümü, çatışan taraflar arasında barış müzakerelerinin başladığı dönem ile etkinleşmektedir. Fakat bununla birlikte beş temel aşaması vardır ki müzakereler de bu aşamalardan biridir. Bu beş temel aşama: ön görüşmeler, barış müzakereleri, barış anlaşması, onaylama ve uygulamadan oluşmaktadır (Özerdem, 2013: 95).

Çatışma çözümünün ilk resmi aşaması müzakerelerdir (Demir, 2017: 21). Fakat müzakerelerden önce, tarafların müzakere için ortak bir zeminde buluşması adına ön görüşmeler gerçekleştirilmektedir (Özerdem, 2013: 95). Bu aşamada çoğunlukla taraflar arasında güven artırımı hedeflenmektedir. Ön görüşmelerden sonra müzakere aşaması gelmektedir. Barış müzakereleri en kısa ifadesiyle, tarafların bir araya gelerek sorunlar ve çatışmayı sonlandırmak üzerine tartıştığı aşamadır (Russel ve Ty, 2010: 163).

Birçok barış müzakeresi başlangıçta arabulucu üçüncü tarafların etkisi/zorlaması ile gizli olarak başlamakta ve taraflar sağlıklı-güvenli bir tartışma ortamına eriştikten sonra resmi bir nitelik kazanmaktadır (Köksoy, 2018: 224). Bir müzakere için zamanlama en önemli unsurlardan biridir. Birçok araştırmaya göre taraflar büyük kayıplar verene kadar müzakereye yanaşmamaktadır (Lederach, 2003: 31). Müzakere için uygun bir zaman seçilemediğinde ya da yeterli bir zamanda sonuca ulaşamadığında çatışmanın yıkıcılığının büyüme ihtimali vardır ki bu riskli bir durum ortaya çıkarmaktadır (Demir, 2017: 25). Buradan hareketle müzakerelerin başlatılması için en uygun zamanın, kayıpların arttığı ve çatışan tarafların bu durumdan yorgun düştüğü bir dönem olması gerektiği kanısı etkili olmaktadır.

Müzakereler çatışma çözümünün en önemli aşamalarından biridir. Çünkü bir müzakere başarılı olarak devam ederse barışa yaklaşmak daha kolay ve olası hale gelmektedir. Fakat müzakerelerin kesintisiz ve direkt sonuç veren bir aşama olmadığı da kabul edilmelidir (Demir, 2017: 26). Zira çoğunlukla müzakereler sırasında taraflar çatışmaya devam etmektedir ve bu, hâlihazırda hassas olan durumu daha da hassaslaştırmaktadır (Lederach, 2003: 31). Bunun yanı sıra kimi zaman tarafların ortak bir zeminde buluşamaması ya da birbirlerine yeterince güvenmemeleri gibi sebepler de müzakereleri sekteye uğratabilen unsurlar arasında yer almaktadır (Akyeşilmen, 2013: 36).

Müzakerelerin başarılı olduğu durumda müzakereden sonraki aşama barış anlaşmasıdır. Barış anlaşmasının imzalanması tamamen barış sağlayan bir aşama değildir (Demir, 2017: 29). Daha çok tarafların çatışmayı bitirmeyi taahhüt ettiği ve sonraki aşama için çatışmalar olmadan

çaba harcanan bir aşamayı ifade etmektedir (Özerdem, 2013: 97). Anlaşmanın imzalanmasının ardından onaylama aşaması gelmektedir. Bu aşama ile birlikte hem taraflar hem kamuoyu nezdinde anlaşmanın resmiyeti kabul edilmektedir (Köksoy, 2018: 226).

Son olarak çatışma çözümünün en hassas ve son aşaması olan barış anlaşmasının uygulanması gelmektedir. Bir anlaşmanın uygulanması aşamasında tarafların birtakım tavizler vermesi beklenmektedir (Özerdem, 2013: 99). Bu tavizler şiddeti sonlandırma, silahsızlanma, üyelerin terhisi, yeniden topluma kazandırma vb. gibidir (Köksoy, 2018: 226; Özerdem, 2013: 99). Bu nedenle hassas bir aşama olarak görülmektedir. Çünkü verilecek tavizler tarafların çıkarlarına ters düştüğünde çatışmanın yeniden alevlenme riski ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle bu aşamanın hassasiyeti dikkate alınmalıdır. Eğer bu aşamada başarılı olursa bu çatışma ülkesi için yeni bir dönem başlayacağının göstergesidir.

Kolombiya bugün bilinen durumuna gelene kadar yukarıdaki aşamalardan geçmiştir. Fakat Kolombiya’da yaşanan çatışmaların yoğunluğu ve çeşitliliği çözüme ulaşılmasını zorlaştırmıştır. Bu nedenledir ki ülkede çatışma çözümünün birkaç kez farklı aktörler ile denendiği görülmüştür. Çatışan bazı aktörler ile ilişki kurmak ve ortak zemine erişebilmek daha kolay olurken bazıları için durum farklı seyretmiştir. Birkaç kez müzakere için masaya oturulmasına karşın sonuç alınamadığı da olmuştur.

2.2.1. El Caguán Müzakerelerine Giden Süreç

Kolombiya Devleti ve FARC-EP arasında, toplam dört kez barış müzakeresi gerçekleştirilmiştir (Çınar ve Avcı, 2017: 232). Bunlardan ilk ikisi 1982-1986 yılları arasında başkanlık yapan Belisario Betancur döneminde gerçekleşmiştir. Bu görüşmeler sonrasında kısa vadeli bir ateşkes imzalanırsa da uzun erimli bir barışa ulaşılammıştır (Brittain, 2010: 120). Bundan sonraki görüşmeler (El Caguán) ise 1998-2002 yılları arasında başkanlık yapan Andrés Pastrana döneminde gerçekleşmiştir. Fakat bu görüşmeler de başarılı olmamıştır. Bu iki aktör arasındaki son müzakere süreci (La Habana) 2010-2018 yılları arasında başkanlık yapan Juan Manuel Santos döneminde gerçekleşmiş ve nihayetinde başarılı bir şekilde sonlanmıştır.

Bu müzakere süreçleri arasında, barışa ulaşan La Habana’nın yanı sıra en önemli müzakere süreci El Caguán olmuştur. Ülkede, Betancur dönemiyle başlayan müzakere sürecinden El Caguán’a kadar olan dönemde birçok değişiklik yaşanmıştır. Bu dönem, silahlı çatışmaların yanı sıra narko-terörizmin ortaya çıktığı ve politik şiddetin arttığı bir dönem olmuştur (Safford ve Palacios, 2002: 357). İki müzakere dönemi arasında başkanlık yapan her liderin çatışmalara veya ülkenin diğer sorunlarına dair farklı politikaları olmuştur.

Betancur'dan sonra başkanlık görevini Liberal Partili Virgilio Barco (1986-1990) devralmıştır (Özdemir, 2006: 55). Onun döneminde uyuşturucu kartelleri ile girilen mücadeleler ön planda olmuştur. Bunun yanı sıra Betancur döneminde kurulan UP, Barco'nun iktidar yıllarında siyasal aktifliğini kaybetmeye başlamıştır (Çalışır, 2019: 43). Bu dönem FARC-EP'nin mücadelesini sertleştirdiği bir dönem olmuştur. Bu nedenle Barco, FARC-EP ile bir uzlaşmaya varamamıştır (Safford ve Palacios, 2002: 357). Barco yönetiminin bu dönemdeki en önemli başarısı M-19 ile gerçekleştirdiği anlaşma olmuştur ve M-19 silahlı mücadelesini bırakmıştır (Méndez, 2012: 105).

Barco'dan sonra başkanlık görevini César Gaviria (1990–1994) devralmıştır (Gutiérrez, 2016: 144). Gaviria, başkanlık görevini üstlendiği yıllarda FARC-EP ile barış görüşmeleri gerçekleştirmeye çalışmıştır, fakat bu konuda başarısız olmuştur (Çalışır, 2019: 43). Gaviria döneminin en öne çıkan olayı, uyuşturucu ile mücadelede elde edilen başarı olmuştur (Arslan, 2015: 281). Bunun yanı sıra 1991 yılında ülkede anayasa değişikliğine gidilmiştir (Méndez, 2012: 105). Bu değişiklik 1993 yılında yürürlüğe girmiştir.

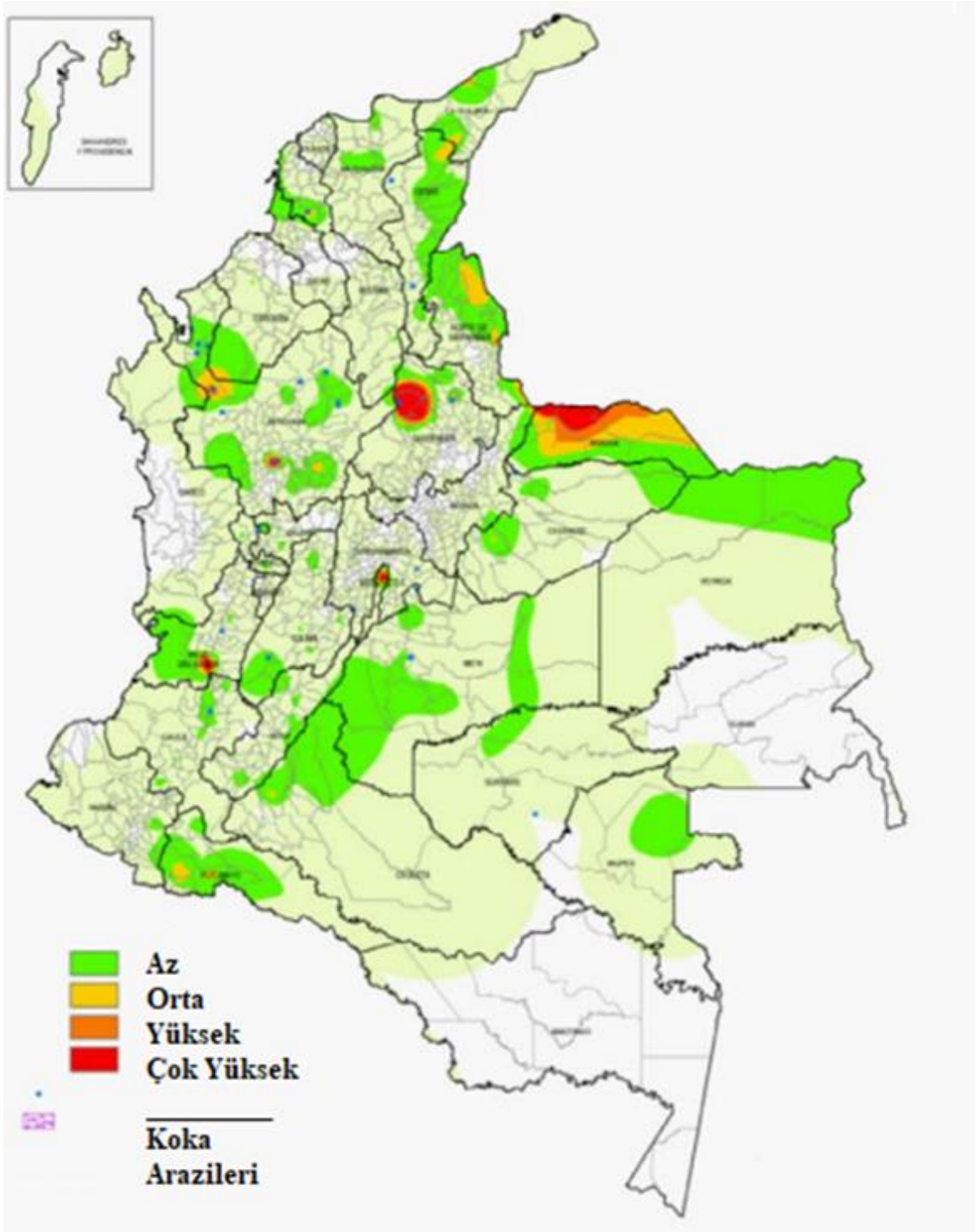
Gaviria'dan sonraki Başkan Ernesto Samper (1994-1998) olmuştur (Leech, 2011: ix). Samper döneminde silahlı örgütlerle ilgili çok önemli bir yol kat edilememiştir. Bunun en önemli sebebi yine başkanın kendisi olmuştur. Samper başkan seçildikten sonra, seçim kampanyasını uyuşturucu kartellerinden aldığı destek ile yürüttüğüne dair suçlamalarla karşı karşıya kalmıştır (Dugas, 2015: 448). Bu nedenle başkanlık dönemini bu suçlamalara karşı kendini haklı çıkarmaya çalışarak geçirmiştir ki bu dönem FARC-EP daha aktif olarak eylemlerini sürdürmüştür (Méndez, 2012: 105).

Kolombiya'da özellikle 1980'li yıllardan itibaren hemen hemen her başkan döneminde ülkedeki çatışmaları bitirmek için bir adım atılmış, başkanlar bir şekilde silahlı örgütler ile masaya oturup müzakere etmeye çalışmıştır. 2012'de başlayan müzakerelere kadar başarısızlıkla sonuçlanan diğer müzakereler, çatışan tarafların birbirlerini daha iyi tanımaları hususunda önemli katkılarda bulunmuştur. Bunun yanı sıra bir sonraki müzakere süreci için bir deneyim de oluşturmuştur. Bu deneyimlerin ışığında ülke her geçen yıl barışa daha da fazla yaklaşmıştır.

2.2.2. El Caguán Müzakereleri

Samper'den sonra 1998 yılında Muhafazakâr aday Andres Pastrana başkanlık koltuğunu devralmıştır (Dugas, 2015: 448). Diğer başkanlar gibi Pastrana da çatışmalarla mücadeleyi ajandasına yerleştirmiştir. Öyle ki adaylık sürecinde en önemli propaganda konusu bu olmuştur (Leech, 2011: 75). Pastrana, ülkeye barış getireceği vaadiyle seçimlerin ilk turundaki başarısız

durumunu değiştirerek diğer turda başkanlığı elde etmiştir (Powell, 2016: 165). Fakat ülkenin en karışık olduğu dönemde koltuğa oturan başkan, vaatlerini yerine getirirken birtakım zorluklarla karşılaşmıştır.

şekil 2.4 Kolombiya Silahlı Çatışma Yoğunluk Coğrafyası (1998)

Kaynak: (Salas-Salazar, 2016: 48).

şekil 2.4'te görüldüğü üzere Pastrana'nın karşılaştığı en önemli zorluk iktidara geldiği yıl çatışmaların aktif olarak devam ediyor olmasıydı. 1998 yılında çatışmalar hemen hemen

ülkenin her yerine yayılmış durumdaydı. O yıl yaşanan çatışmaların şiddet seviyeleri birbirinden farklı olsa da ülkenin büyük bir kısmında var olması hükümet için bariz bir sorun yaratmaktaydı. Şekil incelendiğinde çatışma yoğunluğunun sadece belli bölgelerde çok yüksek olduğu görülmektedir. Genellikle az ağırlıklı olan çatışma yoğunluğu yine de hükümetin birden fazla alanda silahlı örgütler ve diğer gruplar ile mücadele etmesine neden olmuştur.

Böyle bir ortamda Pastrana yönetimi FARC-EP ile bir uzlaşuya varmak istemiştir. Talep FARC-EP'ye iletilmiş ve silahtan/askerden arındırılmış bir alanda gerçekleştirilmesi kaydı ile kabul edilmiştir (Leech, 2011: 75). Böylelikle 1999 yılında yeniden çatışmanın iki önemli aktörü müzakereler için bir araya gelmiştir. Taraflar herhangi bir ateşkes ya da anlaşma olmadan bir araya gelmeyi kabul etmişlerdir (Delehanty, 2016: 45). Bu müzakere döneminin başlangıcında herhangi bir ateşkes olmadığından çatışmalar devam etmiştir.

Pastrana yönetimin silahtan arındırılmış bölgeyi FARC-EP'ye teslim etmesi ile görüşmeler başlamıştır (Gedik, 2017: 66). Bahsi geçen bölge, yaklaşık 42.000 km²'lik İsviçre büyüklüğünde bir alandır (Karlmat, 2019: 7). Meta ve Caquetá arasında yer alan bu askerden arındırılmış bölge, tarafların müzakerelerini sürdürdükleri alan olmuştur. Bölge Caguán olarak anılmaktadır (Herbolzheimer, 2016: 1). Bu nedenle müzakereler El Caguán olarak isimlendirilmiştir.

Hükümetin bu büyüklükte bir bölgeyi FARC-EP'ye teslim etmesi çok önemli bir husustur. 1990'lı yıllarda FARC-EP ülkenin büyük bir bölümünde aktifti. Ülke topraklarının yaklaşık %50'si üzerinde bir şekilde hâkimiyeti vardı (Baysal, 2017: 146). Fakat bu hâkimiyet çatışmalar ile elde edilmiş bir hakimiyettir. Ülkenin çatışma tarihinde ilk kez bir hükümet resmi olarak bir alanı FARC-EP'ye vermekteydi (Popa, 2015: 19). Bu durum FARC-EP'nin yıllardır sürdürdüğü mücadeleyi daha resmi bir noktaya taşımıştır.

Şekil 2.5 Silahtan Arındırılmış Bölge (El Caguán) Haritası (1998-2002)

Kaynak: Yazar tarafından anonim bir harita kullanılarak oluşturulmuştur.

Şekil 2.5'te görüldüğü üzere Pastrana yönetiminin FARC-EP'ye vermeyi kabul ettiği alan oldukça büyüktür. Konum olarak başkent Bogotá'ya göre ülkenin güneyinde yer almaktadır. Haritadaki San Vincente del Caguán, La Macarena, Vista Hermosa, La Uribe ve Mesetas FARC-EP'ye teslim edilen El Caguán bölgesindeki beş büyük şehirdir. Yalnızca FARC-EP'ye bırakılan bu bölgeden bile Pastrana yönetiminin barış yapmaya ne kadar istekli olduğu anlaşılabilmektedir. Bu dönemde barış görüşmelerine siyasi partiler, kilise ve özel sektör yetkilileri gibi farklı gruplar da katılmıştır (Gedik, 2017: 66). Bu ise El Caguán sürecini diğer müzakere süreçlerinden farklı kılan etkenlerden olmuştur.

Her ne kadar Başkan Pastrana ülkede barışı sağlamak için silahtan arındırılmış bir bölgeyi FARC-EP'ye vermek, farklı grupları görüşmelere dâhil etmek gibi radikal kararlar almış olsa da işler umduğu gibi gitmemiştir. Yaklaşık üç yıl boyunca devam eden barış müzakereleri, 2002 yılında herhangi bir barış anlaşmasına varılmadan başarısız bir şekilde sona

ermiştir (Karlmats, 2019: 7). Görüşmelerin sona ermesi ile birlikte FARC-EP silahsızlandırılmış bölgeden ayrılmak durumunda kalmıştır.

Görüşmelerin başarısız olmasının her iki aktörden kaynaklanan birden fazla nedeni vardır. Bu nedenlerin en başında görüşmeler sırasında herhangi bir ateşkese varılmamış olması gelmektedir. Taraflar arasında bir ateşkes olmadığından bu dönem FARC-EP adam kaçırma gibi eylemlerine devam etmiştir (Delehanty, 2016: 45). Bunun yanı sıra paramiliter AUC'nin faaliyetlerine aktif olarak devam etmesi ve müzakere döneminde FARC-EP liderlerinden Marulanda Vélez'e suikast girişiminde bulunması da nedenlerden biridir (Çınar ve Avcı, 2017: 233-234). Bu girişimin ardından FARC-EP lideri Marulanda Vélez Pastrana yönetimini suçlamıştır.

Müzakerelerin başarısız olmasının diğer bir önemli sebebi ise Boş Sandalye Vakası (La silla vacía) olmuştur. Müzakereler sırasında Pastrana görüşmelere katılmak için Kolombiya kırsalına kadar gitmiştir. Fakat FARC-EP lideri Marulanda Vélez güvenlik sebeplerini öne sürerek görüşmeye katılmamıştır (Leech, 2011: 76). FARC-EP'nin birçok üst düzey yetkilisinin görüşmeler sırasında hazır bulunması medya ve halkın gözünde herhangi bir değişiklik yaratmamıştır. O görüşmeye dair herkesin aklında kalan görüntü Pastrana'nın yanında boş bir sandalye ile oturması olmuştur. FARC-EP liderinin görüşmeye katılmaması tarafların ve halkın görüşmelere olan güvenini zedeleyen bir unsur olmuştur.

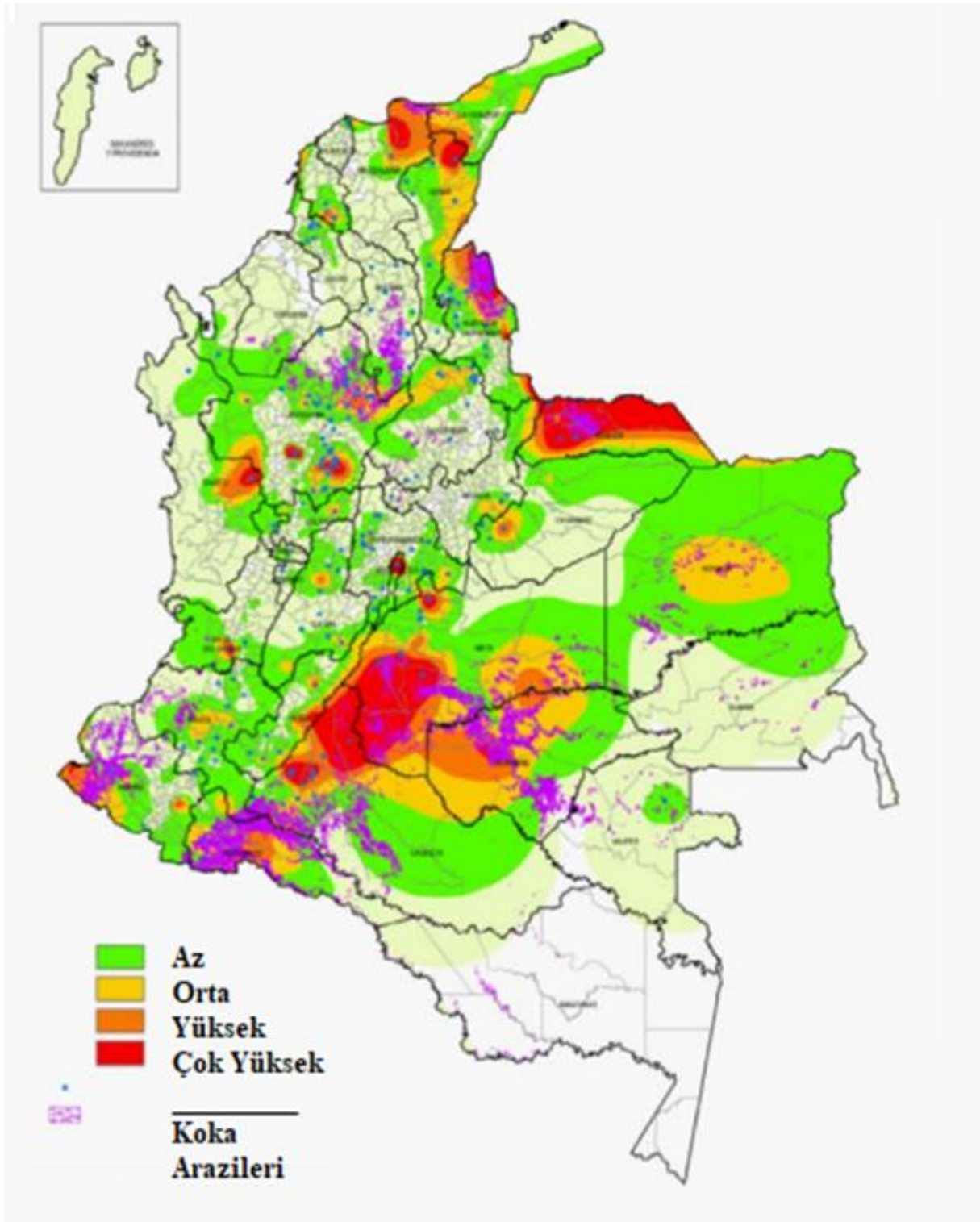
Bunlar dışında müzakerelerin başarısızlığının bir diğer önemli sebebi ise Plan Kolombiya olmuştur. Plan Kolombiya ABD tarafından Kolombiya'ya yapılan yardım planlamasıdır (Méndez, 2012: 108). Temelde bu yardım planlaması uyuşturucu ile mücadeleye karşı ödeneği ve askeri eğitimi kapsamaktadır (Martin, 2017: 127). Aslında 1960'lı yıllarda uygulanmaya başlayan Plan Laso, Plan Kolombiya adı altında, Pastrana döneminde yeniden canlanmıştır (Arslan, 2015: 276). Plan kapsamında ABD Kolombiya'ya yaklaşık olarak 5 milyar dolarlık yardımda bulunmuştur (Martin, 2017: 127).

Ülkede 1970'li yıllar ile birlikte artan uyuşturucu ticaretinin büyük bir kısmı ABD'ye girmekteydi (Country Watch, 2019: 53). Bu durumdan rahatsız olan ABD sorunu Kolombiya ile iş birliği yaparak çözmeye karar vermiştir ve Pastrana'nın projesine destek sağlamıştır (Afat, 2010: 837). Bu nedenle 1960'lı yıllarda uygulamaya konulan ve Kolombiya'ya sosyoekonomik ve askeri yardımları içeren Plan Laso'yu yeniden hayata geçirmiştir. Fakat bu kez farklı bir şekilde isimlendirmiştir. Yeni ismi Plan Kolombiya olan bu yardım paketinin kapsamı da genişletilmiştir (Rempe, 2002: 16). Plan bu kez, komünist tehditten ziyade uyuşturucu problemi ile mücadele edecek şekilde tasarlanmıştır.

Plan Kolombiya, 1999 yılında dönemin devlet başkanı Pastrana tarafından, ABD ile birlikte, ülkedeki silahlı çatışmaları sona erdirmek, uyuşturucu kaçakçılığını ortadan kaldırmak ve ekonomik ve sosyal kalkınmayı teşvik etmek için altı yıllık bir plan olarak geliştirilmiştir (Veillette, 2005: 1). Fakat plan Uribe yönetimi boyunca da devam etmiştir. Hatta Uribe'nin yönetiminde olduğu 2009 yılına kadar plan kapsamında ABD'den alınan yardımlar yaklaşık dokuz milyon dolara ulaşmıştır (Newton, 2012: 355). ABD yaptığı maddi yardımlara karşı Kolombiya Devletinin çatışmalar ve uyuşturucu ticaretine karşı verdiği mücadelede aktif bir rol üstlenmeye çalışmıştır. Bu nedenle plan bir hayli kapsamlı şekilde dizayn edilmiştir.

Plan Kolombiya'nın kapsamı ABD'nin bölgeye yapacağı herhangi bir müdahaleyi meşru kılacak şekilde genişletir (Afari, 2010: 836). Elbette FARC-EP bu durumu hoş karşılamamıştır ve planı ülkenin iç işlerine bir müdahale olarak değerlendirmiştir (Cragin ve Hoffman, 2003: 41). Pastrana yönetiminin ABD ile böyle bir anlaşmaya varması bir kez daha taraflar arasındaki güven sorununu derinleştirmiştir.

1998 yılında başlayan El Caguán müzakere dönemi farklı sebeplerin etkisi ile 2002 yılında barış elde edilmeden sonlanmıştır. Başlangıçta geçmişin başarısız müzakerelerinden farklı şekilde ilerleyen bu dönem aynı sonuç ile bitmiştir. El Caguán müzakereleri bittiğinde ülke her zamankinden daha yoğun olan bir çatışma dönemine girmiştir.

Şekil 2.6 Kolombiya Silahlı Çatışma Yoğunluk Coğrafyası (2002)

Kaynak: (Salas-Salazar, 2016: 48).

Şekil 2.6’da da görüldüğü gibi müzakerelerin başlangıcına göre 2002 yılında çatışma yoğunluğu artmış ve ülkenin daha farklı noktalarına taşınmıştır. Neredeyse tüm yoğunluk düzeylerinde bir artış olmuştur. Çatışma yoğunluğunda yaşanan bu artışın yanında koka arazilerinin yoğunluğunda da bir artış olduğu gözlenmektedir.

Bu yoğunluk haritasından da anlaşılacağı üzere çatışmaları sona erdirmek hedefiyle müzakerelere başlayan Pastrana başarısız olmuştur. Yalnızca başarısız olmakla kalmayan başkan ülkeyi daha da kaotik bir ortama sürüklemiştir. Böylesi kaotik bir ortamda müzakerelerin sona erdiği yıl (2002) başkanlık koltuğunu Álvaro Uribe'ye devretmiştir.

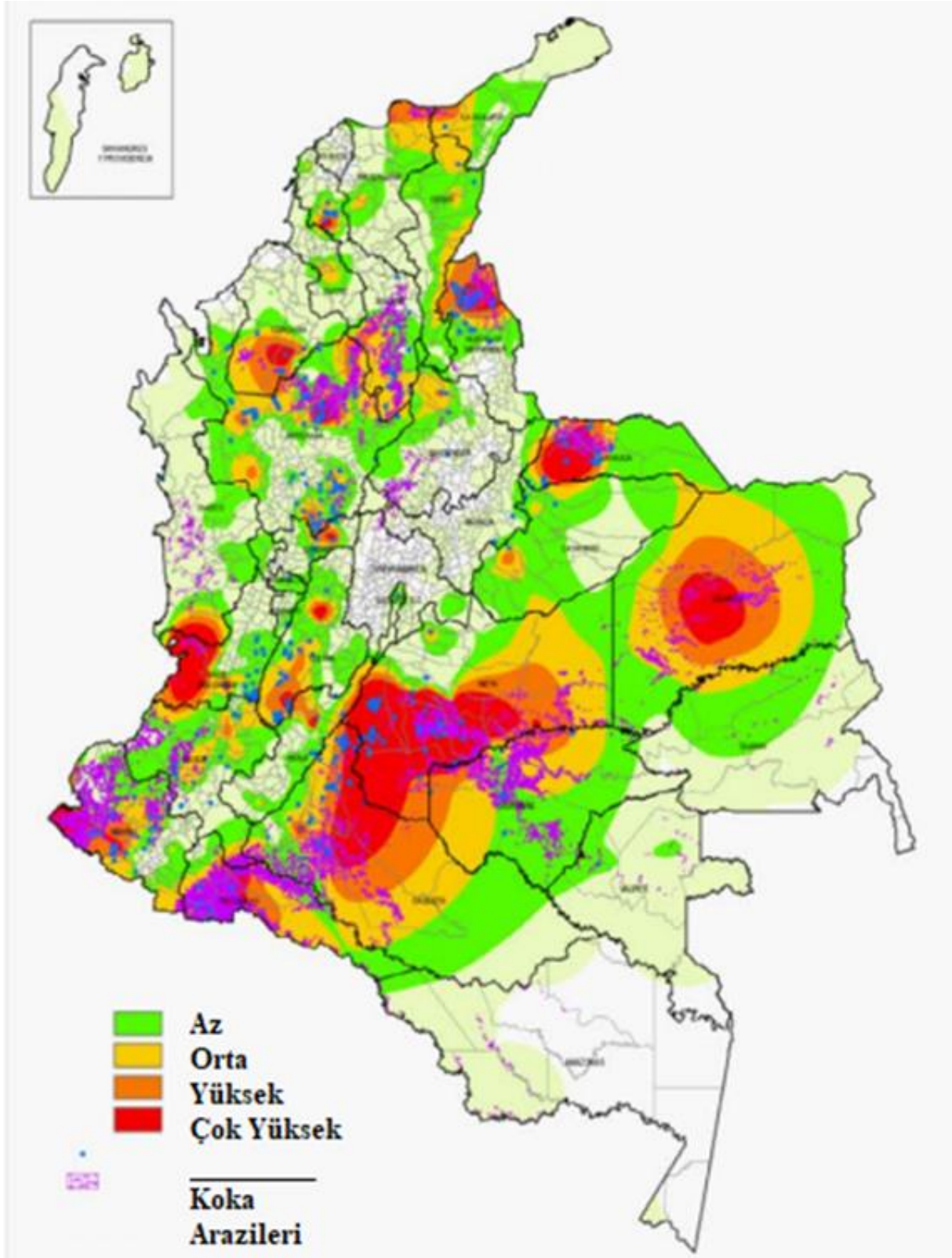
2.2.3. La Habana Müzakereleri

FARC-EP ve Kolombiya devleti arasında gerçekleşen başarısız El Caguán müzakerelerinin ardından, taraflar yaklaşık 10 yıl sonra yeniden bir araya gelmişlerdir. İki müzakere arasında geçen bu süreçte dönemin başkanı diğer başkanlardan daha farklı bir politika izlemiştir. Pastrana'dan 2002 yılında başkanlık koltuğunu devralan Uribe'nin (2002-2010) en önemli seçim kampanyası, silahlı örgütlerle mücadele üzerine kurulmuştur (Dugas, 2015: 449). Uribe, silahlı örgütlerle kesinlikle müzakere etmeyeceğini, onları sert askeri tutumlar ile ortadan kaldıracağını vadetmiştir. (Leech, 2011: 88). Başkanlık ettiği dönemde bu vaadini yerine getirmiştir.

Silahlı gruplar ile olan çatışmaları sonlandıramayan Uribe hiçbir şekilde silahlı gruplar ile müzakere masasına oturmamıştır. Uribe, silahlı örgütler ile müzakere etmemiş olsa da paramiliter AUC ile çatışmayı sonlandırmıştır (Gedik, 2017: 67). Örgütlerin ülkedeki etkinliğini kırmak, başkanın en önemli hedeflerinden biri olmuştur. Özellikle ABD'nin desteğini de alan Uribe, silahlı örgütlere karşı sert askeri operasyonlar düzenlemiştir (Çınar ve Avcı, 2017: 236). Böylelikle hedefine doğru ilerlemiştir. Başkanlığının ikinci dönemi ilk dönemine nazaran bu konuda daha başarılı olmuştur.

Diğer başkanların aksine bir değil iki dönem başkanlık yapan Uribe'nin ilk döneminde öne çıkan bazı önemli noktalar vardır. Bunlardan ilki, 1991 yılında Gaviria hükümetince değiştirilen anayasanın başkan seçilebilme ile ilgili maddesini değiştirmesi olmuştur (Afet, 2010: 838). İkincisi ise paramiliterler ile vardığı uzlaş olmuştur. Uribe'nin 2006 yılında AUC ile vardığı anlaşma sonrasında yaklaşık 30.000 paramiliter silah bırakmıştır (Ramirez, 2015: 93).

Başkanlığının ikinci döneminde silahlı örgütlere karşı askeri mücadeleyi arttıran Uribe, o dönem örgütlerin gücünü bir hayli zayıflatmıştır (Çalışır, 2019: 80). Bu yoğun çatışma ortamında FARC-EP'nin önde gelen liderlerinin öldürülmesi Uribe yönetimi için bir başarı olarak algılanmıştır (Baysal, 2017: 150). Taraflar arasındaki çatışmaların yoğunluğunun bu denli artması, uluslararası kamuoyunda bir yankı uyandırmaya başlamıştır (Afet, 2010: 838).

sebebi, devletin geçmişe nazaran daha sert bir tavırla mücadele etmesi olmuştur. Haritaya göre çatışmalardaki yoğunluğun arttığı oranda koka arazilerinde de hatırı sayılır bir artış yaşanmıştır.

Uribe döneminin bu yoğun çatışma hali ve FARC-EP'nin üst düzey yetkililerini kaybetmesi örgütü güçsüz kılmıştır. Çatışmanın seyrinde bir “turning point” (dönüm noktası) (Hall, 2017: 64) olarak ifade edilebilecek güç kaybının fırsat bilinmesi gerektiğini düşünen uluslararası kamuoyu, tarafların müzakere etmesi gerektiği yönünde baskı oluşturmaya başlamıştır (Afat, 2010: 840). Fakat Uribe bu düşünceye sıcak bakmamıştır. Tarafların yeniden müzakere etmek için bir araya gelmesi Uribe'den sonraki Başkan Juan Manuel Santos döneminde olmuştur.

Uribe, 2 dönem başkanlık yaptıktan sonra görevini Juan Manuel Santos'a (2010-2018) bırakmıştır. Uribe döneminde Savunma Bakanlığı görevini sürdüren Santos, seçim kampanyası sırasında Uribe'nin desteğini almıştır (Arslan, 2015: 283). Bu nedenle ülkede, Santos'un Uribe'nin politikalarını sürdüreceği düşüncesi hâkim olmuştur. Santos başkan olduktan sonra Kolombiya ordusu tarafından düzenlenen bir saldırıda FARC-EP'nin üst düzey yetkililerinden birinin hayatını kaybetmesi, bu düşüncelere katkı sağlamıştır (Leech, 2011: xii). Fakat Santos'un politikaları beklenenden farklı olmuştur.

FARC-EP ile çatışmalar şiddetli bir şekilde devam etmesine rağmen Santos'un Uribe'den daha farklı politikalar izleyeceği kısa zamanda anlaşılmıştır. İlk olarak ülkede bir çatışma olduğunu kabul etmiş ve çok geçmeden bu konu üzerinde, çatışmayı çözmek adına, çalışmalarını başlatmıştır (Ramirez, 2015: 92). Bu hususta Santos'un attığı ilk adım, 2011 yılında 1448 sayılı yeni bir kanun maddesi kabul etmesi olmuştur. 1448 sayılı bu karar, çatışma sırasında zarar gören mağdurların zararlarının karşılanması ve yine çatışmalar nedeniyle yasadışı şekilde el konulan toprakların iadesi üzerine odaklanmıştır (Ramirez, 2015: 93).

FARC-EP'nin ortaya çıkış sebebi üzerinden düşünüldüğünde Santos'un önyak olduğu 1448 sayılı karar olumlu bir adım olmuştur. Bunun öncesinde gündemde olan barış görüşmeleri çağrısına cevaben kanun maddesinin kabul edildiği 2011 yılında, FARC-EP bazı rehinelere serbest bırakmıştır (Çalışır, 2019: 46). Bu durum FARC-EP'nin de barış istediği yönünde yorumlanmıştır ve bu şekilde taraflar arasındaki çatışmalar bir yumuşama dönemine girmiştir.

2012 yılına gelindiğinde ise ülke yeni bir dönem başlamıştır. Bu yılın ilk yarısında yürürlüğe konan “Barış İçin Çerçeve” kanunu bu durumun ilk habercisi olmuştur. Buna göre, bazı istisnalar olmak üzere, çatışmalardan kaynaklı suçlardan dolayı hapiste olan birçok kişi için genel bir af sağlanmıştır (Lang, 2017: 61). Bu kanun, Santos hükümetinin barış için attığı önemli bir adım olarak değerlendirilmiştir. Öyle ki bu kanunun parlamento tarafından kabul

edilmesinden yaklaşık iki ay sonra, tarafların resmi olarak barış görüşmelerine başlayacağı duyurulmuştur (Bouvier, 2016: 19).

2012 yılı Ağustos ayında yapılan bu duyurunun ardından tarafların yaklaşık bir buçuk yıldır barış üzerine görüşme yürüttüğü ilan edilmiştir (Gomez-Suarez, 2013: 4). Kamuoyuna yapılan bu ilan ile görüşmelerin resmi bir zeminde devam edeceği açıklanmıştır. Bunun akabinde Ağustos ayının sonuna doğru Santos hükümeti ve FARC-EP arasında “Çatışmanın Sona Erdirilmesi, İstikrarlı ve Kalıcı bir Barışın İnşası Anlaşması” imzalanmıştır (Çınar ve Avcı, 2017: 238). Bu anlaşma ile birlikte resmi olarak başlayan barış görüşmeleri halkın büyük kısmından da destek görmüştür. Anlaşmanın ardından, Kolombiya ordusu operasyonlarına devam ederken FARC-EP’nin 2 aylık bir süre için tek taraflı ateşkes ilan etmesi örgütün de barış için istekli olduğunun en önemli göstergelerinden biri olmuştur (Baysal, 2017: 151).

“Çatışmanın Sona Erdirilmesi, İstikrarlı ve Kalıcı bir Barışın İnşası Anlaşması” ile birlikte, taraflar belli konular üzerinde anlaşmaya varmıştır. Taraflar beş temel madde üzerinde durmuşlardır. Bunlar: çatışmanın sonlandırılması, isyancı gruplara siyasi katılım hakkının sağlanması, tarımın kalkındırılması, uyuşturucu ticaretinin önlenmesi, çatışmadan zarar gören kurbanların kayıplarının telafi edilmesi olmuştur (Herbolzheimer, 2016: 2). Bu anlaşmanın imzalanmasının ardından taraflar birbirlerine karşı daha hoşgörülü olmuşlar ve anlaşmanın gerekliliklerine uymaya özen göstermişlerdir (Çınar ve Avcı, 2017: 239). Bu durum kalıcı barışa giden süreci daha güvenli hale getiren bir unsur olmuştur.

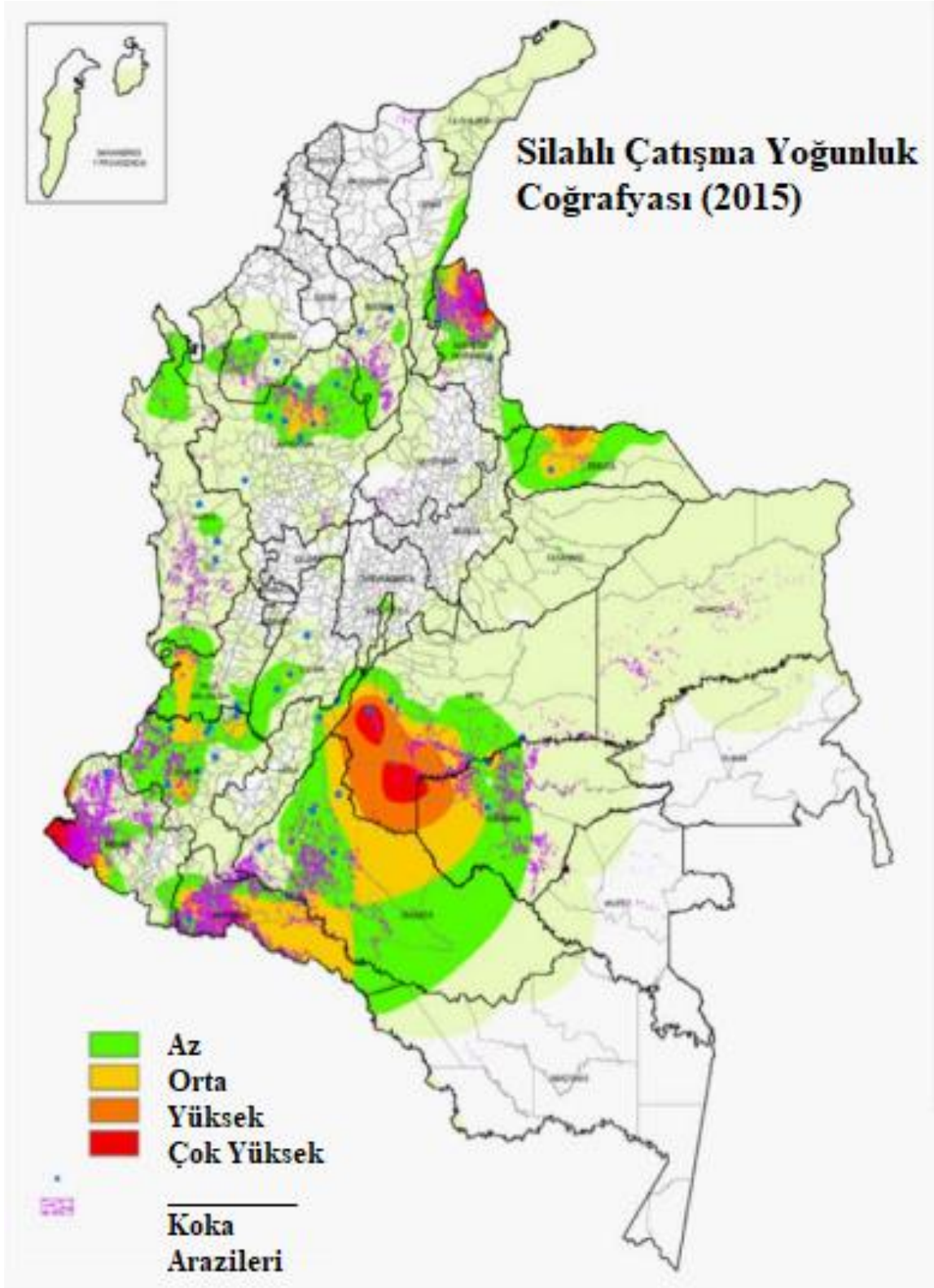
2012 yılında bu anlaşmanın imzalanmasının ardından ülkede bazı önemli gelişmeler yaşanmaya başlamıştır. Örneğin ulaşım yollarının güvenliği artmış, buna bağlı olarak ulaşım imkânlarında gelişmeler olmuş; son olarak ise ülkenin en fazla ihmal edilen bölgeleri olan kırsala yönelik yatırımlar artmaya başlamıştır (Nordström, 2012: 2). Bunlar gibi olumlu gelişmelerin yanı sıra olumsuz olarak nitelendirilebilecek bazı gelişmeler de yaşanmıştır. Bunlardan en önemlisi FARC-EP’nin tek taraflı ilan ettiği ateşkesi bozması olmuştur. Bunun ardından adam kaçırma eylemlerine ve silahlı çatışmaya geri dönmüştür (Baysal, 2017: 151).

2013 yılının başlarından itibaren FARC-EP’nin eski eylem tarzına bu şekilde dönüş yapması yine de barış görüşmelerinin devam etmesini engellememiştir. Norveç Oslo’da başlayan görüşmeler, daha sonradan taşındığı Küba Havana’da devam etmiştir (Karabel, 2017: 7; Bouvier, 2016: 19). 2013’te yapılan görüşmeler, ülkedeki toprak sorunu, uyuşturucu sorunu, gelir adaletsizliği gibi birçok farklı konu üzerinde yoğunlaşmıştır. Bu görüşmelerin ardından tarım reformu yapılması ve silah bırakmış/bırakacak örgüt üyelerine politik bir şans tanınması hususlarında anlaşmaya varılmıştır (Dugas, 2015: 450). 2013 yılı itibarıyla FARC-EP’nin yapmış olduğu saldırılar da azalmaya başlamıştır.

2012 ve 2013 yıllarında gayet ivmeli bir şekilde devam eden barış görüşmeleri 2014 yılında bir miktar yavaşlamıştır. Bunun sebebi 2014 yılında yapılan yeni dönem seçimleri olmuştur. Santos'un ikinci kez başkanlığı kazandığı bu seçimler sırasında, FARC-EP yeniden ateşkes ilan etmiştir. Hem Santos'un yeniden başkan seçilmesi hem de FARC-EP'nin seçim süreci boyunca ateşkes ilan etmiş olması, halkın ve FARC-EP'nin bu barış sürecini ciddiye alıp desteklediğini kanıtlayan bir unsur olmuştur.

2014 yılı FARC-EP'nin kuruluşunun 50. yılı olması nedeniyle de önemli olmuştur. 50. yılını kutlayan FARC-EP, barış görüşmeleri sırasında imzalanan anlaşmadan kaynaklı yükümlülüklerini takip edeceğini ilan ederek kendi kontrolünde bulunan bölgelerde yasadışı uyuşturucu problemini çözmek için adım atacağını duyurmuştur (Otis, 2014: 1-2). Böylelikle taraflar müzakerelerin sürdüğü her yıl, kalıcı barışa dair olumlu adımlar atmışlardır.

2015 yılında barış görüşmeleri sürmüştür. Bu yıl Kolombiya ordusu ateşkes ilan etmiştir (Lainer, 2016: 44). Böylelikle çatışmanın her iki aktörü de ateşkes durumuna gelmiştir. Bu kalıcı barış için umutları arttırmıştır. Aynı yıl taraflar mayınların temizlenmesi üzerine bir anlaşmaya da varmıştır (Çınar ve Avcı, 2017: 244). Bunun yanı sıra taraflar 2016 yılına kadar kalıcı bir barış anlaşması imzalayacaklarını duyurmuşlardır (Çalışır, 2019: 47). FARC-EP'nin anlaşmanın imzalanmasından sonra iki ay içinde silah bırakmayı taahhüt etmiş olması da 2015 yılının önemli gelişmeleri arasında olmuştur. Bu yıl göze çarpan bir diğer husus ile çatışmaların yoğunluğu ile alakalı olmuştur.

Şekil 2.8 Kolombiya Silahlı Çatışma Yoğunluk Coğrafyası (2015)

Kaynak: (Salas-Salazar, 2016: 48).

Şekil 2.8’de de görüldüğü gibi 2015 yılı itibariyle ülkede yaşanan silahlı çatışmalarda belli bir oranda azalma yaşanmıştır. Özellikle 2007 yılının çatışma yoğunluğunu gösteren Şekil 2.7’ye göre çok yüksek ve yüksek yoğunluklu çatışmalar bir hayli azalmıştır. Elbette çatışmalar

tamamen ortadan kalkmamıştır. Fakat barış müzakerelerinin olumlu etkisi ile birlikte çatışmalarda kayda değer bir azalma yaşanmıştır. Bu ise kalıcı barışa doğru giden süreçte elde edilen önemli bir başarı olmuştur.

2.2.4. İki Müzakere Döneminin Karşılaştırılması

Kolombiya’da gerek FARC-EP gerekse diğer silahlı gruplarla birçok çatışmalar ve akabinde müzakereler yaşanmıştır. Bu müzakere süreçleri örgütten örgüte farklı seyir göstermiştir. Bunun yanı sıra aynı örgüt ile yapılan müzakereler dahi birbirinden farklı olabilmektedir. FARC-EP ile yapılan müzakerelerin en önemlileri olan El Caguán ve La Habana müzakere süreçleri de birbirinden birçok noktada farklılaşan özellikler göstermiştir.

Tablo 2.1 Kolombiya Müzakere Süreçlerinin Karşılaştırılması

Özellikler	El Caguán Müzakereleri (1998)	La Habana Müzakereleri (2012-2016)
Hedefler	Özellikle politik ve ekonomik anlamda gereken değişiklikleri yaparak sosyal bir devlet yapısı oluşturmak	Silahlı çatışmayı sonlandırmak
Varsayımlar	Müzakere sonucu bir anlaşmaya varılarak çatışmanın temel sebepleri belirlenecek.	Müzakere sonucu çatışmalar sonlanacak ve ülke çatışma dönüştürme sürecine girecek.
Gündemler	Geniş kapsamlı ekonomik siyasi ve hukuki reformlar	Daha dar kapsamlı, temel sorunların çözümüne yönelik reformlar
Aktörler	FARC-EP ve dönemin Kolombiya hükümeti	FARC-EP ve dönemin Kolombiya hükümeti
Ateşkes	Yalnızca silahtan arındırılmış El Caguán bölgesinde bir ateşkes vardır.	İlk etapta yalnızca FARC-EP tek taraflı olarak ateşkes ilan etmiş, hükümet sonradan buna dahil olmuştur.
Halk Katılımı	Yalnızca görünürde bir halk katılımı söz konusudur.	Diğer müzakere dönemlerine göre halkın talepleri daha fazla dikkate alındı.
Mağdurların Rolü	Sürece aktif olarak dahil edilmediler.	Müzakere sürecine aktif olarak katılım sağladılar.
Kadınların Rolü	Sürece aktif olarak dahil edilmediler.	Sürece aktif olarak yer aldılar. Toplumsal Cinsiyet Komisyonu ve kadın komisyonlarından oluşan farklı delegasyonlar görüşmelere dahil edildiler.
Zaman çerçevesi ve sıklığı	Düzensiz bir seyir izlemiştir, sürekli kesintiye uğramıştır.	Kesintiler yaşansa da görüşmelerin daha sık yaşandığı bir süreç olmuştur.

Gelişmeler	Belirlenen gündem maddeleri tartışılmadan süreç sona erdi.	Beklenenden uzun bir zaman alsa da taraflar gündem maddeleri üzerinde tartışarak sonuçlar elde etmiştir.
------------	--	--

Kaynak: (Herbolzheimer, 2016: 3).

Tablo 2.1’de de görülebileceği üzere ülkenin bu iki müzakere süreci birçok noktada birbirinden farklı nitelikler göstermektedir. Özellikle müzakere süreçlerinin hedeflerinden kaynaklı farklılıklar, her iki müzakere sürecinin de sonucuna etki eden en önemli unsurlardan olmuştur. Sonuçta El Caguán süreci hedefine ulaşamamışken La Habana süreci görece daha başarılı olmuştur. En azından FARC-EP ile yaşanan silahlı çatışmalar azalarak sona ermiştir. Fakat bunun dışında La Habana müzakerelerini El Caguán sürecinden ayıran başka hususlar da olmuştur. Bunlardan en önemlileri çatışmanın mağdurlarının ve kadınların bu süreçte rollerinin göz ardı edilmemesi olmuştur.

La Habana müzakerelerine kadınların ve çatışma mağdurlarının dâhil edilmesi bu süreci sadece El Caguán sürecinden değil dünyadaki birçok barış müzakeresi sürecinden ayıran bir özelliktir. Özellikle toplumsal cinsiyet ve kadın komisyonlarının müzakere sürecinde aktif olarak yer aldığı ve karar alma sürecinde etkin olduğu görülmüştür (Daşlı vd., 2018: 21). Bunda müzakerenin her iki aktörü de önemli bir etkiye sahiptir. En başta FARC-EP üyelerinin büyük bir miktarının kadınlardan oluşması ve Santos hükümetinin cinsiyet eşitliğini savunan yaklaşımları bu komisyonların süreçteki etkisini arttırmıştır. Böylece La Habana barış müzakereleri ülkedeki ve dünyadaki birçok müzakere sürecinden daha farklı bir seyir izlemiştir (Daşlı vd., 2018: 21).

Daha önce bahsedildiği gibi 2015 yılında, bir yıl içinde kalıcı bir barış anlaşmasının imzalanacağı açıklanmıştır. Tam olarak verilen tarihte olmasa da 2016 yılında taraflar kalıcı barış anlaşmasını imzalamışlardır. Fakat anlaşma önce halka sunulurken bir referandum gerçekleştirilmiştir.

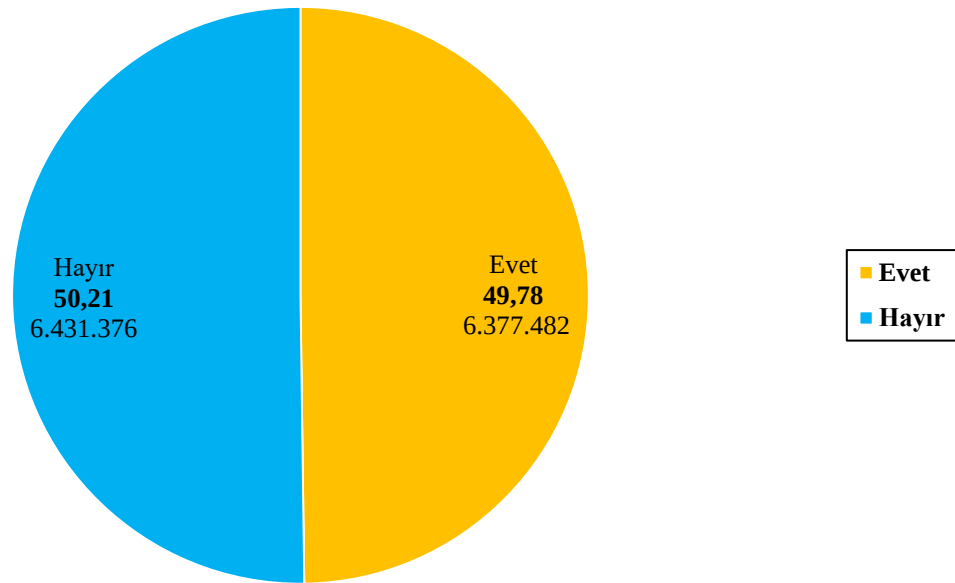
2.3. Barış Anlaşması İçin Referandum

Kolombiya Devleti ve FARC-EP arasında gerçekleşen son müzakere süreci, La Habana ile tamamlanmıştır. Bu müzakere süreci içeriği ve hedefleri itibarıyla ülkede gerçekleşen diğer müzakerelerden farklı bir seyir izlemiştir. Kolombiya Yüksek Barış Komiserliği (Oficina del Alto Comisionado para la Paz/ Office of the High Commissioner for Peace) tarafından 2014 yılında yayınlanan “Learn About The Peace Process in Colombia” isimli raporda, barış sürecinin üç aşaması olduğu vurgulanmıştır. Bu aşamalar, müzakere süreci için tarafların bir araya geldiği keşif dönemi; detaylı tartışmaların yaşandığı ve görüşmelerin ana maddelerinin

belirlendiği çatışma sonlandırma aşaması ve son olarak ise nihai bir anlaşma imzalanması ile başlayacak olan barış inşası süreci olarak ifade edilmiştir (The Office of the High Commissioner for Peace, 2014b: 4).

2012 yılında başlayan barış müzakereleri 2016 yılında sonlandırılmıştır. Müzakereler sona ererken Juan Manuel Santos, Mart ayında nihai barış anlaşmasının imzalanacağını ve FARC-EP'nin bu tarihten itibaren iki ay içinde tamamen silah bırakacağını ilan etmiştir (Çınar ve Avcı, 2017: 244). Fakat bahsedilen tarihte anlaşma imzalanmamıştır. İlk olarak taraflar, Haziran ayında kapsamlı bir barışa öncülük edecek nihai bir ateşkes ve akabinde silahlanmayı içeren bir anlaşma imzalamışlardır (Presidencia De La República, 2016: 34). Nihai anlaşmanın imzalanması biraz daha zaman almıştır.

“Her şey kabul edilene kadar hiçbir şey üzerinde anlaşmaya varılamaz (Nada se acuerda hasta que todo se haya acordado)” sloganını temel alan müzakere süreci, Haziran ayında bahsi geçen anlaşmanın imzalanmasının ardından Ağustos ayı itibarıyla kesin olarak sona ermiştir (The Office of the High Commissioner for Peace, 2016a: 2). Bunun akabinde taraflar barış anlaşmasını 26 Eylül 2016'da imzalamışlardır, fakat bu nihai anlaşma olmamıştır (Daşlı, vd., 2018: 19). Taraflar daha önceden anlaştıkları üzere anlaşmayı halk oylamasına sunmuşlardır.

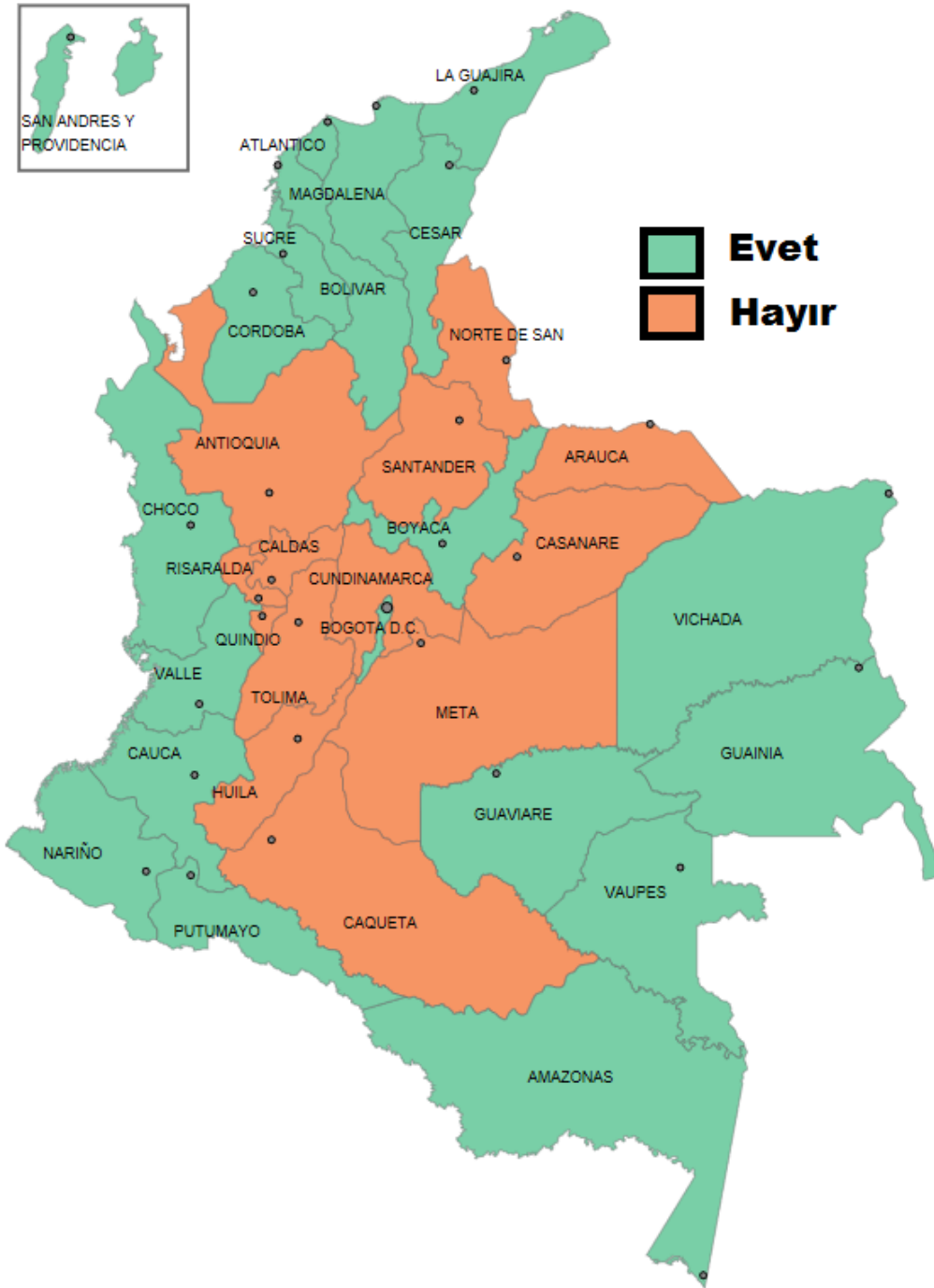

Şekil 2.9 Referandum Sonuçları (2016)

Kaynak: (Registraduría Nacional Del Estado Civil, 2016)

Tarafların ortak kararıyla 2 Ekim 2016 tarihinde anlaşma için halk oylamasına gidilmiştir (Karaağaç, 2019: 239). Müzakere sürecinde var olan olumlu halk desteğinin aksine, referandumda hayır oyu evet oyundan daha fazla çıkmıştır (Lainer, 2016: 73). Halk oylamasına toplam 12.808.858 kişi katılmıştır. Bu tüm ülkedeki seçmen oranının yaklaşık %37'sine tekabül

etmekteydi (Krause, 2017: 21). Hayır olarak sonuçlanan bu referandumda evet ve hayır oranları birbirine çok yakın seyretmiştir. Öyle ki arada yalnızca yaklaşık %0,5 gibi bir fark mevcuttur.

Şekil 2.10 Referandum Sonuç Haritası (2016)

Kaynak: (Registraduría Nacional Del Estado Civil, 2016)

Şekil 2.10’da görüldüğü üzere referandumda hayır oyu kullanan kesim genellikle ülkenin iç kısımları olmuştur. Kıyı şeridi ve sınır bölgeleri referanduma yani anlaşılmaya evet demiştir. Bu noktada anlaşılmaya destek veren kesimin FARC-EP’nin daha fazla varlık

gösterdiği ya da çatışmadan daha fazla etkilenen şehirler/bölgeler olması dikkate değer bir noktadır (Krause, 2017: 21). Fakat buradan Kolombiya halkının anlaşmaya ya da daha geniş ifadesiyle barış sürecine karşı olduğu sonucuna varılmamalıdır. Halkın genel olarak karşı olduğu şey suçluların cezasız kalacağı düşüncesi olmuştur (BBC News, 2016). Bu düşüncenin ortaya çıkmasında eski devlet başkanı Alvaro Uribe'nin yürüttüğü hayır kampanyası da etkili olmuştur. Çünkü Uribe'nin önderliğinde gerçekleşen kampanyanın temeli, FARC-EP'nin geçmişteki eylemleri nedeniyle yeterli sorumluluğu üstlenmediği üzerine kurulmuştur (Lainer, 2016: 73).

Referandumun sonuçlanmasının ardından Kolombiya Devleti ve FARC-EP hem evet hem de hayır diyen taraflar ile görüşerek bu sonucun nedenini anlamak üzere çalışmalar yapmıştır (The Office of the High Commissioner for Peace, 2016a: 3). Bu çalışmalar sonucunda halkın anlaşmaya tamamen karşı olmadığı göz önünde bulundurularak anlaşma üzerinde birtakım düzenlemeler yapılmıştır (Lainer, 2016: 73). Bunun ardından anlaşmanın son hali 2016 yılı Kasım ayında yeniden halk oylamasına sunulmadan meclis tarafından onaylanmıştır (Daşlı vd., 2018: 20). Referandum hayır olarak sonuçlanmasına rağmen Başkan Santos'un ve FARC-EP'nin kararıyla nedeniyle nihai barış anlaşması imzalanmıştır. Bu nihai anlaşmada halkın talepleri göz önüne alınarak eski FARC-EP üyelerinin cezalandırılması hususunda düzenlemeler yapılmıştır (Kalın, 2018: 136). Bu kararlılığı nedeniyle Kolombiya Devlet Başkanı Juan Manuel Santos, 2016 Nobel Barış Ödülüne layık görülmüştür (BBC Türkçe, 2016).

2.4. Dış Aktörlerin Sürece Etkileri

Kolombiya dünyanın en uzun süren çatışmalarından birine sahne olmuştur. 52 yıl süren bu çatışma birden fazla aktörün varlığına ya da müdahalesine maruz kalmıştır. Diğer bütün çatışmalar gibi hem çatışma hem de barış görüşmeleri döneminde dış aktörlerin de zaman zaman etkin rol oynadığı görülmüştür. Bu süreçlerde her ne kadar dış aktörler bulunsun da bu aktörlerin etkisi çok yoğun olmamıştır. Kolombiya'da yaşanan silahlı çatışmalar genellikle daha öznel seyretmiştir. Fakat yine de çatışma döneminde tarafların belli devletler ve kurumlardan manevi/maddi destek aldığı görülmüştür. Aynı şekilde barış müzakereleri süreci de dış aktörlerin varlığına ve desteğine sahne olmuştur.

Kolombiya'nın barış anlaşması ile sonuçlanan son müzakere dönemi olan La Habana sürecinin başlamasında Venezuela, İspanya, İngiltere, Küba ve Norveç gibi ülkelerin yaptığı dış baskı ve sundukları destek etkin olmuştur (Çınar ve Avcı, 2017: 239). Kolombiya Devleti ve FARC-EP arasında başlayan müzakereler bahsi geçen ülkelerden büyük destek görmüştür

hatta bu ülkelerden Küba ve Norveç müzakere sürecinin garantör devletleri olmuştur (Kalın, 2018: 137). Bu devletlerin yanı sıra daha sonraları sürece ABD ve BM gibi önemli aktörler de dahil olmuştur (The Office of the High Commissioner for Peace, 2016b: 29). Fakat bu sürecin resmi olarak bir arabulucusu olmamıştır. Bu nedenle resmi arabulucular olmadan süreci tamamlamış olması Kolombiya açısından önemlidir.

Resmi arabulucuların varlığı yerine, süreç birçok gözlemci devlet ve ulusal/uluslararası kurum tarafından izlenmiştir. Bu noktada her gözlemci devlet ve kurum farklı sorumluluklar üstlenmiştir. Örneğin, Küba ve Norveç farklı dönemlerde müzakerelere ev sahipliği yapmış; görüşmeler sırasında hazır bulunarak olası olumsuzlukların önüne geçmeye çalışmışlardır (Herbolzheimer, 2016: 2). Venezuela, eski başkan Hugo Chávez döneminde sürece destek vermiştir. FARC-EP ile var olan iyi ilişkilerini kullanan Chávez tarafların müzakereye başlamaları hususunda etkin bir rol oynamıştır (Mailhold, 2018: 2). Chávez hasta olduğu dönemde dahi müzakerelere katılarak bu husustaki desteğini net bir şekilde göstermiştir (Kalın, 2018: 150).

Sürecin bir diğer önemli ismi ABD olmuştur. Hem bölgesel hem de küresel bir aktör olması nedeniyle ABD'nin sürece katılımı önemli bir gelişmedir. Çatışma döneminde Plan Kolombiya gibi resmi yollar ile Kolombiya Devletini destekleyen ABD (Gedik, 2017: 80) ideolojik temellerinden dolayı FARC-EP'ye karşı olmuştur. Fakat müzakere döneminde ABD'nin sürece dahil olması FARC-EP tarafından da olumlu karşılanmıştır (Çalışır, 2019: 67).

Son olarak sürece önemli katkıları bulunan aktörlerden biri de BM olmuştur. Süreci dışarıdan takip eden BM, 2016 yılında tarafların isteği doğrultusunda, silah bırakma sürecini izlemek adına bir yıllık özel bir misyon oluşturmuştur (Democratic Peace Institute, (2016). Kolombiya'da Barış. Democratic Peace Institute, 2016: 6). BM bu misyon ile birlikte sürece katkı sağlamıştır. Müzakere sürecine dahil olan bu dış aktörlerin yanı sıra ulusal ve uluslararası sivil toplum kuruluşları, dini kurumlar ve bağımsız temsilciler sürece destek vermiş ve süreci yakından takip etmişlerdir (The Office of the High Commissioner for Peace, 2016b: 29).

Kolombiya'da çatışmanın sona ermesi kolay olmamıştır. Ülkede bir barış anlaşmasının imzalanması uzun yıllar sürmüştür. Tarafların istediğini elde edememesi, aktör çeşitliliği ve çatışmanın ortaya çıkmasına sebep olan unsurların çözilememesi anlaşmaya varma sürecini geciktiren unsurlar olmuştur. Öyle ki FARC-EP ile dört kez müzakere masasına oturulmuş ancak 52 yıl sonra nihai barış anlaşması imzalanabilmiştir. Son müzakere döneminde tarafların ve halkın talepleri daha fazla dinlenmiş ve süreç daha çözüm odaklı ilerlemiştir. En nihayetinde

tarafların çatışmadan bıkkınlığı ve akabinde gelen kararlılık ile nihai barış anlaşması imzalanmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BARIŞ ANLAŞMASI VE ANLAŞMA SONRASI DÖNEM

Kolombiya’da uzun yıllar süren çatışmalardan sonra nihayet 2016 yılında FARC-EP ile bir barış anlaşması imzalanmıştır. Bu barış anlaşması La Habana barış müzakerelerinin gündem maddelerini içeren kapsamlı bir anlaşma olmuştur. Ülke anlaşmanın imzalanmasından sonra kalıcı ve sürdürülebilir barışı elde etmek için yeni bir sürece girmiştir. Bu dönem henüz çok yenidir. Fakat hem Kolombiya Devleti hem de FARC-EP kalıcı barışı elde etmek için kararlı olduklarını göstermiştir. Bu hususta her iki aktör de üzerine düşeni yapmaya başlamıştır. Yeni süreç FARC-EP’nin dönüşümü ile başlamış barış anlaşmasının uygulanması için atılan adımlar ile devam etmiştir.

Anlaşmanın imzalanması ve uygulanmaya başlaması ülkede birtakım değişiklikler yaratmıştır. Bu değişikliklerin bazıları olumlu bazıları ise olumsuz etkilere sahip olmuştur. Kimi zaman anlaşmanın uygulanma sürecinde ya da FARC-EP’nin dönüşümünde bazı aksaklıklar yaşanmıştır/yaşanmaktadır. Fakat ülke, kalıcı barışı elde etmek için en önemli adımlardan biri olan çatışmayı sonlandırmayı başarmıştır.

3.1. Barış Anlaşmasının Uygulanması

Kolombiya 2016 yılının Kasım ayında çatışmayı sonlandırmak üzere barış anlaşmasını kesin olarak imzalamıştır. Referandumun olumsuz sonucuna karşın barış anlaşmasının imzalanması ülke ve çatışmanın tarafları için önemli bir başarı olmuştur. Kapsamlı bir müzakere sürecinden sonra imzalanan anlaşma, müzakere sürecinde belirlenen temel öncelikleri de içerecek şekilde tasarlanmıştır. Müzakere sürecinin ana tartışma konuları ve temel öncelikleri kapsamlı tarım reformu; çatışmayı sonlandırma; siyasi katılım; uyuşturucu sorununun çözümü; mağdurlar üzerine anlaşma; uygulama, doğrulama ve kamu onayı olmak üzere altı tanedir. Kolombiya’da imzalanan “Silahlı Çatışmayı Sonlandırmak ve Sabit ve Uzun Ömür Bir Barış Oluşturmak İçin Nihai Sözleşme” isimli barış anlaşması, bahsi geçen altı temel maddenin yanında toplamda dört farklı bölüm ve 59 konu başlığı içermektedir (El Gobierno Colombia y FARC-EP, 2016).

Oldukça kapsamlı olan barış anlaşması ülkede başlayan yeni dönemin en önemli basamaklarından biri olmuştur. Her ne kadar barış anlaşmasının imzalanması önemli fakat bir o kadar da zor bir süreç olsa da bundan daha önemli olan unsur anlaşmayı uygulamak ve nihai barışı sağlamaktır. Bu durumun farkında olan Kolombiya Devleti ve FARC-EP yetkilileri

anlaşmanın tamamen uygulanması için bir süre hedefi koymuşlardır. Bu hedef ise gerek müzakere döneminde yayınlanan raporlarda gerekse anlaşma içerisinde belirtilmiş ve 15 yıl olarak belirlenmiştir (The Office of the High Commissioner for Peace, 2016a: 2).

15 yıl içinde uygulanması hedeflenen anlaşmada genel olarak müzakere sürecinin de temel tartışma konusu olan altı ana madde tanımlanmış ve bu maddelerin uygulamasının nasıl olacağı açıklanmıştır. Anlaşma, imzalandıktan sonra kısa bir süre içinde Kolombiya Senatosu tarafından onaylanmış ve böylece yürürlüğe girmiştir (Szegedy-Maszák, 2017: 188). Anlaşmanın yürürlüğe girmesi ile birlikte uygulama sürecinin de başlaması beklenmiştir. Fakat uygulama süreci hedeflendiği gibi çok hızlı bir şekilde başlamamıştır. Uygulama sürecinin başlangıcında, ülkede uzun yıllardır süren çatışmanın yarattığı dağınıklık ve yorgunluk başta olmak üzere birçok nedene bağlı olarak gecikmeler ve problemler yaşanmıştır (Sanín, 2019: 314). Bu gecikme barış durumunun kırılganlığı göz önünde bulundurulduğu zaman mazur görülebilecek bir durum olarak değerlendirilebilir. Fakat aynı şekilde bu kırılganlık nedeniyle uygulamada yaşanacak aksaklıklar ve gecikmeler barış sürecini tehlikeye atabilme potansiyeline sahiptir. Çünkü barış anlaşmasının imzalanması nihai bir barış getirmemektedir (Piccone, 2019: 2).

Barış anlaşması imzalandıktan sonra taraflar nihai barış elde etme çalışmalarına başlamıştır. Buna bağlı olarak, barış anlaşmasının imzalanmasından yaklaşık iki ay sonra Silahsızlanma, Terhis ve Yeniden Entegrasyon (Disarmament, Demobilization and Reintegration, DDR, STyE) süreci başlamıştır (Maldonado, 2017: 2). STyE sürecinde ilk olarak tamamlanan aşama silahsızlanma olmuştur. 2017 yılının yaz aylarında, süreç başladıktan yaklaşık altı ay sonra, FARC-EP elinde kalan son silahları BM yetkililerine teslim etmiştir (Karlsmats, 2019: 8). Bu aşamalardan ikincisi olan FARC-EP üyelerinin terhisi de hızlı bir şekilde sağlanmıştır (Maihold, 2018: 2). STyE sürecinin son aşaması olan yeniden entegrasyon süreci ise hâlâ devam etmektedir.

Kolombiya’da anlaşmanın imzalanmasının ardından hızlı bir şekilde STyE süreci başlatılmıştır. Fakat bu adım yalnızca nihai barış için atılmış bir adımdır. Anlaşmanın kendi başına barışı sağlamaması gibi STyE sürecinin aktif olması da kalıcı barışı sağlayacak bir unsur değildir. Kaldı ki sürecin son aşaması olan yeniden entegrasyonun tamamlanmamış olması (Maihold, 2018: 2) ve ülkede başka örgütlerle olan çatışmaların devam etmesi (Piccone, 2019: 7), sosyal liderlerin ve bazı eski FARC-EP üyelerinin öldürülmesi (Latin America Working Group, 2019: 1) gibi unsurlar Kolombiya barışını kırılgan bir hale getirmektedir.

2016, 2017, 2018 ve 2019 yıllarında Kırılgan Devletler Endeksi⁶ (Fragile States Index, FSI) tarafından yayınlanan verilere göre Kolombiya'nın FSI sıralamasında büyük bir değişiklik olmamıştır. Ülke 2016 yılında 67. sırada; 2017 yılında 69. sırada; 2018 yılında 71. sırada ve son olarak 2019 yılında ise 70. sırada yer almıştır (Fragile States Index, 2016; Fragile States Index, 2017; Fragile States Index, 2018; Fragile States Index, 2019). FSI analizlerini sosyal, politik ve ekonomik unsurları kapsayan birçok ölçüt kullanarak gerçekleştirmektedir. Kolombiya'nın 178 ülke arasında bu dört yılda da çok iyi bir konumda olmadığı görülmektedir. Buradan hareketle barış anlaşmasının ülkenin bu husustaki durumunda olumlu bir değişiklik yaratmadığı gözlemlenmiştir.

Ülkenin FSI sıralamasının yanı sıra Küresel Barış Endeksi⁷ (Global Peace Index, GPI) raporlarındaki konumu da önemlidir. GPI, ülkedeki barış durumunu anlamak için yardımcı olabilecek bir kaynaktır. GPI'nin 2016, 2017, 2018 ve 2019 yıllarında yayınladığı raporlara göre ülkenin 163 ülke arasındaki sıralamasında büyük değişiklikler görülmemektedir. Ülke 2016 yılında 147. sırada; 2017 yılında 146. sırada; 2018 yılında 145. sırada ve son olarak 2019 yılında ise 143. sırada yer almıştır (Institute for Economics ve Peace, 2016; Institute for Economics ve Peace, 2017; Institute for Economics ve Peace, 2018; Institute for Economics ve Peace, 2019). Görüldüğü üzere ülkenin GPI sıralaması bir hayli düşüktür ve barış anlaşmasının imzalanması ülkenin barış endeksi sıralamasını çok fazla değiştirmemiştir. FSI'nin ve GPI'nin raporları baz alındığında ülkedeki barış durumunun hassas ve kırılgan bir yapıda olduğunu söylemek yanlış bir ifade olmayacaktır. Barış durumunun bu hassasiyeti ise barış anlaşmasının uygulanma aşamasında da kendini göstermektedir.

Daha önce de ifade edildiği gibi anlaşmanın onaylanmasının ardından STyE süreci başlamıştır. STyE süreci ülkenin nihai ve kalıcı barışı sağlamak üzere attığı önemli adımlardan biridir. STyE süreci kapsamında FARC-EP tüm silahlarını gözlemcilere teslim etmiş, üyeler terhis olmuş ve yeniden entegrasyon süreci başlamıştır. STyE süreci aktif ve etkin bir şekilde gerçekleştirilmiş olsa da ülke barış ve kırılganlık endekslerinde alt sıralarda yer almıştır. Yine de taraflar nihai barışa ulaşmak için çalışmaktan geri durmamıştır ve bu şekilde imzalanan barış anlaşmasının uygulanma süreci başlamıştır.

⁶ Kırılgan Devletler Endeksi, devletlerin çöküşündeki kırılganlığını değerlendirmek, çatışma öncesi, aktif çatışma ve çatışma sonrası durumlarda güvenlik açığını ölçmek için, 2005'ten 2018'e kadar ABD düşünce kuruluşu Barış Fonu ve Amerikan dergisi Foreign Policy tarafından, 2019'dan beri The New Humanitarian tarafından yayınlanan yıllık bir rapordur (Fragile States Index, 2016). Herhangi bir anda bir devletin durumunu ölçmek için on iki çatışma riski göstergesi kullanılır (Fragile States Index, 2017).

⁷ Avustralya merkezli Ekonomi ve Barış Enstitüsü'nün bir çalışması olan GPI, dünyanın önde gelen küresel barışçıl ölçülerindendir. Bu rapor, barış eğilimleri, ekonomik değerler ve barışçıl toplumların nasıl geliştirileceği konusunda kapsamlı veriye dayalı analizi sunmaktadır (Institute for Economics ve Peace, 2019).

Barış anlaşmasında, anlaşmanın imzalanmasından sonraki ilk bir yıl içerisinde temel altı maddenin uygulanma sürecine hızlı bir şekilde başlanacağı ve sürecin aktif olarak denetleneceği belirtilmiştir (El Gobierno Colombia y FARC-EP, 2016: 215). Anlaşmanın bir bütün olarak uygulanmasının 15 yıl içerisinde gerçekleşmesi hedeflendiği için doğal olarak ilk yıl yaklaşık %6'lık bir ilerleme olması gerekmektedir. Fakat bu ilerlemeyi ölçmek, daha geniş anlamıyla anlaşmanın uygulanma oranını belirlemek kolay değildir. Bunun farkında olan Kolombiya Devleti ve FARC-EP sağlıklı bir ölçümün nasıl olması gerektiği üzerine çalışmalar yürütmüştür. Bunun sonucunda dönemin Kolombiya hükümeti, Nihai Anlaşmanın Uygulanması için Çerçeve Plan (Plan Marco de Implementación del Acuerdo Final/PMI) isimli bir plan geliştirmiştir (El Gobierno Colombia y FARC-EP, 2016: 208).

Anlaşmanın uygulanması sürecinde denetleme mekanizması olarak hayata geçirilen PMI'nin on yıl süre ile yürürlükte kalması ve sonrasında gerektiği takdirde beş yıl daha uzatılması kararlaştırılmıştır ve PMI barış anlaşmasının 6.1.1. başlıklı bölümünde kendine yer bulmuştur (Consejo Nacional de Política, 2018: 3). Barış anlaşmasında PMI'nin farklı göstergeler üzerinden giderek hem politik hem de teknik uygulamaları ölçen bir mekanizma olarak tasarlandığı ifade edilmiştir (El Gobierno Colombia y FARC-EP, 2016: 208). Buradan hareketle, barış anlaşmasının temel ve alt başlıklarının uygulanmasının ölçümünü kolaylaştıracak 501 farklı gösterge belirlenmiştir (Consejo Nacional de Política, 2018: 3). Bu göstergeler, anlaşmanın içerdiği temel altı madde ve 59 konu başlığına bağlı olarak oluşturulmuştur (Gobierno de Colombia, 2016: 2).

Barış anlaşmasının imzalanması ülkeyi farklı bir aşamaya taşısa da anlaşma kendi başına politik bir olgudan daha fazlası değildir (Rettberg, 2019: 2). Anlaşmanın imzalanması ve anlaşma politik bir yapıya sahipken anlaşmanın uygulanması ise daha teknik bir durumdur. Bu nedenle barış anlaşmasının uygulanmasının öneminin farkında olan Kolombiya Devleti, uygulama oranlarını ölçmek ve takip etmek için PMI dışında bir mekanizma daha kullanmaya başlamıştır. Bu mekanizma, Notre Dame Üniversitesi'ne bağlı Kroc Institute for International Peace Studies tarafından geliştirilen Barış Anlaşması Matrisi-Barometre Girişimi (Peace Accord Matrix- Barometer Initiative/ PAM) olmuştur.

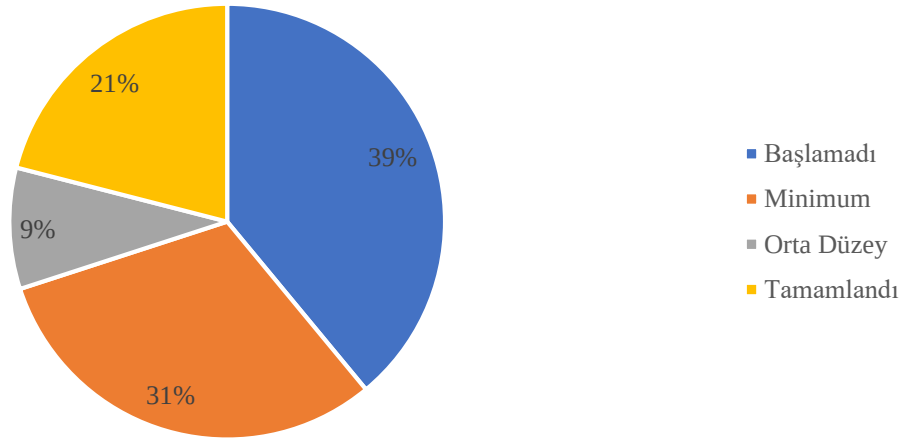
Kolombiya Devletinin PAM'ı kullanmaya karar vermesi önemli bir karardır. Matrisin barış ölçümü için kullanılmasıyla ilk kez bir üniversite araştırma merkezine böyle bir görev kazandırılmış ve gerçek zamanlı bir ölçüm mekanizması oluşturulmuştur (Colombia Barometer Initiative, t.y.). Kroc Institute, Kolombiya Devleti ve devlet organları ile iş birliği yaparak verilerini sağlamaktadır. PAM özellikle, Kolombiya devletine bağlı olan Kolombiya Sosyal Pastoral Sekreterliği-Caritas Kolombiya (Secretaría Nacional de Pastoral Social-Caritas

Colombiana) desteği ile verileri toplamakta ve yönetmektedir (Kroc Institute for International Peace Studies, 2019: 3). Bunun yanı sıra, Sivil Toplum Kuruluşları (STK) ile koordineli çalışıp yerinden gözlem yaparak veri setlerini toplamaktadır (Molloy, 2018: 18).

Kroc Institute, anlaşmanın uygulama oranını ampirik bulguları nitel ve nicel ölçütlerle birleştirerek Kolombiya'dan gerek hükümet gerek sivil toplum düzeyinde elde ettiği veriler üzerinden analiz etmektedir (Kroc Institute for International Peace Studies, 2017: 1). Uygulama oranlarını ölçmek için PAM, PMI'nin de yaptığı gibi anlaşmanın temel ve alt başlıklarından yola çıkarak daha detaylı göstergeler belirlemiştir (Kroc Institute for International Peace Studies, 2018: 5). Altı temel maddenin yanı sıra PAM, anlaşmanın alt başlıklarından yola çıkarak 18 ana tema; 74 alt tema ve 578 şart/gösterge kullanarak analiz yapmaktadır (Kroc Institute for International Peace Studies, 2017: 1). PAM uygulama oranlarının ölçümünü yaparken tamamlanmış, orta düzey, minimum ve tamamlanmamış olmak üzere dört analiz düzeyi kullanmaktadır.

Barış anlaşmasının uygulanması ve bu uygulama oranlarını ölçmek çok kolay ya da basit değildir. Uygulama süreci kendi içinde bazı zorluklar barındırmaktadır. Birden fazla aktör olması ve her aktörün taleplerinin değişkenliği, teorik-politik söylemden pratiğe geçişin zor olması, zaman faktörü, bazı grupların/kurumların/kişilerin değişime açık olmaması gibi faktörler uygulama sürecini ve bu sürecin ölçümünü zorlaştıran unsurların başında gelmektedir (Kroc Institute for International Peace Studies, 2017: 2). Bunun yanı sıra anlaşmanın tam olarak uygulanması anayasal, yasal, ekonomik ve kültürel yapılarda ve ülke içi hareketlilik (ulusal ve uluslararası göç) gibi konularda değişiklik yaratabilme potansiyeline sahiptir. Bu gibi zorluklara rağmen anlaşmayı imzalayan her iki aktör de uygulama konusunda hassas davranmış ve süreci mümkün olduğunca erken hayata geçirmişlerdir (Kroc Institute for International Peace Studies, 2018: 8).

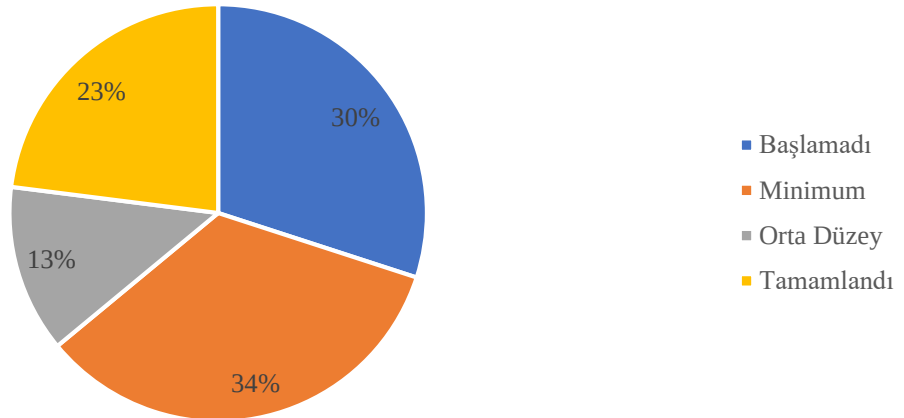
Uygulama sürecinin başlamasıyla birlikte sürecin ölçüm aşaması da aktif olmuştur. Yukarıda açıklandığı üzere Kolombiya Devleti uygulama sürecinin ölçümünde iki farklı yöntem kullanmaktadır. Bu tez çalışmasında Kolombiya Devleti ile ortaklaşa çalışan Kroc Institute tarafından yayınlanan raporlar baz alınmıştır. Bu raporlara göre anlaşmanın uygulanma oranları ölçülmüştür.

Şekil 3.1 Anlaşmanın 578 Şartının Uygulanması (Aralık 2016- Mayıs 2018)

Kaynak: (Kroc Institute for International Peace Studies, 2018: 11).

Şekil 3.1, 2016 yılı Kasım ayında imzalanıp yürürlüğe konan Kolombiya barış anlaşmasının alt başlıklarından türetilen 578 şartın uygulama oranını göstermektedir. Buna göre anlaşmanın yürürlüğe girmesinden sonra geçen 18 aylık dönemde, minimum düzeyde gerçekleşen uygulama %31 oranında ve orta düzeyde gerçekleşen uygulama %9 oranında olmuştur. Anlaşmanın 578 şartından %21'i tamamen uygulanmışken %39'luk kısmının uygulaması başlamamıştır.

Şekil 3.2 Anlaşmanın 578 Şartının Uygulanması (Aralık 2016- Nisan 2019)

Kaynak: (Kroc Institute for International Peace Studies, 2019: 2).

Şekil 3.2'ye göre anlaşmanın imzalanmasından sonra geçen yaklaşık 29 aylık süreçte, minimum düzeyde gerçekleşen uygulama %34 oranında ve orta düzeyde gerçekleşen uygulama %13 oranında olmuştur. Anlaşmanın 578 şartından %23'ü tamamen uygulanmışken %30'luk

kısının uygulaması başlamamıştır. Genel olarak bakıldığında 578 şartın uygulama oranlarının gayet yüksek olduğu görülmektedir. Tamamıyla uygulanan şart yüzdesi düşük olsa dahi minimum ve orta düzeyde gerçekleşen uygulama oranı, 29 aylık sürece göre yüksektir.

Şekil 3.1 ve 3.2 karşılaştırıldığında iki grafik arasındaki yaklaşık bir yıllık sürede minimum düzeyde %3, orta düzeyde ise %4 civarı bir değişiklik olduğu görülmektedir. Fakat tamamen uygulanma düzeyinde yaklaşık %2'lik bir değişim olmuştur. Buna rağmen grafiklerin geneline bakıldığında, ilk analiz dönemi olan Aralık 2016- Mayıs 2018'de 578 şartın toplam %61'lik kısmında aktif uygulamanın başladığı görülmektedir. Analizin ikinci dönemi olan Aralık 2016- Nisan 2019 yılları arasında ise 578 şartın toplam %70'lik kısmında aktif uygulama gerçekleşmiştir.

Anlaşmanın tamamen uygulanmasının 15 yıl gibi bir sürece yayılacağı göz önünde bulundurulduğu zaman 578 şartın uygulanmasında iyi bir yol katedildiği anlaşılmaktadır. Bununla birlikte Kroc Institute, anlaşmanın alt başlıklarından yola çıkarak belirlediği 578 şartın uygulama oranlarının yanı sıra, anlaşmanın altı temel maddesinin uygulama oranlarını da ölçmüştür. Anlaşmanın temelini oluşturması nedeniyle bu altı maddenin uygulanması nihai barışa ulaşma konusunda önemli bir etkidir.

3.1.1. Kapsamlı Tarım Reformu

Daha önce bahsedildiği üzere Kolombiya Devleti ve FARC-EP arasında yaşanan çatışmanın ortaya çıkışındaki temel sebeplerden bir tanesi toprakların adaletsiz dağılımı olmuştur (Rettberg, 2019: 4). FARC-EP ortaya çıktığı ilk yıllarda topraksız köylülere toprak sağlama gayesini etkin bir şekilde sürdürmüş olsa da zaman geçtikçe farklı konulara da eğilmiştir. Bu nedenle toprak eşitsizliği arka planda kalmıştır. Buna rağmen La Habana görüşmeleri başladığı zaman ele alınan ilk konulardan bir tanesi toprak/tarım reformu olmuştur (Çınar ve Avcı, 2017: 241-242).

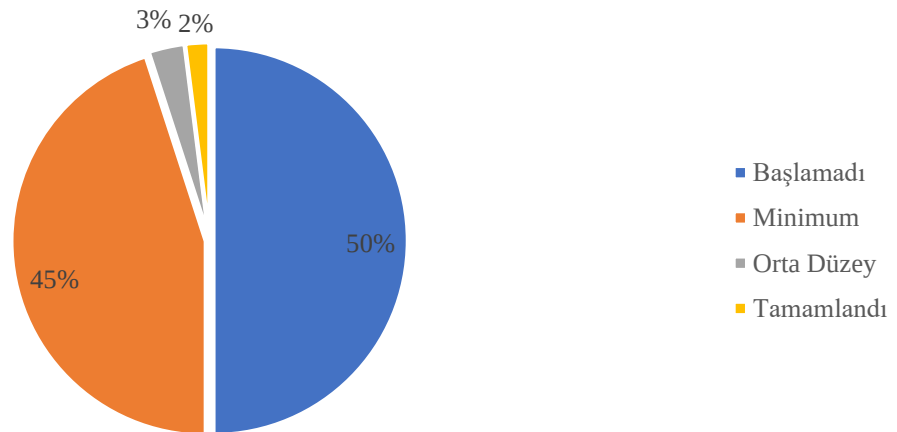
FARC-EP için önemli konulardan bir tanesi olan toprak/tarım reformu barış müzakerelerinde olduğu gibi barış anlaşmasında da kendine yer bulmuştur. Hatta anlaşmanın altı temel maddesinden biri olmuştur. Kapsamlı tarım reformu barış anlaşmasında ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Anlaşmaya göre tarım reformu, özellikle kırsalda yaşayan halkın refahını gözeterek ülkenin kırsal kesimini geliştirme ve bu bölgelere yatırımı artırma hedeflerinden yola çıkarak oluşturulmuştur (El Gobierno Colombia y FARC-EP, 2016: 10).

Barış anlaşmasında, tarım reformunu hayata geçirmek için hükümet ile yerel yönetimler arasında tartışma konuları oluşturulması ve bu alanlarda arazinin kullanımı, sürdürülebilirlik ve üretim ile ilgili ortak bir kalkınma gündemine ulaşmak için hükümet ve yerel yönetimlere ek

olarak çiftçilerin, iş dünyasının ve etnik grup temsilcilerinin de katılması kararlaştırılmıştır (Research Team of the Caribe Afirmativo Cooperation, 2017). Fakat tarım reformunun kapsamı konusunda devlet ve FARC-EP arasında bir görüş ayrılığı mevcuttur. Kolombiya Devleti yapılacak olan tarım reformunu, çatışmanın etkilerini tersine çevirerek şiddet yaratan koşulları değiştirme aracı olarak görürken, FARC-EP toprak mülkiyeti sorunları; çiftçilerin dışlanması ve kırsalda yaşayan kesimin geri kalmışlığı gibi çatışmanın tarihsel sebeplerini çözme hususunda yararlı olması gereken bir yapı olarak görmektedir (Szegedy-Maszák, 2017: 193).

Barış anlaşmasına göre tarım reformu yapısal dönüşüm, kırsal alanlarda kapsamlı dönüşüm; eşitlik ve cinsiyete dayalı yaklaşım; refah ve yaşam kalitesi; önceliklendirme⁸; kapsamlı bir yaklaşım; hakların iadesi; topraklar için tapu verilmesi; beslenme hakkı; katılım; fayda; etki ve ölçüm; sürdürülebilir kalkınma; devletin varlığı ve arazilerin kullanımının demokratikleşmesi ve erişimin kolaylaşması olmak üzere 14 ilke içermektedir (El Gobierno Colombia y FARC-EP, 2016: 12-13-14). Bu ilkeler genel olarak kırsal bölgeleri kalkındırma ve bu bölgelerde devlet varlığını artırma konularına eğilmiştir.

Nihai ve kalıcı bir barış elde etme hedefinde olan Kolombiya’da toprağa bağlı sorunların çözülmesi önemli bir unsurdur. Yaşanan çatışmaların ortaya çıkmasına sebep olan önemli dinamiklerden birisi toprak eksenli sorunlar olmuştur ve çatışma sosyal yapılarda birçok değişikliğe yol açmıştır (Sanín, 2019: 316). Bu nedenle yapılması hedeflenen tarım reformu önemlidir. Nitekim anlaşmanın uygulanma sürecinin başlaması ile beraber altı temel maddeden olan “kapsamlı tarım reformu” da uygulama sürecine girmiştir.

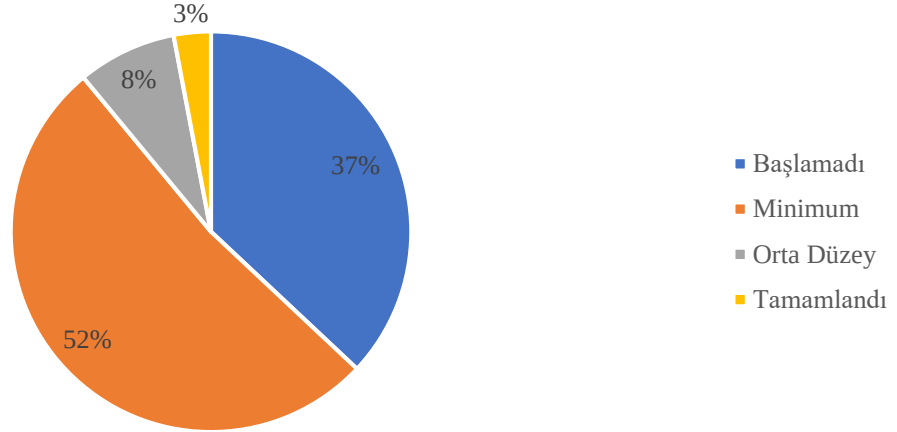

Şekil 3.3 Kapsamlı Tarım Reformunun Uygulanması (Aralık 2016- Mayıs 2018)

Kaynak: (Kroc Institute for International Peace Studies, 2018: 23).

⁸Bu nokta anlaşmanın kapsamlı tarım reformu maddesinin diğer maddelere göre önceliği olduğunu vurgulamaktadır.

Kroc Institute tarafından 2018 yılında yayınlanan “State of Implementation of the Colombia Peace Agreement” adlı rapora göre, Aralık 2016’dan Mayıs 2018 sonuna kadar kapsamlı tarım reformunun uygulamasında yalnızca %2’lik bir kısım tamamlanmıştır. Bununla beraber orta düzeyde %3’lük bir uygulama ve minimum düzeyde ise %45 oranında uygulama gerçekleşmiştir. Kapsamlı tarım reformunun %50’lik kısmında ise uygulama başlamamıştır.

Şekil 3.4 Kapsamlı Tarım Reformunun Uygulanması (Aralık 2016- Nisan 2019)

Kaynak: (Kroc Institute for International Peace Studies, 2019: 2).

Anlaşmanın imzalanmasından sonra geçen 29 aylık süreçte kapsamlı tarım reformunun yalnızca %3’lük kısmının uygulaması tamamlanmıştır. Orta düzeydeki uygulama %8 oranında olurken minimum düzeyde %52’lik bir uygulama gerçekleşmiştir. Kapsamlı tarım reformunun %37’sinde ise uygulama başlamamıştır. Kroc Institute tarafından yayınlanan 2018 yılı uygulama raporuna göre 2019 yılında kapsamlı tarım reformunun uygulamasında birtakım değişiklikler olmuştur. Uygulamanın minimum ve orta düzeylerinde önemli bir artış olurken tamamlanan kısım yalnızca %1 oranında değişmiştir.

Anlaşmanın tamamen uygulanması için koyulan 15 yıllık hedef göz önünde bulundurulduğunda, aradan geçen iki buçuk yıllık süreçte kapsamlı tarım reformunun yaklaşık %16’lık kısmının uygulamasının tamamlanması gerekirdi. Fakat 3.3 ve 3.4 numaralı grafiklerde görüldüğü üzere kapsamlı tarım reformunun yalnızca %3’ünün uygulaması tamamlanmıştır.

Uygulamanın tamamlanma oranı yeterli olmasa da en azından diğer düzeylerde uygulamalar devam etmektedir. Diğer düzeylerde uygulamanın devam etmesi olumlu bir gelişmedir. Ancak barış inşası sürecinin bir yansıması olarak hedeflenen sosyal, ekonomik, siyasal ve toplumsal dönüşümler anlaşmanın uygulanması tamamlanmadığı sürece gerçekleştirilemez. Bu hususta ise kapsamlı tarım reformunun uygulanması en geniş

dönüşümlerden birini doğuracaktır. Bu maddenin uygulanmasının tamamlanması bu nedenle çok önemlidir.

3.1.2. Siyasi Katılım

Kolombiya barış anlaşmasının kapsamlı tarım reformundan sonraki temel maddesi siyasi katılımdır. Eski üyelerin siyasi katılımı, siyasi partilerin kurulması ve oy verme şeffaflığının sağlanması nihai ve kalıcı bir barışın inşası için atılması gereken önemli adımlardır. Kolombiya bunu barış anlaşmasının maddelerinden biri haline getirerek konu hakkındaki kararlılığını göstermiştir.

Siyasi katılım maddesi çerçevesinde FARC-EP ve Kolombiya Devleti, FARC-EP'nin siyasi partiye dönüşümü konusunda anlaşmaya varmışlardır (Rettberg, 2019: 1). Bu bağlamda FARC-EP siyasi partiye dönüşmüştür. Bu dönüşümden sonra ismini Ortak Devrimci Alternatif Kuvvet (Fuerza Alternativa Revolucionaria del Común/ FARC)⁹ olarak değiştirmiştir (Phelan, 2019: 837). Görüldüğü üzere siyasi partinin ismini değiştirken bu ismin kısaltması örgütün ilk adı ile aynı kalmıştır. Bu, örgütün geçmişten tamamen kopmadığı anlamını taşımaktadır.

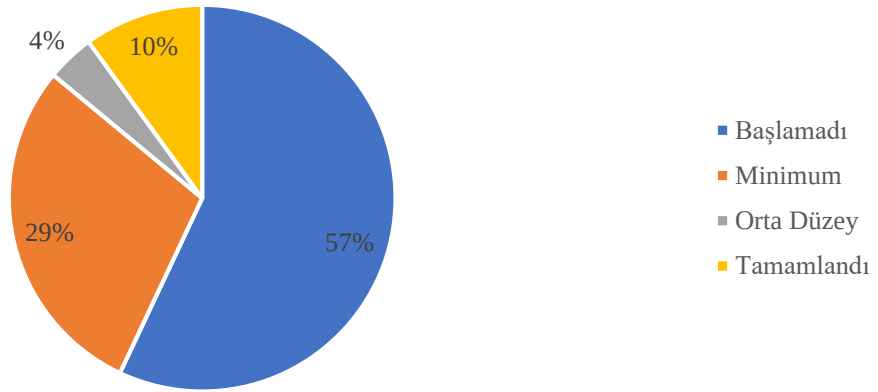
Siyasi katılım, La Habana müzakerelerinin gündem maddelerinden biri olmuştur. Müzakere dönemi boyunca siyasi katılım konusu, yeni siyasi partilerin oluşturulması; özel geçici barış seçim bölgelerinin oluşturulması; oy kullanımının teşvik edilmesi; şeffaflığın güçlendirilmesi; gerekli seçim rejimi ve organizasyonunun kapsamlı bir şekilde gözden geçirilmesi; kadınların katılımının artırılması; siyasi tartışmalarda demokratik hoşgörü kültürünün teşvik edilmesi; toplumsal organizasyonlar ve hareketler için bir garanti kanunu; vatandaş katılım sisteminin revizyonu; bölgesel planlama konseylerinin oluşturulması ve kamu yönetiminde vatandaş denetimi gibi temel konular üzerinden ele alınmıştır (The Office of the High Commissioner for Peace, 2014a: 7).

Müzakere dönemi sona erdikten sonra yayınlanan son raporda siyasi katılım maddesi siyasi muhalefetin yerine getirilmesi için garanti tüzüğü, geçici barış seçim bölgeleri, toplumsal protestolar ve gösteriler için garantiler, siyasi sisteme erişimi teşvik edici önlemler ve seçim rejimi ve organizasyonu reformu olmak üzere beş başlık çerçevesinde açıklanmıştır (The Office of the High Commissioner for Peace, 2016a: 6-7). Siyasi katılım maddesi barış anlaşmasında da son rapordaki başlıklar üzerinden değerlendirilmiştir.

Anlaşmada çatışmayı kesin olarak sonlandırmak ve kalıcı barışı sağlamak için hayata geçirilmesi elzem olan bir madde olarak değerlendirilen siyasi katılım, yalnızca FARC-EP'nin

⁹Çalışmanın bundan sonraki kısmında örgütten siyasi parti olarak bahsedildiğinde FARC kısaltması kullanılacaktır. Silahlı örgüt olarak bahsedildiğinde ise FARC-EP kısaltması kullanılmaya devam edecektir.

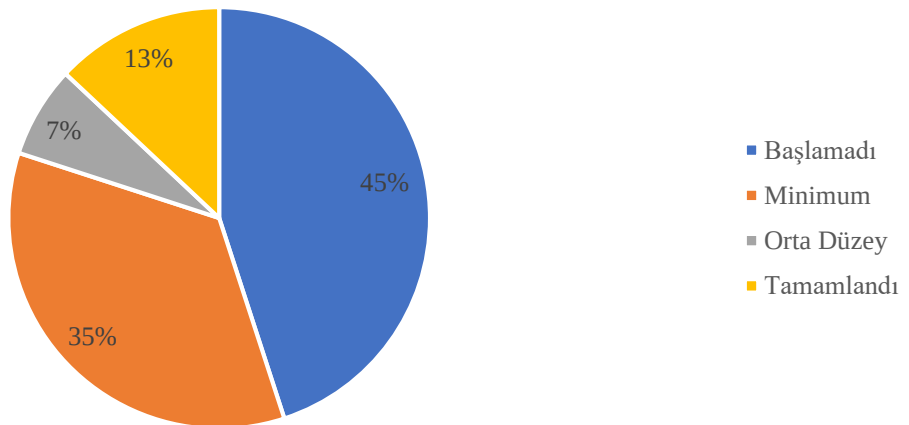
siyasi partiye dönüşerek siyasete katıldığı değil; demokratikleşmeyi arttırarak halkın her kesiminin seçimlere ve siyasete aktif olarak katıldığı bir düzenleme ön görmektedir (El Gobierno Colombia y FARC-EP, 2016: 34). Ayrıca bu madde çerçevesinde, FARC siyasi partisinin seçimlerde yeterli oy almaması durumunda dahi beş temsilci ile Senatoda, 5 temsilci ile Kolombiya Temsilciler Meclisinde olması garantilenmiştir (El Gobierno Colombia y FARC-EP, 2016: 72). Anlaşmada üzerinde durulan bir diğer konu ise bu maddenin uygulanması olmuştur.

Şekil 3.5 Siyasi Katılım Maddesinin Uygulanması (Aralık 2016- Mayıs 2018)

Kaynak: (Kroc Institute for International Peace Studies, 2018: 32).

Şekil 3.5'te görüldüğü üzere anlaşma imzalandıktan sonra Mayıs 2018'e kadar geçen sürede siyasi katılım maddesinin uygulaması orta düzeyde %4 ve minimum düzeyde %29 oranlarında tamamlanmıştır. Anlaşmanın imzalanmasından sonra geçen yaklaşık bir buçuk yıllık sürede uygulamanın %10'u tamamlanırken anlaşmanın %57'lik kısmında uygulama hiç başlamamıştır.

Şekil 3.6 Siyasi Katılım Maddesinin Uygulanması (Aralık 2016- Nisan 2019)

Kaynak: (Kroc Institute for International Peace Studies, 2019: 2).

Anlaşmanın imzalanmasından sonra geçen yaklaşık 29 aylık sürede, uygulamanın minimum düzeyde %35 ve orta düzeyde ise %7 oranlarındaki kısmı tamamlanmıştır. Siyasi katılım maddesi %13 oranında tamamen uygulanmışken %45 oranındaki kısmın uygulaması başlamamıştır. Bir önceki analiz yılına göre uygulamanın her düzeyinde belli bir oranda artış mevcuttur. Örneğin yaklaşık bir yılda uygulamada, minimum düzeyde %6 ve orta düzeyde %3 artış gerçekleşmiştir. Ayrıca uygulamanın tamamlanan kısmında %3 oranında bir artış gerçekleşmiştir. Bir yıllık bir zaman diliminde gerçekleşen bu artış oranları olumludur.

Siyasi katılım maddesi için 15 yıllık uygulama hedefi göz önünde bulundurulduğunda, maddenin uygulamasının hedef süreye yakın bir seyir izlediği söylenebilmektedir. Barış inşası sürecinde hedeflenen siyasal dönüşümlerin gerçekleşmesi bu maddenin uygulanması ile yakından ilgilidir. Bu nedenle uygulamanın hedef süre içinde tamamlanması önemlidir. Hedef süreye göre bir miktar geride kalsa bile kapsamlı tarım reformu maddesinin uygulanması ile karşılaştırıldığında siyasi katılım maddesinin uygulamasının her düzeyde daha başarılı olduğu söylenebilir.

3.1.3. Silahlı Çatışmayı Sonlandırma

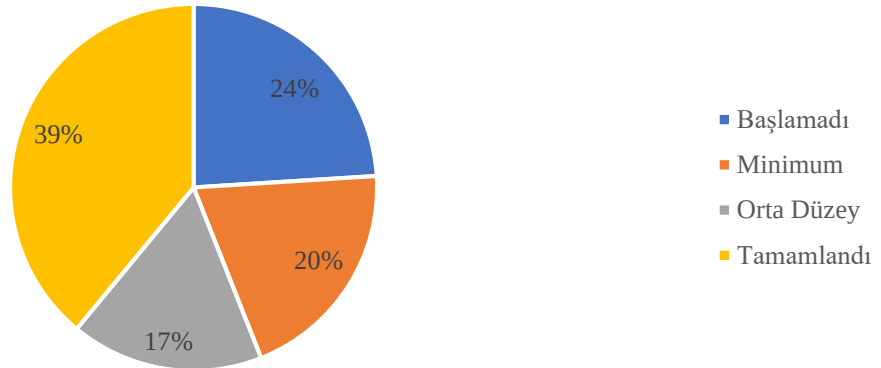
Barış anlaşmasının üçüncü temel maddesi çatışmayı sonlandırmak üzerinedir. Bu konu müzakere sürecinin de en önemli hedefi ve tartışma konusu olmuştur. Müzakere döneminde madde, özgür siyasetin uygulanmasını koruyan kapsamlı güvenlik sistemi ve muhalefet tüzüğü olmak üzere iki başlıkta tartışılmıştır (The Office of the High Commissioner for Peace, 2014a: 8). Müzakere dönemi sonlanırken bu başlıklar, siyasi örgütlenme; yeniden kurumlaşmaya öncülük eden devlet kurumları hakkında kararlar; sağlık hizmeti gerektiren istisnai durumların tartışılması; yeniden kurumlaşmanın faydalarının korunması için gerekli koşullar; FARC¹⁰ milisleri; eski FARC komutanlarının yükümlülükleri; güvenlik garantileri ulusal komisyonunun oluşturulması; suç örgütlerinin dağıtılması için özel soruşturma biriminin oluşturulması; güvenlik ve koruma birlikleri ve kapsamlı güvenlik ve koruma önlemlerinin alınması olarak genişletilmiştir (The Office of the High Commissioner for Peace, 2016a: 7-8).

Genel olarak bu madde, silahların tamamen bırakılması ve siyasi emellerle yeniden silaha sarılmanın engellenmesi (The Office of the High Commissioner for Peace, 2014b: 8) ve bu süreçte FARC-EP'nin eski üyelerinin sosyal yaşama yeniden kazandırılması konuları

¹⁰ Referans alınan raporda FARC olarak geçmektedir.

üzerinden geliştirilmiştir (Piccone, 2019: 19). Çatışmanın aktörleri tarafından silahlı çatışmanın sonlandırılması maddesi kurbanların, kadınların, etnik, dini ve cinsel azınlıkların, kırsal toplulukların ve insan hakları savunucularının, sendikacılar, gazeteciler ve tüccarlar gibi mesleği nedeniyle tehlikeye atılan grupların haklarının gözetildiği bir aşama olarak oluşturulmuştur (Valenzuela, 2019: 301).

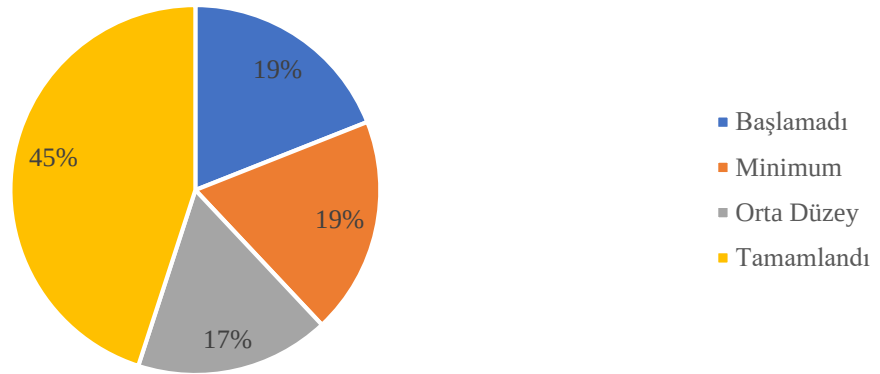
Barış anlaşmasının bu maddesi, iki tarafın da katılacağı kesin ateşkesi ve FARC-EP'nin ne zaman ve hangi şartlarda silah bırakacağını detaylı olarak açıklamıştır (El Gobierno Colombia y FARC-EP, 2016: 57). Taraflar, barış anlaşmasının gerektirdiği gibi, kısa zaman içinde STyE süreci ile anlaşma maddesini uygulamaya başlamışlardır. Fakat 2016 yılında 10. konferansında FARC-EP, kapitalist toplum düzeni nedeniyle sınıf mücadelelerinin olacağını açıklamış ve çatışmanın hayatın hiçbir alanında sonlanmayacağı sonucuna varmıştır (Phelan, 2019: 837). FARC-EP'nin büyük bir kısmı bu fikre katılırken yeni mücadelenin/çatışmanın siyasi alanda süreceğini kabul etmiştir (Phelan, 2019: 849). Diğer maddelerde olduğu gibi üçüncü temel maddenin uygulaması da önemlidir.

Şekil 3.7 Silahlı Çatışmanın Sonlandırılması Maddesinin Uygulanması (Aralık 2016- Mayıs 2018)

Kaynak: (Kroc Institute for International Peace Studies, 2018: 43).

Bu madde en hızlı uygulamaya geçilen maddelerden biridir. Çünkü taraflar müzakere süreci devam ederken bu madde üzerinde detaylı kararlar almıştır. Anlaşmanın imzalanması ile başlayan STyE süreci bu maddenin uygulama aşamasının ilk ve önemli basamaklarından biridir. Şekil 3.7'de görüldüğü üzere ilk analiz döneminde uygulamanın %39'u tamamen gerçekleştirmiş; minimum düzeyde uygulama %20 oranında olmuş ve orta düzeyde %17 oranında uygulama gerçekleşmiştir. Uygulamanın henüz başlamayan kısmı ise %24 oranındadır.

Şekil 3.8 Silahlı Çatışmanın Sonlandırılması Maddesinin Uygulanması (Aralık 2016- Nisan 2019)

Kaynak: (Kroc Institute for International Peace Studies, 2019: 2).

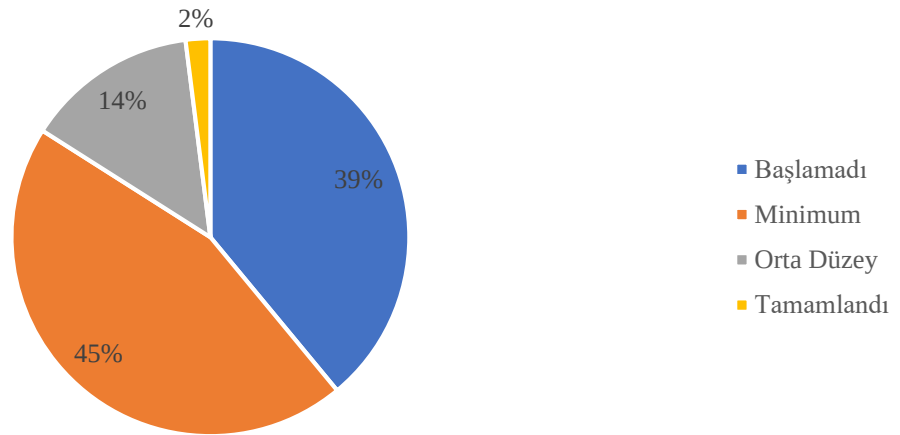
Silahlı çatışmanın sonlandırılması maddesinin uygulaması, Aralık 2016- Nisan 2019 arasında, anlaşmanın imzalanmasından yaklaşık 29 ay sonra Şekil 3.8’de görüldüğü gibi, %45 oranında tamamlanmıştır. Minimum düzeyde %19 ve orta düzeyde ise %17 oranlarında uygulama gerçekleşmiştir. Buna karşın uygulamanın tamamlanmayan kısmı yalnızca %19 oranındadır. Grafiklerden görüleceği üzere uygulama konusunda en başarılı olan maddelerden birisi silahlı çatışmanın sonlandırılması maddesi olmuştur. Oranlara bakıldığında, uygulamanın tamamlanan kısmının 15 yıllık uygulama hedefi ile eş zamanlı hatta bu hedeften daha önde olduğu görülmektedir.

Silahlı çatışma tam olarak sonlandırılmadıkça ülke içinde bulunduğu çatışma halinden ve bundan kaynaklı güvensiz ortamdan kurtulmakta zorlanacaktır. Silahlı çatışmanın sonlandırılması uygulama anlamında en aktif olarak ilerleyen maddelerden biri olmuştur. Bu maddenin uygulamasının olumlu ilerleyişi, uzun vadede anlaşmanın diğer maddelerinin uygulamasını etkileme potansiyeline sahiptir.

3.1.4. Yasa Dışı Uyuşturucu Probleminin Çözümü

Anlaşmanın temel maddelerinden dördüncüsü yasa dışı uyuşturucu probleminin çözümüdür. Dördüncü madde de diğer üç madde gibi müzakere sürecinin temel tartışma konularından olmuştur. Bu madde, çalışmanın ikinci bölümünde bahsedilen FARC-EP’nin uyuşturucu ticaretine dahil olması sorunu (Sandoval Garrido vd., 2019: 709) ile doğrudan ilgilidir. Buradan hareketle müzakere döneminin başlarında yasadışı ürünler ve ikamelerinin ortadan kaldırılması, uyuşturucu kullanımının azaltılması, uyuşturucu kaçakçılığının ortadan kaldırılması ve tarafların taahhütlerine uyması başlıkları üzerinden tartışılmıştır (The Office of the High Commissioner for Peace, 2014b: 10).

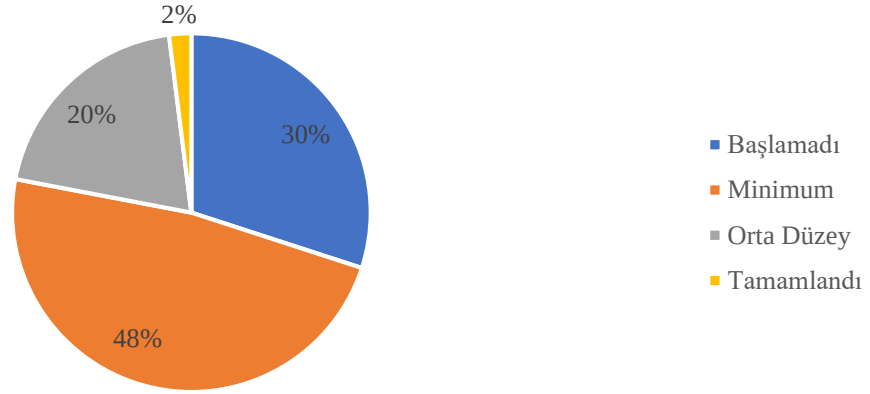
Barış anlaşmasında bu maddenin, ülkedeki yasa dışı uyuşturucu ticaretini ve bu uyuşturucuların ülke topraklarında yasa dışı üretimini önlemek hedefinde olduğu açıklanmıştır (El Gobierno Colombia y FARC-EP, 2016: 104). Hem müzekare döneminde hem de anlaşmada yasa dışı uyuşturucu probleminin uluslararası etkileri olabileceği taraflarca kabul edilmiştir (Maldonado, 2017: 4). Barış anlaşmasında diğer temel maddelerden özellikle kapsamlı tarım reformu ve mağdurlar üzerine anlaşma maddeleri ile senkronize çalışacağı belirtilen madde, uyuşturucu politikasına genel yaklaşım, yasa dışı ürün ikamesi, yasa dışı ürün ikame programlarının faydalanıcıları, yasa dışı ekin yetiştiricileri için özel adli muamele ve arazi mülkiyet haklarının yasallaştırılması başlıkları üzerinden tartışılmıştır (El Gobierno Colombia y FARC-EP, 2016: 104; The Office of the High Commissioner for Peace, 2016b: 10).

Şekil 3.9 Yasa Dışı Uyuşturucu Probleminin Çözülmesi Maddesinin Uygulanması (Aralık 2016- Mayıs 2018)

Kaynak: (Kroc Institute for International Peace Studies, 2018: 50).

Kroc Institute tarafından, 2018 yılı Mayıs ayında yayınlanan uygulama raporuna göre, anlaşmanın imzalanmasından sonraki ilk bir buçuk yıl içinde dördüncü madde, minimum düzeyde %45, orta düzeyde ise %14 oranlarında uygulanmıştır. Uygulamanın tamamlanma oranı %2'de kalırken uygulamanın henüz başlamayan kısmı ise %39 oranında olmuştur. Şekil 3. 9'a göre minimum ve orta düzeylerde görece yüksek bir uygulama olsa da tamamlanma oranı Aralık 2016- Mayıs 2018 yılları arasında çok düşük kalmıştır.

Şekil 3.10 Yasa Dışı Uyuşturucu Probleminin Çözülmesi Maddesinin Uygulanması (Aralık 2016- Nisan 2019)

Kaynak: (Kroc Institute for International Peace Studies, 2019: 2).

Anlaşmanın imzalanmasından sonra geçen yaklaşık 29 aylık zaman diliminde yasa dışı uyuşturucu probleminin çözümü maddesinin uygulaması çok olumlu seyretnemiştir. Uygulamanın tamamlanma oranı %2’dir ve bir önceki analiz yılı ile aynı kalmıştır. Buna karşın minimum ve orta düzeylerin uygulamasında iyileşme mevcuttur. Minimum düzeyde uygulama %48 düzeyindedir ve bir önceki yıla göre %3 artış göstermiştir. Orta düzeyde uygulama %20 civarındadır ve bir önceki yıla göre %6 oranında artış göstermiştir. Böylece Şekil 3.11’a göre uygulamanın başlamadığı kısım yalnızca %30 olmuştur.

Anlaşmanın bu maddesi uluslararası sorunlar yaratabilme potansiyeli ve diğer maddeler ile çeşitli yönlerden bağlantılı olması nedeniyle dikkatli olunması gereken bir maddedir. Bu nedenle bu maddenin uygulanması son derece önemlidir. Orta ve minimum düzeylerde uygulama oranları olumlu bir durumdadır. Fakat tamamlanma oranı açısından en düşük seviyeye sahip maddelerden bir tanesidir. Uygulamanın tamamlanma oranı, 15 yıllık hedef baz alındığında bir hayli düşük kalmıştır. Bu ise uzun vadede ülkede gerçekleştirilmesi hedeflenen dönüşümleri olumsuz etkileyebilme potansiyeline sahiptir.

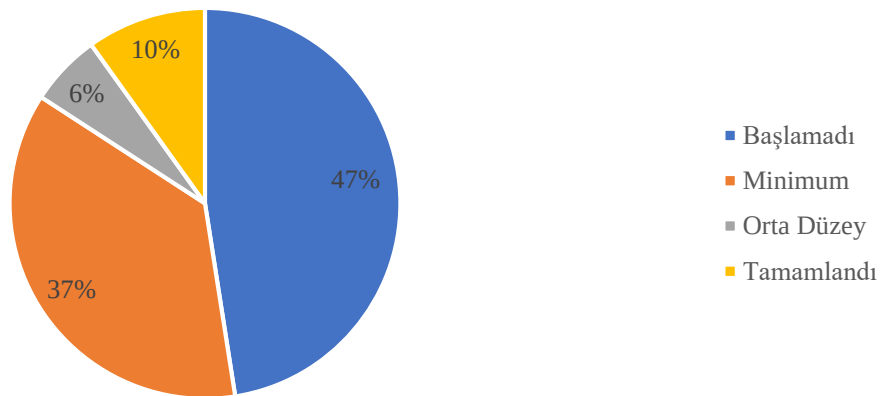
3.1.5. Mağdurlar Üzerine Anlaşma

Anlaşmanın beşinci temel maddesinde çatışmanın mağdurları ele alınmıştır. Mağdurların varlığının kabul edilmesi ve bu konu üzerine bir anlaşma maddesi oluşturulması önemlidir. Çünkü dünyadaki çatışmalar arasında en fazla mağdura sahip olanlardan bir tanesi Kolombiya’da yaşananlardır. Ülkenin La Habana müzakere döneminde yayınladığı “The Agreement Regarding the Victims of the Conflict” isimli raporda çatışmadan kaynaklı toplam

mağdur sayısı 7.902.000 olarak belirtilmiştir (The Office of the High Commissioner for Peace, 2014a: 3).

Kolombiya Devleti ve FARC-EP, ülkede çatışmadan kaynaklı mağdurların varlığını kabul edip diğer müzakere süreçlerinin aksine mağdurları barış sürecinin merkezine yerleştirmişlerdir (The Office of the High Commissioner for Peace, 2014b: 22). Böylece mağdurlar ve mağdurların hakları hem müzakere döneminde hem de barış anlaşmasında üzerinde en fazla durulan konulardan olmuştur. Barış anlaşmasında bu madde mağdurların tanınması; sorumluluk alınması; mağdurların haklarının gerçekleştirilmesi; mağdurların sürece katılımı; gerçeğin tarihsel kabulü; mağdurlara tazminat ödenmesi; koruma ve güvenlik garantileri; çatışmanın ve mağduriyetlerin tekrarlanmama garantisi; uzlaşma ilkesi ve hak temelli yaklaşım başlıkları çerçevesinde açıklanmıştır (El Gobierno Colombia y FARC-EP, 2016: 132-133).

Genel olarak mağdurların varlığının kabul edildiği ve bundan sonraki süreçte mağdurların maddi ve manevi zararlarının nasıl karşılanacağını tanımlayan bu madde kapsamında “Barış için Özel Yargı Yetkisi” oluşturulmuştur. Buna göre “Barış için Özel Yargı Yetkisi” mağdurların adalet haklarını kavramayı, cezasız kalmaya karşı mücadele etmeyi, devletin cezai fiilleri soruşturma, kovuşturma ve cezalandırma görevine uymayı takip etme görevlerini üstlenmektedir (The Office of the High Commissioner for Peace, 2014b: 18). Mağdurlar üzerine anlaşma maddesinin uygulanması çok önemlidir. Çünkü bahsedildiği üzere mağdurlar Kolombiya barış sürecinin merkezinde yer almaktadır.

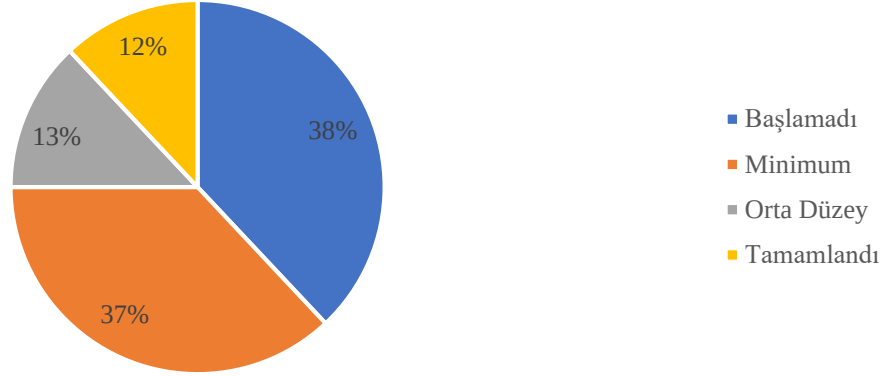

Şekil 3.12 Mağdurlar Üzerine Anlaşma Maddesinin Uygulanması (Aralık 2016- Mayıs 2018)

Kaynak: (Kroc Institute for International Peace Studies, 2018: 58).

Anlaşmanın imzalanmasından sonra geçen ilk bir buçuk yıllık sürede bu maddenin uygulaması olumlu bir seyir izlemiştir. Kroc Institute tarafından yayınlanan rapora göre

anlaşma maddesi minimum düzeyde %37 ve orta düzeyde %6 oranında uygulanmıştır. Şekil 3.11'e göre uygulamanın tamamlanan kısmı %10 olurken uygulamanın hiç başlamadığı kısım ise %47 oranında olmuştur.

Şekil 3.13 Mağdurlar Üzerine Anlaşma Maddesinin Uygulanması (Aralık 2016- Nisan 2019)

Kaynak: (Kroc Institute for International Peace Studies, 2019: 2).

Anlaşmanın imzalanmasından sonraki ilk 29 aylık sürede madde, minimum düzeyde %37 ve orta düzeyde ise %13 oranlarında uygulanmıştır. Buna karşın uygulamanın tamamlanan kısmı %12 olmuştur. Şekil 3.14'ye göre uygulamanın başlamadığı kısım %38 oranında olmuştur. İki analiz dönemi arasındaki bir yıllık sürede büyük değişiklikler yaşanmamıştır. Örneğin minimum düzeyin uygulaması sabit kalırken tamamlanan uygulama yalnızca %2 civarında artış göstermiştir. 15 yıllık uygulama hedefi baz alındığında tamamlanma oranı hedefin bir miktar altında kalmıştır.

Kolombiya barış görüşmeleri sürecine çatışma mağdurlarının dahil edilmesi hem barış sürecini hem de barış anlaşmasını diğer birçok anlaşmadan farklı kılan unsurlardan bir tanesidir. Çatışma mağdurlarına dair problemlerin çözülmesi Kolombiya'da gerçekleşmesi hedeflenen toplumsal dönüşümlerin gerçekleşmesine önemli katkılar sağlayacaktır. Fakat uygulama oranları hedeflenen sürenin altında kalmıştır. Bu ise hedeflenen ve olması gereken dönüşümleri geciktirme potansiyeline sahiptir.

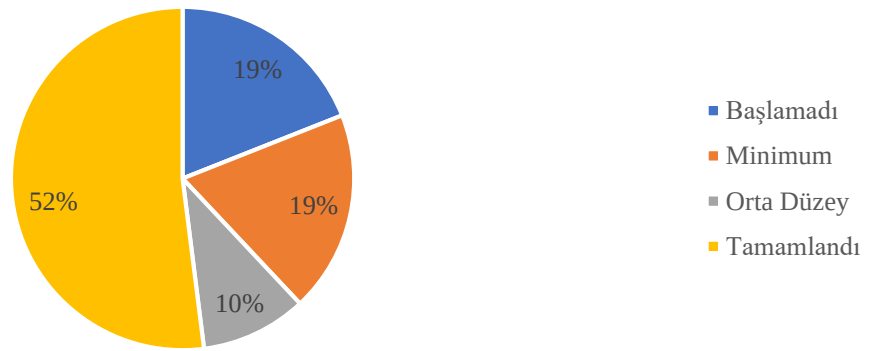
3.1.6. Uygulama, Doğrulama ve Kamu Onayı

Barış anlaşmasının son maddesi uygulama, doğrulama ve kamu onayı maddesi olmuştur. Bu madde çeşitli doğrulama, izleme, uyuşmazlık çözümü ve anlaşmada oluşturulan uluslararası destek araçlarını kapsayan bir başka önemli noktayı temsil etmektedir (Kroc Institute for International Peace Studies, 2019: 2). Bu madde nihai anlaşmanın uygulamasının

ve bunun halka şeffaf şekilde yansıtılması durumunun nasıl olacağını/olması gerektiğini tanımlamaktadır (El Gobierno Colombia y FARC-EP, 2016: 204).

Uygulama, doğrulama ve kamu onayı maddesi barış anlaşmasında, hak temelli yaklaşım; eşitliğe saygı ve ayrımcılığa karşı durma; cinsiyet temelli yaklaşım; inanç özgürlüğüne saygı; bölgesel entegrasyon ve sosyal içme; kurumların güçlendirilmesi ve koordine edilmesi; demokrasiyi ve “önceden inşa edilmiş olanı”¹¹ güçlendirme; etkinlik, verimlilik ve uygunluk; önceliklendirme; şeffaflık, sosyal kontrol ve yolsuzluk ile mücadele ve demokratik ilkeler temel prensipleri etrafında ele alınmıştır (The Office of the High Commissioner for Peace, 2016b: 17-18-19).

Bu madde içerisinde barış anlaşmasının uygulanmasının ne şekilde ölçüleceği ve bunun hangi ilkeler çerçevesinde olacağı da açıklanmıştır. Bu maddenin bir yansıması olarak Nihai Anlaşmanın Uygulanması için İzleme, Tanıtım ve Doğrulama Komisyonu (Comisión de Monitoreo, Promoción y Verificación de la Implementación del Acuerdo, Final/ CMPVI) oluşturulmuştur (El Gobierno Colombia y FARC-EP, 2016: 207). Daha önce bahsedilen PMI, CMPVI tarafından anlaşmanın teknik uygulamasının ölçülmesi için kurulmuştur. Bununla birlikte Kroc Institute tarafından yapılan uygulama ölçümleri de bu maddenin bir uzantısıdır.

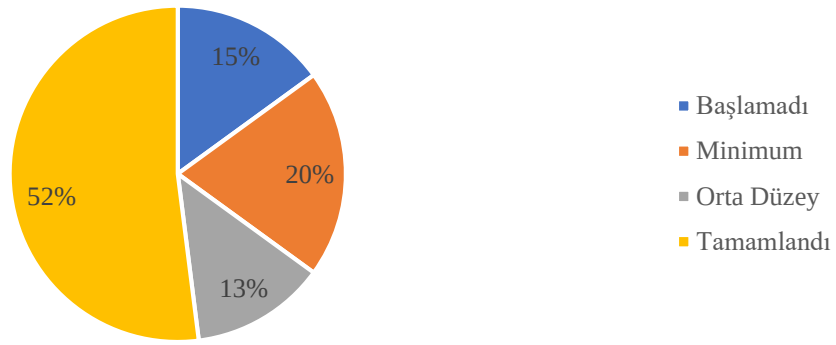

Şekil 3.15 Uygulama, Doğrulama ve Kamu Onayı Maddesinin Uygulanması (Aralık 2016- Mayıs 2018)

Kaynak: (Kroc Institute for International Peace Studies, 2018: 66).

Anlaşmanın imzalanmasından sonraki ilk bir buçuk yıl içinde bu maddenin uygulaması %52 oranında tamamlanmıştır. Minimum düzeyde %19 ve orta düzeyde ise %10 oranında uygulama tamamlanmıştır. Şekil 3.16'e göre uygulamanın başlamayan kısmı ise yalnızca %19 oranında olmuştur.

¹¹ “Önceden inşa edilmiş olan” kavramı müzakere döneminde elde edilen kazanımlara vurgu yapmaktadır.

Şekil 3.17 Uygulama, Doğrulama ve Kamu Onayı Maddesinin Uygulanması (Aralık 2016- Nisan 2019)

Kaynak: (Kroc Institute for International Peace Studies, 2019: 2).

Anlaşmanın imzalanmasından sonraki 29 aylık süreçte altıncı maddenin uygulaması devam etmiştir. Bu süreçte tamamlanan uygulama %52 ile sabit kalırken minimum düzeyde uygulama %20'ye ve orta düzeyde ise %13'e yükselmiştir. Böylelikle anlaşmanın yalnızca %15 oranındaki bir kısmının uygulaması (Şekil 3.14) başlamamıştır. Mayıs 2018'den Nisan 2019'a kadar geçen yaklaşık bir yıllık süreçte minimum düzeyde uygulamada %1 oranında, orta düzeyde ise %3 oranında artış olmuştur. Şekil 3.14'e göre uygulamanın tamamlanma yüzdesinde bir değişiklik olmamıştır. Fakat buna rağmen 29 aylık sürede elde edilen toplam uygulama oranı bir hayli yüksektir ve 15 yıllık hedef süre ile orantılı, hatta daha ileri bir düzeydedir.

Ülkede yaşanan çatışmayı tamamen ortadan kaldırıp kalıcı barışı inşa etmek için atılan en önemli adımlardan bir tanesi barış anlaşmasının imzalanması akabinde uygulama sürecinin hayata geçirilmesi olmuştur. Bununla birlikte anlaşmanın kamu nezdinde tanınması ve uygulamanın yine halk tarafından takip edilmesi önemli hususlardır. Barış anlaşmasının uygulama, doğrulama ve kamu onayı maddesi bunu sağlayacak olması nedeniyle önemlidir. Bu açıdan bakıldığında, anlaşmanın uygulamasının başladığı zamandan beri geçen 29 aylık dönemde elde edilen %52 oranındaki tamamlanmış uygulamayı başarılı değerlendirmek mümkündür.

3.2. Anlaşma Sonrası Yaşanan Değişimler

Kolombiya'da barış anlaşmasının kesin olarak imzalandığı 2016 yılı Kasım ayından itibaren yeni bir döneme girilmiştir. Bu dönem genel olarak kırılğan bir barış doğurmuştur. Taraflar halen içinde bulunduğumuz bu dönemde kalıcı barışı sağlamak için çaba harcamaktadır. Bu dönem STyE süreci ile başlamış ve FARC-EP'nin silahlarını teslim ettiği ve

üyelerin terhis edildiği bir dönem olmuştur. STyE sürecinin son aşaması olan yeniden entegrasyon süreci, barış anlaşmasının uygulanması ile benzer şekilde hâlâ devam etmektedir.

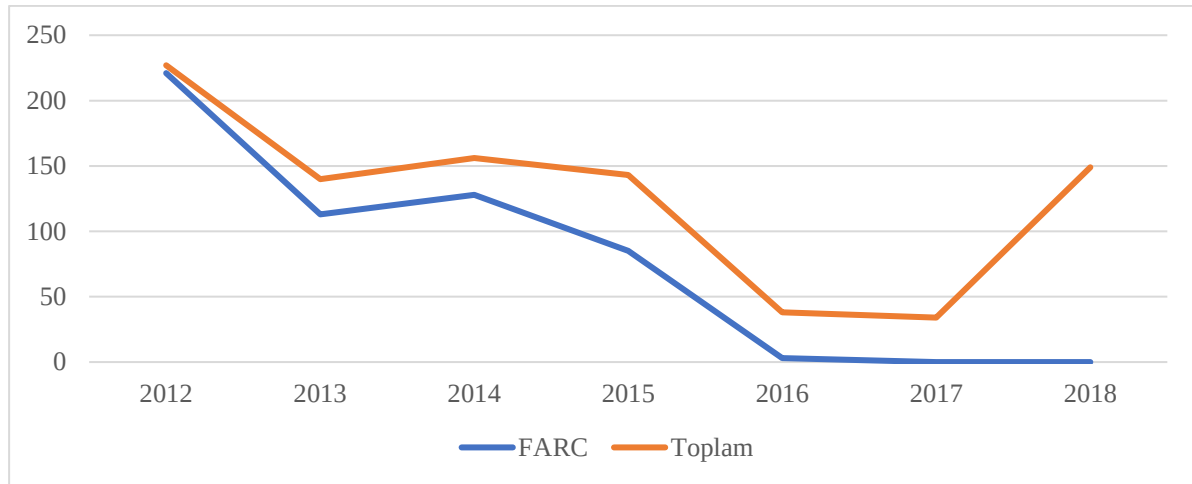
Hem STyE süreci hem de imzalanan anlaşmanın uygulanması ülkede çatışmanın tamamen sonlanması ve nihai barışa ulaşılması açısından oldukça önemlidir. Bu nedenle bu iki süreç anlaşmanın imzalanmasının hemen ardından hayata geçirilmiştir. Her iki aşama da henüz sonlanmamıştır. Dolayısıyla ülke şu an “anlaşma sonrası” olarak adlandırılabilir bir süreç içerisinde. Anlaşma sonrası süreç, barışın nasıl olacağının görüleceği ve çatışma zihniyetinin değiştiği/değişmesi gerektiği bir dönem olmalıdır (Figueroa ve Rodríguez, 2017: 161). Taraflar bu dönemde bunu ön planda tutmaya özen göstermelidir. Çünkü çatışma zihniyetinin değişmediği ve barış anlaşmasının yeterince uygulanmadığı bir ülkede çatışmanın tamamen aşılması ve dolayısıyla çatışma sonrası ülke konumuna dönüşüm kolay olmamaktadır (Piccone, 2019: 4). Bunun yanı sıra Kolombiya toplumunun süreci kabullenmesi önemli bir husustur. Toplumun, FARC-EP’nin FARC siyasal partisi olarak sivil hayata döndüğünü ve artık yeni bir sürecin başladığını kabul etmesi gerekmektedir (González ve Álvarez, 2018: 80). Aksi takdirde sürecin ilerlemesinde sorunlar ve engellerle karşılaşılabilir.

Haziran 2020 itibariye ülkenin durumu bir yanda çatışmaların ve yasa dışı uyuşturucu ticaretinin devam etmesi bir yanda FARC-EP ile olan anlaşmanın uygulanması nedeniyle karmaşıktır. Barış anlaşması imzalanmış ve anlaşmanın uygulanma süreci başlamıştır. Nihai ve kalıcı barışı elde etme çabasında olan ülke anlaşma sonrası durumdan çatışma sonrası duruma geçmeye doğru ilerlemektedir. Ancak bu geçiş süreci bilhassa siyasi kutuplaşmanın, devlet zayıflığının ve ekonomik değişimlerin yaşandığı bir dönem ile eş zamanlı olarak ilerlemektedir (Rettberg vd., 2019: 1). Bunun yanı sıra anlaşmanın uygulanması yavaş bir şekilde sürmektedir. Tüm bunlar birlikte düşünüldüğü zaman ülkenin içinde bulunduğu geçiş sürecinin zorluklar ile devam ettiği söylenebilmektedir.

Kalıcı barışa ulaşmak hedefinde olan ülkede STyE ve barış anlaşmasının uygulama süreci devam ederken birçok farklı gelişme de yaşanmaktadır. Bu gelişmeler özellikle tarafların kalıcı barışı elde etme konusundaki kararlı yaklaşımları dolayısıyla genellikle olumlu seyir izlemiştir. Çalışmanın bu bölümünde bu gelişmeler, ölüm oranları ve yerinden edilen insanların sayısı, yani çatışmanın temel etkilerindeki değişim; 2018 yılında yapılan başkanlık seçimleri; bu seçimlere halkın katılımı ve meclisteki (Senato ve Kolombiya Temsilciler Meclisi) siyasi temsil çeşitliliği ve son olarak da ekonomik gelişmeler üzerinden ele alınmıştır.

3.2.1. Çatışmanın Etkilerinde Yaşanan Değişimler

Kolombiya’da devlet ve FARC/FARC-EP arasında 1964 yılında başlayan çatışma 2016 yılında taraflar arasında imzalanan barış anlaşması ile sona ermiştir. Fakat bu 52 yıllık çatışmanın birçok olumsuz etkisi olmuştur. Anlaşma imzalandıktan sonra bu etkilerin giderilmeye çalışıldığı bir dönem başlamıştır. Bu tez çalışmasının ikinci bölümünde belirtildiği üzere ekonomik kayıplar, politik istikrarsızlık, uluslararası sistemde yaşanan itibar kaybı, güvensiz ortam ve durdurulamayan şiddet, bu şiddetin sebep olduğu ölümler ve yerinden etmeler çatışmanın ülkede yarattığı en önemli sorunlar arasındadır.

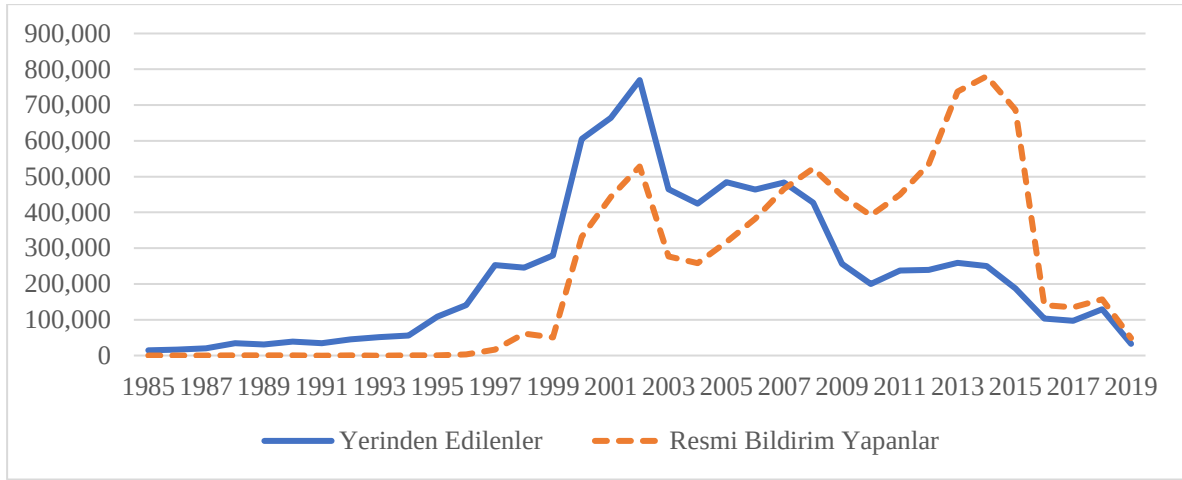

Şekil 3.18 Müzakere Dönemi Sonrası Ölüm Oranları (2012-2018)

Kaynak: (UCDP, 2018)

Çatışma döneminin ülkede yarattığı en önemli etkilerden bir tanesi çatışmalardan kaynaklı ölümler olmuştur. 52 yıl içerisinde ülkede yaşanan çatışmalardan kaynaklı olarak yaklaşık 220.000 kişi hayatını kaybetmiştir (The Office of the High Commissioner for Peace, 2014a: 2). Çatışmanın bazı yıllarında ölüm oranları çok yüksek olmuştur. Bazı yıllarda ise bu oran daha düşük seyretmiştir. Müzakere dönemi ile birlikte bambaşka bir sürece girilmiştir.

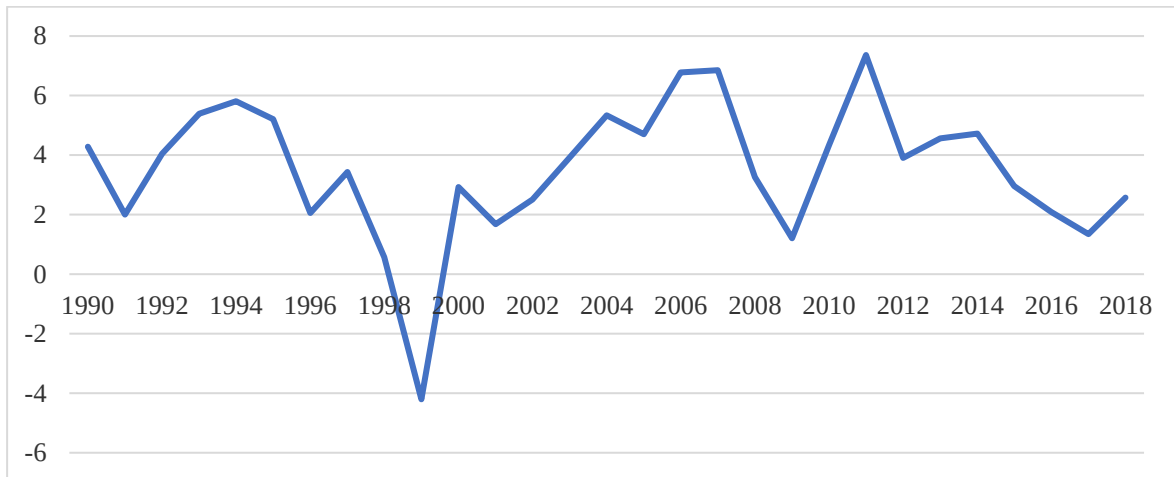
Kolombiya Devleti ve FARC-EP arasındaki La Habana barış müzakerelerinin başlaması ile birlikte çatışmalardan kaynaklı ölümler azalmaya başlamıştır. Barış anlaşmasının imzalandığı 2016 yılına gelindiğinde FARC-EP’den kaynaklı ölümler neredeyse tamamen sona ermiştir. Şekil 3.15’e göre FARC-EP’den kaynaklı ölümler sona ererken toplam ölüm sayılarında bir artış yaşanmaya başlamıştır. Bunun en önemli sebebi toplumsal hareket liderlerinin öldürülmesi olmuştur. Örneğin 2016 yılında 61 toplumsal hareket lideri (González ve Álvarez, 2018: 87), 2017 yılında ise 75 tane toplumsal hareket lideri öldürülmüştür (Maihold, 2018: 2). Net sayı bilinmemekle birlikte 2016-2019 yılları arasında ülkede yaklaşık olarak 900 toplumsal lider hareketi öldürülmüştür (Navarrete ve Alonso, 2020).

Şekil 3.19 Çatışma Nedeniyle Yerinden Edilenler ve Bunu Devlete Bildirenler (1985-2019)

Kaynak: (Unidad para la Atención y Reparación Integral a las Víctimas, 2019).

Çatışmanın ölümler dışında bir diğer önemli etkisi ise yer değiştirmeler olmuştur. Kolombiya çatışmalardan kaynaklı göçlerin en fazla yaşandığı ülkelerden bir tanesidir (Karabel, 2017:6). 52 yıllık çatışma boyunca yaklaşık 6,5 milyon insan göç etmek zorunda kalmıştır (The Office of the High Commissioner for Peace, 2014a: 2). Şekil 3.16’da görüldüğü üzere, özellikle El Caguán müzakerelerinin ardından çatışmanın yeniden şiddetlenmesinin bir yansıması olarak göç edenlerin sayısında ciddi bir artış yaşanmıştır. Fakat Santos’un iktidara gelmesinin ardından müzakere sürecinin yeniden başlaması ve ardından barış anlaşmasının imzalanması ile birlikte çatışma kaynaklı göç edenlerin sayısı azalmaya başlamıştır. Bunun akabinde göç ettiğini devletin resmî kurumlarına bildirenlerin sayısı artmıştır.

Şekil 3.20 Kolombiya Yıllık Gayri Safi Yurt İçi Hasıla (GSYİH) Büyümesi (1990-2018)

Kaynak: (Dünya Bankası, 2019)

Çatışmanın ülkede yarattığı etkilerden bir tanesi de ekonomik anlamda olmuştur. Çatışma dönemi boyunca ülkedeki ekonomik kaynakların önemli bir kısmı çatışma ile mücadeleye ayrılmıştır (González ve Álvarez, 2018: 88). Bu ise ülke ekonomisini olumsuz

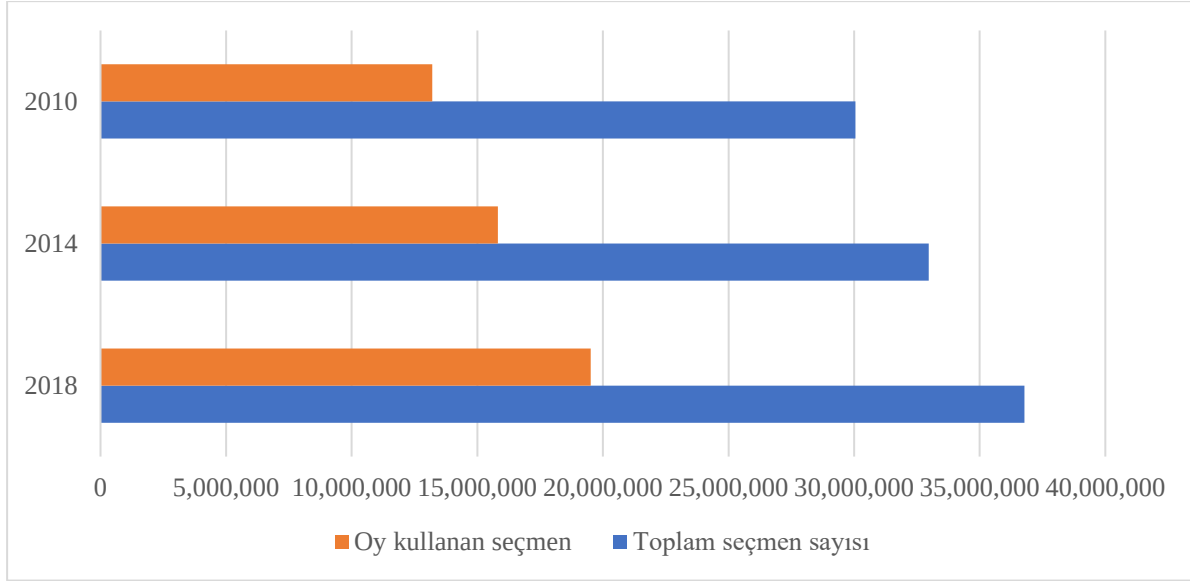
etkilemiştir. Şekil 3.21’de de görüleceği üzere özellikle çatışmanın yoğun olduğu yıllarda ülkenin ekonomik büyümesi yavaşlamıştır. Örneğin El Caguán müzakere sürecinin ardından çatışmanın yeniden tırmandığı 1999 yılında büyüme olmamış aksine ekonomik küçülme yaşanmıştır. Barış anlaşmasının imzalanmasının ardından ekonomik büyüme artmaya başlamıştır. Dünya Bankası’nın 2019 ve 2020 yılları için yayınladığı tahminlerde de büyümenin devam ettiği görülmektedir (Dünya Bankası, 2019).

Çatışmanın ülkede yarattığı üç önemli etkinin barış anlaşması sonrası süreçteki durumları incelendiğinde olumlu bir tablo ile karşılaşmıştır. Ölüm oranları müzakere dönemi ile birlikte ciddi anlamda bir azalma göstermiştir. Çatışmadan kaynaklı göç eden kişi sayısı azalmış, göç ettiğini ve göç etme sebebini bildirenlerin sayısı artmıştır. Son olarak ülkede ekonomik iyileşmeler başlamıştır. Dolayısıyla bu üç konuda ortaya çıkan sonuçlar ülke açısından olumlu gelişmeler olarak değerlendirilmelidir.

3.2.2. Politik Değişimler

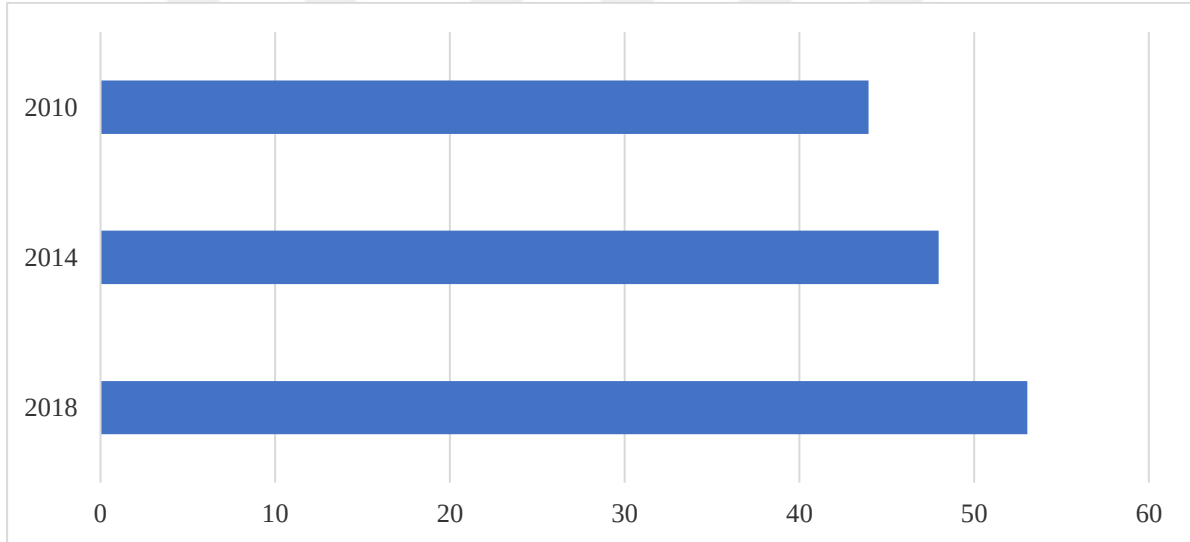
2016 yılında barış anlaşması imzalandıktan sonra ülkede birçok değişiklik gerçekleştirmiştir. Bunlardan bir tanesi de politik alanda yaşanan değişiklikler olmuştur. Bu alandaki ilk gelişme FARC-EP’nin sivil dönüşümü ve FARC siyasi partisi olarak seçimlere katılmasıdır. FARC ilk olarak 2018 yılındaki genel seçimlere katılmıştır (Colombia’s Political Background, t.y.) Bu seçimde Partido Centro Democrático (Demokratik Merkez Partisi) partisinin adayı Iván Duque’nin başkan seçilmesi (Dünya Bankası, 2019) bir diğer önemli gelişme olmuştur. Yeni Başkan Iván Duque’nin partisi Partido Centro Democrático barış anlaşması için yapılan referandum sürecine hayır kampanyasını yürüten grupta yer almaktadır (BBC World, 2018). Dolayısıyla politik gündemi barış anlaşmasının mimarlarından olan önceki Başkan Santos’un gündeminden daha farklıdır.

Duque hükümetinin temel dayanakları, yasallık, girişimcilik, eşitlik, çevresel sürdürülebilirlik ve yenilikçiliktir (Dünya Bankası, 2019). Görüldüğü üzere Duque’nin gündeminde barış anlaşması ve bunun sürdürülebilirliği ile alakalı bir hedef yer almamaktadır. Buna rağmen Duque başkan seçildikten sonraki süreçte yaptığı açıklamalarda anayasayı veya uluslararası standartları ihlal etmediği sürece anlaşmaya uyacağını belirtmiştir (Piccone, 2019: 6). Fakat Kroc Institute’ün “Peace Accord Implementation in Colombia Continues to Progress Two Years In Media Advisory: April 9, 2019” adlı raporuna göre Duque’nin başkanlık dönemiyle birlikte barış anlaşmasının uygulamasında yavaşlamalar başlamıştır (Kroc Institute for International Peace Studies, 2019: 2).

Şekil 3.22 Kolombiya Seçimlere Katılım Sayıları (2010-2014-2018)

Kaynak: (Registraduría Nacional Del Estado Civil, 2018b)

Şekil 3.23 Kolombiya Seçimlere Katılım Yüzdeleri (2010-2014-2018)

Kaynak: (Registraduría Nacional Del Estado Civil, 2018b)

Duque'nin başkanlık dönemi ile birlikte barış anlaşmasının uygulaması yavaşlamış olsa da bazı olumlu değişimler de görülmüştür. 2018 seçimleri siyasi katılım açısından uzun yıllardır elde edilemeyen bir performans göstermiştir. Şekil 3.18'e göre, 2010 ve 2014 seçim yıllarında seçimlerde oy kullanan seçmen sayısı yaklaşık 4000 kişi artış göstermiştir. 2018 seçimlerine katılım, Şekil 3.19'da görüldüğü gibi %53 oranında olmuştur. %53 Kolombiya için bir hayli yüksek bir katılım oranıdır. Hatta 2018 son üç seçimde %50 katılım oranını aşabilen ilk seçim yılı olmuştur.

Tablo 3.1 Senatoda Yer Alan Siyasi Partiler (2018 Seçimleri)

Siyasi Partiler	Sandalye Sayısı
Partido Centro Democrático	19
Partido Cambio Radical	16
Partido Conservador Colombiano	15
Partido Liberal Colombiano	14
Partido Social De Unidad Nacional Partido De La U	13
Partido Alianza Verde	10
Partido Polo Democrático Alternativo	5
Coalición Lista De La Decencia (Asi,Up,Mais)	4
Partido Político Mira	3
Partido Fuerza Alternativa Revolucionaria Del Común (FARC)	0 (5)

Kaynak: (Registraduría Nacional Del Estado Civil, 2018c)

Tablo 3.2 Kolombiya Temsilciler Meclisinde Yer Alan Siyasi Partiler (2018 Seçimleri)

Siyasi Partiler	Sandalye Sayısı
Partido Liberal Colombiano	35
Partido Centro Democrático	32
Partido Cambio Radical	30
Partido Social De Unidad Nacional Partido De La U	25
Partido Conservador Colombiano	21
Partido Alianza Verde	9
Artido Político Mira	1
Partido Polo Democrático Alternativo	2
Partido Opción Ciudadana	2
Coalición Lista De La Decencia (Asi,Up,Mais)	2
G.S.C. Colombia Justa Libres	1
Coalición Alternativa Santandereana As	1
Movimiento Alternativo Indígena Y Social - Mais	1
Partido Fuerza Alternativa Revolucionaria Del Común (FARC)	0 (5)

Kaynak: (Registraduría Nacional Del Estado Civil, 2018b)

Birçok çatışmanın etnik, kültürel ya da dinsel vb. farklılıklardan/ayrışmalardan ortaya çıktığı göz önünde bulundurulursa “çatışma sonrası” dönemde bu ayrışmaların ortadan kaldırıldığı ve toplumun her kesiminin temsil edildiği bir sistem hedeflenmektedir (Cartmill, 2018: 13). Bu ayrışmaları ortadan kaldırmak çok kolay değildir. Fakat bunun için atılması

gereken sabit hedefler mevcuttur. Bu adımlardan bir tanesi ülke meclisindeki temsili arttırmaktır. Mecliste ne kadar farklı görüşten parti var ise toplumdaki farklılıkların temsil edilme oranları da o ölçüde artmaktadır.

Kolombiya etnik veya dinsel nedenlerle çatışma yaşamış bir ülke değildir. Buna rağmen ülke meclislerinde farklı görüşleri ve toplumun farklı kesimlerini temsil eden partiler yer almaktadır. Ülkede iki “meclis” bulunmaktadır. Bunlar Senato ve Kolombiya Temsilciler Meclisidir (Ramirez A., 2007). 1991 anayasasına göre Kolombiya Temsilciler Meclisi 165 üyeye, Senato ise 102 üyeye sahiptir ve her ikisi de halk tarafından seçilmektedir (Cárdenas vd., 2006: 72). Barış anlaşması ile FARC siyasi partisine tanınan beş sandalye hakkı her iki meclis için geçerlidir. Bu durumda sandalye sayıları Temsilciler Meclisi için 172 ve senato için 107’ye yükselmiştir.

Tablo 3.1 ve 3.2 siyasi partilerin Senato ve Temsilciler Meclisindeki sandalye sayılarını göstermektedir. Buna göre Senatoda temsil edilen parti sayısı FARC ile beraber 10 tanedir. Bu partiler birçok farklı siyasi görüşü temsil etmektedir. Senatodaki partiler liberal, muhafazakâr, merkez/ yeşil, sosyalist, Hristiyan demokrat, demokratik sosyalizm ve merkez sol/etnik temelli (Registraduría Nacional Del Estado Civil, 2018c) görüşlere mensuptur. Temsilciler Meclisinin 14 siyasi partisi de farklı görüşlere sahiptir. Partilerin bu şekilde farklı siyasal/sosyal görüşlere sahip olması toplumda temsil ettikleri kesimi de göstermektedir. Bu durumda Kolombiya’nın her iki meclisinde de temsil çeşitliliğinin olduğu söylenebilmektedir.

Ülkede barış anlaşmasının imzalanması ile birlikte yeni bir döneme girildiği aşıkardır. Bu yeni dönemde elbette birtakım aksaklıklar yaşanmaktadır. Bunların başında barış anlaşmasının uygulanmasındaki yavaşlama ve STyE sürecinin son aşaması olan yeniden entegrasyon sürecinin yavaş seyretmesi gelmektedir. Bu olumsuzluklara rağmen Kolombiya kalıcı barışı inşa etme sürecinde pozitif adımlar da atmıştır. Barış anlaşmasının imzalanması ile ülkede çatışmadan kaynaklı ölümler ve göçler büyük oranda azalmış ve ekonomik büyüme olumlu seyretmeye başlamıştır. Ayrıca ülkede seçimlere katılım artmış ve ülke meclisinde temsil edilen parti sayısı artış göstermiştir. Bu gelişmeler ülkenin anlaşma sonrası ülke durumundan çaişma sonrası ülke durumuna doğru, bazı aksaklıklara rağmen, olumlu şekilde ilerlediğini göstermektedir.

3.3. Mülakatlar ve Kolombiya Gözlemleri

Çalışmanın bu kısmı Kolombiya’da çatışma ve barış teorileri üzerine çalışan akademisyenlerle yapılan mülakatları ve yazar tarafından 30 kişi ile yapılan yapılandırılmış görüşmelerin sonuçlarını içermektedir. Aynı zamanda yapılandırılmış görüşmeler ve

mülakatlar sırasında edinilen, özellikle başkent Bogotá'ya dair gözlemleri içermektedir. Yapılandırılmış görüşmelere katılan 30 kişiden 10 tanesi, 19-24 yaşları arasındaki üniversite öğrencileridir. Bu öğrenciler uluslararası ilişkiler ve iktisat bölümlerden seçilmiştir. Yine 30 kişiden 10'u, 25-35 yaşları arasındaki üniversite mezunu insanlardır. Bu her iki grup da Kolombiya'daki ekonomik dağılıma bakıldığında orta sınıf veya üst-orta sınıf mensubu insanlardır. Son 10 kişi ise 45-65 yaşları arasındaki görece daha alt sınıf mensubu olan kişilerdir.

Yapılandırılmış görüşmelere katılan kişilere 10 tane soru yöneltilmiştir. Bu sorular aşağıdaki gibidir:

1. Ülkenin barış sürecini, resmi yollar, sosyal medya, televizyon vb. kanallardan takip ediyor musunuz?
2. Çatışma döneminde siz ya da geniş ailenizden herhangi birisi bir şekilde çatışmadan etkilendi mi?
3. Barış anlaşmasının özellikle siyasi etkilerini olumlu buluyor musunuz?
4. Sizce barış anlaşmasını imzalamak çatışmayı sonlandırmış mıdır?
5. Sizce FARC-EP üyelerinin yeniden entegrasyonu barış elde etmek için gerekli bir süreç midir?
6. Ülkenin içinde bulunduğu barış süreci, toplumsal olarak olumlu değişikliklere sebep olmakta mıdır?
7. Anlaşmanın temel maddeleri hakkında bilginiz var mı?
8. Barış anlaşmasının uygulamasındaki yavaşlık barış sürecini olumsuz etkileme ihtimaline sahip midir?
9. Sizce Ivan Duque hükümeti barış sürecine yeterince dikkatli yaklaşmakta mıdır?
10. Ülkenin kısa vadede kalıcı ve sürdürülebilir bir barış elde edebileceğini düşünüyor musunuz?

Görüşmelere katılanlar arasında üniversite öğrencisi ve mezunu olanların tamamı, özellikle sosyal medyadan ya da internet üzerinden, resmi devlet kanallarından, ülkenin barış sürecini takip ettiklerini belirtmişlerdir. Fakat son 10 kişilik grupta beş kişi gazete, televizyon veya radyo gibi kitle iletişim araçlarında yayınlanırsa takip ettiklerini dile getirmişlerdir. Kalan beş kişi ise neredeyse hiç takip etmediklerini belirtmişlerdir. Görüşmelere katılanlar doğrudan çatışmanın etkilerini hissetmediklerini ifade etmişlerdir. Fakat 30 katılımcıdan 20'si çatışma dolayısıyla göç etmek durumunda kalan tanıdıklara sahip olduklarını vurgulamıştır. Bunun akabinde bu kişilerin çatışma bölgelerinde neler yaşadıklarına dair herhangi bir şey anlatıp

anlatmadıkları sorulmuştur. Fakat 20 katılımcının tamamı, barış anlaşması imzalanana kadar bu tanıdıklarının çatışma bölgelerinden göç eden kişiler olduğunu sakladıklarını belirtmişlerdir.

Görüşmelere katılan 30 kişinin tamamı, barış anlaşmasının imzalanmasının çatışmayı sonlandırmadığını fakat bu sürecin özellikle siyasi ve toplumsal alanlarda olumlu etkileri olduğunu düşünmektedir. Bununla beraber FARC-EP'nin yeniden entegrasyonunun önemli bir gelişme olduğunu düşünen katılımcılardan, üniversite öğrencileri ve mezunları bu süreç tamamlanmadan gerçek bir barıştan söz etmenin zor olduğunu söylemişlerdir. Diğer 10 kişilik grup ise bu sürecin önemli olduğunu farkındadır fakat süreç hakkında çok bilgi sahibi değildir. Sürecin toplumsal etkileri hakkında soru yöneltildiğinde bu kişiler bu konu hakkında çok bir fikirleri olmadığını söylemişlerdir.

Görüşmelere katılan 30 kişiden 25'inin maddelerin tamamı ve içerikleri hakkında detaylı bilgiye sahip olduğu görülmüşken, 5 kişinin ise yalnızca birkaç maddeye hâkim olduğu ve içerikler hakkında detaylı bilgi sahibi olmadığı görülmüştür. Daha sonra barış anlaşmasının maddeleri ve uygulama oranları hakkında detaylı bilgiler paylaşılmış ve akabinde sekizinci soru yöneltilmiştir. 30 katılımcının tamamı anlaşmanın özellikle tarım ve uyuşturucu bağlantılı maddeleri uygulanmazsa barış diye bir şey olmayacağını vurgulamışlardır. Çünkü onlara göre bu ülkedeki çatışmaların ve diğer sorunların ana kaynağı bu iki konudur.

Katılımcılara Duque hükümetinin barış sürecine yaklaşımı hakkında soru yöneltilindiğinde hemen hemen herkes bu hükümetin sürece Santos hükümeti kadar derin yaklaşmadığını belirtmiştir. Bu konuda bir örnek vermeleri istendiğinde 30 kişiden 18'i en basit örnek olarak Duque'nin televizyonlarda katıldığı yayınlarda barış süreci hakkında ya da sürecin ilerleyişi hakkında pek fazla yorum yapmadığını ifade etmişlerdir. Daha sonra taraflara bir alt soru olarak barış sürecinin devamlılığı açısından Duque hükümetine güvenip güvenmedikleri sorulmuştur. Katılımcıların tamamı bu soruyu hayır olarak yanıtlamıştır.

Son olarak katılımcılara, kısa vadede kalıcı ve sürdürülebilir bir barış elde edilebilir mi sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların tamamı bu soruyu hayır olarak yanıtlamıştır. Sebebi sorulduğunda ise tek bir ortak yanıt alınmıştır: çatışma bitmeden barış elde edilemez. Biraz daha irdelendiğinde katılımcıların çoğu çatışmanın FARC-EP ile olan kısmının bitmek üzere olduğunu fakat diğer silahlı örgütlerin ya da uyuşturucu kartellerinin hâlâ etkin olduğunu vurgulamıştır. Bu grupların tamamen ortadan kalkmasının kısa vadede mümkün olmadığını düşündüklerinden çatışmaların sona ermesinin zor olduğunu, bu nedenle ise kalıcı bir barışın elde edilmesinin güç olduğunu belirtmişlerdir.

Görüşmeler değerlendirildiğinde, bu görüşmelere katılan hemen hemen herkesin süreç hakkında az da olsa bilgili olduğu görülmüştür. Katılımcıların ülkedeki çatışma ve barış

süreçlerini yalnızca FARC-EP ile özdeşleştirmedeği tespit edilmiştir. Yine katılımcıların yaş grupları ve eğitim seviyeleri göz önünde bulundurulduğunda özellikle üniversite öğrencilerinin konu hakkında çok bilgili olduğu ve süreci yakından takip ettiği görülmüştür. Katılımcılar tarafından, diğer gruplar ile olan çatışmalar bitmeden ülkede kalıcı barışa ulaşılmayacağı vurgulanmıştır. Elbette bu görüşler ülkenin tamamının görüşlerini temsil etmemektedir. Fakat katılımcıların yaşları, eğitim seviyeleri ve ekonomik düzeyleri göz önünde bulundurulduğunda bu grupların süreç hakkındaki düşünceleri üzerinden bir değerlendirme yapılabilmektedir.

Yapılandırılmış görüşmelere ek olarak Kolombiya'da konu üzerine çalışan, farklı üniversitelerden dört akademisyen ile görüşülmüştür¹². Akademisyenlerden üç tanesi Universidad Externado de Colombia'da, diğeri ise La Universidad Militar Nueva Granada'da görev yapmaktadırlar. Bu akademisyenlere ek olarak eski bir FARC-EP üyesi ile çok kısa bir görüşme yapma fırsatı elde edilmiştir. Eski FARC-EP üyesi isminin gizli tutulmasını rica etmiştir. Bu nedenle kendisinden yalnızca eski üye olarak bahsedilecektir.

Akademisyenlere ve eski FARC-EP üyesine tezde kullanılan grafikler üzerinden anlaşmanın uygulanma oranlarına dair beşer tane soru yöneltilmiştir. Bu sorular aşağıdaki şekilde formüle edilmiştir:

1. Verileri incelediğimizde, anlaşmanın 6 maddesinin tamamlanma oranlarının bir kısmının çok düşük olduğu görülmektedir. Ancak, bu maddeler müzakere sürecinde öncelikli olarak tartışılan konulardı. Özellikle hükümet değiştikten sonra bu temel maddelerin uygulanmasında önemli bir değişiklik olmadığı gözlenmiştir. Bu maddeleri yeterince uygulamamanın ana nedenleri neler olabilir?

2. Söz konusu 6 temel maddenin uygulanmasında tamamlanan oranlar düşük olmakla birlikte, henüz uygulanmayan başlıkların oranı çok yüksek değildir. Orta ve minimum düzeylerde uygulamalar devam etmektedir. Bu uygulama sürecinin devam ettiğini göstermektedir. Ancak tamamlama oranları sizce yeterli mi?

3. Her ne kadar 6 temel maddenin uygulama oranları düşük olsa da anlaşmanın 578 şartının uygulama oranları daha yüksektir. Bu durumu olumlu değerlendirmek mümkün müdür?

4. Yüksek Barış Komisyonu tarafından 2016 yılında yayınlanan rapora göre, anlaşmanın 15 yıl içinde tam olarak uygulanması hedeflenmektedir. Bu durumda, her yıl en az %6,5 oranında ilerleme olmalıdır. Ancak elde edilen verilere göre, uygulama hedefinin gerisinde kaldığı söylenebilir. Buna rağmen, anlaşma 15 yıl içinde tam olarak uygulanıp hedef gerçekleştirilebilir mi?

¹² Araştırma kapsamında planlanan birçok görüşme ülkede uygulanan Covid-19 önlemleri nedeniyle zorunlu olarak iptal edilmiştir.

5. Kolombiya'da yakın gelecekte istikrarlı bir barış sağlanacağını düşünüyor musunuz?

Universidad Externado de Colombia'da görev yapmakta olan Dr. Camilo Echandía ile 16 Mart 2020 tarihinde görüşülmüştür. Kendisi Kolombiya barış sürecine dair aktif çalışmalar yürütmektedir. Bu çalışmalarında özellikle FARC'ın siyasi katılımına yoğunlaşmaktadır. Bu hususta özellikle eski çatışma bölgelerinde siyasi katılımın nasıl karşılandığına dair saha çalışmaları yürütmüştür.

Dr. Echandía'ya göre ülkenin içinde bulunduğu barış süreci tüm aksaklıklara rağmen olumlu bir süreçtir. Ancak barış anlaşmasının uygulaması yetersiz kalmaktadır. Dr. Echandía bunu şu şekilde açıklamaktadır: “Anlaşma oldukça teoriktir. Bu teorinin pratiğe dökülme aşamasında sorunun derinliği yeterince dikkate alınmamıştır. Eğer bu dikkate alınsaydı uygulamanın tamamlanması için konulan hedef 15 yıldan fazla olurdu.” Yani en başta uygulama süresine dair hedefin yanlış olması ve sonrasında özellikle yeni hükümetin gündeminin Santos hükümetinden daha farklı olması anlaşmanın uygulanmasındaki eksikliğin ana sebeplerindendir.

Dr. Echandía süre hedefinin yanlış olduğunu ileri sürse de uygulamanın daha hızlı ilerleyebileceğini düşünmektedir. Özellikle temel konular olan tarım reformu ve uyuşturucu ticareti sorunlarının çözülmesindeki yavaşlığın sürece zarar verebileceğini vurgulamaktadır. Bunun yanı sıra kendisinin özellikle çalıştığı siyasi katılım hususunda olumlu görüşleri vardır. Bu madde diğerlerine göre daha fazla uygulanmıştır ve uygulama aktif şekilde devam etmektedir. 2018 genel seçimleri ve 2019 yerel seçimlerinde bu daha belirgin şekilde görülmüştür. Bu maddedeki başarının altını çizen Dr. Echandía diğer maddelere de ağırlık verilmesi gerektiğini savunmaktadır.

578 şartın anlaşmanın 59 alt maddesinden türetildiğini dile getiren Dr. Echandía bu şartların uygulamasının ilerlemesini olumlu bulmaktadır. Fakat bunların uygulanmasının anlaşmanın gerçekten uygulandığı anlamına gelmediğine değinmiştir. Anlaşmanın altı temel maddesinin uygulanması aktif şekilde ilerlemezse barış sürecinin sarsılacağını düşünmektedir. Ayrıca şimdiki yavaşlık göz önünde bulundurulduğunda 15 yıl içinde uygulamanın tamamlanmayacağını düşünmektedir. Bunun ise kalıcı ve sürdürülebilir bir barış elde etme hususunda sıkıntı yaratacağını vurgulamıştır. Bu nedenle Dr. Echandía'ya göre kısa vadede ülkenin istikrarlı bir barış elde etmesi mümkün değildir.

Bir diğer görüşme 14 Mart 2020 tarihinde eski FARC-EP üyesi ile yapılmıştır. Eski üyeye göre anlaşmanın uygulamasındaki yavaşlık özellikle yeni hükümetin sürece gereken önemi vermemesinden kaynaklanmaktadır. Bunun yanı sıra anlaşmanın imzalandığı dönemde,

özellikle tarım reformu konusunun, olması gerekenden daha basit şekilde değerlendirildiğini ve bu konuya gereken önemin verilmediğini belirtmiştir. Bu durum ise uygulama aşamasında sorun yaratmaktadır. Eski üye uygulama oranlarını yeterli bulmamaktadır. Sıklıkla önemli olanın uygulamanın tamamlanan kısmı olduğunu, diğer düzeylerin yüksek olmasının uygulamadaki eksikliği değiştirmedini vurgulamıştır.

Eski üyeye göre 578 şartın uygulanması da önemlidir, fakat asıl önemli olan temel maddelerin hayata geçirilmesidir. O noktada ise eksiklik mevcuttur. Bu durumda anlaşmanın 15 yıl içinde tamamen uygulanması ihtimal dahilinde değildir. Eski FARC-EP üyesine göre ülkede şu an barış yoktur, sadece çatışma devam etmemektedir. Bu ise barışın varlığını kanıtlamaz. Bu nedenle kısa vadede kalıcı ve sürdürülebilir barış sağlanması olası değildir. Bunu yapmak için önce barışın sağlanması gerekmektedir.

Mülakatın temel soruları dışında kendisine eski bir FARC-EP üyesi olarak entegrasyon sürecinin nasıl ilerlediği, bu konuda bir sorunu olup olmadığı sorulmuştur. Eski üye, çalıştığı yerde yalnızca patronunun durumdan haberdar olduğunu, oturduğu bölgede kimsenin durumu bilmediğini söylemiştir. Bunun nedeni ise toplumda kendisinin ve ailesinin dışlanma riskinin olmasıdır. Bu engeller aşılmadıkça ve ülkede gerçekten barış sağlanmadıkça kim olduğunu saklamak zorunda kalacağını vurgulamıştır.

Bir diğer görüşme ise 11 Mart 2020 tarihinde Universidad Externado de Colombia'da görev yapmakta olan Prof. Dr. Eduardo Bechara ile gerçekleştirilmiştir. Profesör, özellikle çatışma sonrası geçiş adaleti üzerine çalışmaktadır. Prof. Bechara, Kolombiya'da barış üzerine tartışma yapmanın ilk adımını La Habana müzakereleri hakkında bilgi sahibi olmak olarak görmektedir. Ona göre tarafların eski müzakere süreçlerinden dersler çıkarması La Habana sürecini başarılı kılmıştır ve sonunda barış anlaşması imzalanmıştır. Barış anlaşmasının imzalanması bir barışın var olduğu anlamına gelmez, fakat kalıcı barışı ele etmek için atılan en önemli adımlardan biridir.

Prof. Bechara, Santos döneminde anlaşmanın uygulanmasını bir hayli başarılı bulmaktadır. Bir barış elde etme temel hedefine sahip olan Santos bu konuda kararlı ve başarılı adımlar atmıştır. Fakat yeni hükümetin gündemi barıştan daha farklıdır. Bu nedenle yeni hükümet anlaşmayı tanımıştır fakat uygulama hususunda Santos'un bir buçuk yılda elde ettiği başarıyı elde edememiştir. Bu gündem farklılığı Prof. Bechara'ya göre, uygulamadaki yavaşlığın en önemli sebebidir. Her ne kadar Prof. Bechara, uygulamanın 15 yıllık hedefini bir ütopya olarak görse de uygulama oranlarındaki tamamlanma düzeylerini eksik bulmaktadır. Daha etkili bir süreç yönetimi olabileceğini düşünmektedir.

Prof. Bechara, altı temel maddenin alt başlıklarından türetilen 578 şartın uygulanmasını olumlu bulmaktadır. Ona göre, bu şartların uygulamasının devam etmesi en azından bir şekilde sürecin duraklamadığını kanıtlayan bir durumdur. Bunun yanı sıra Bechara'ya göre temel maddelerin uygulamasını da tamamen göz ardı etmemek gerekmektedir. Tarım reformu ya da uyuşturucu kaçakçılığı sorunları kısa vadede çözülebilecek sorunlar değildir. Bu nedenle uygulama zaman alacaktır. Fakat siyasi katılım gibi maddeler uygulaması daha kolay olan maddelerdir. Nitekim FARC siyasi partisi şu an meclistedir. Bu maddenin uygulama süreci şimdilik başarılı ilerlemektedir.

15 yıllık hedefin ütopya olduğunu yineleyen Prof. Bechara, bu nedenle 15 yıl içerisinde anlaşmanın tamamen uygulanacağına inanmamaktadır. Dolayısıyla Kolombiya'nın kalıcı ve sürdürülebilir bir barış elde etmesinin yakın gelecekte mümkün olmadığını da vurgulamıştır. Bechara, süreci teknik açıdan değerlendirdiği zaman çatışmanın yokluğundan kaynaklı olarak bir barışın var olduğunu vurgulamıştır. Fakat bu barış gerçek bir barış değildir. Uygulama ve eski FARC-EP üyelerinin yeniden entegrasyonu tamamlanmadıkça gerçek anlamda bir barış elde etmek mümkün değildir. Tüm bunlara rağmen Prof. Bechara süreci olumlu olarak değerlendirmektedir.

Profesör Eduardo Bechara'dan sonra görüşülen isim yine 11 Mart 2020 tarihinde Universidad Militar Nueva Granada'dan Dr. Luis Eduardo Sandoval olmuştur. Dr. Sandoval özellikle güvenlik ve savunma politikalarının ekonomik etkileri üzerine çalışmaktadır. Sandoval'a göre barış anlaşmasının uygulamasındaki eksikliğin temel hedefi başta çizilen plandaki yanlışlıktır. Çünkü 50 yıldan fazla süren bir çatışmanın çözülmesi 15 yılda sağlanamaz. Burada yeni hükümetin gündeminin daha ekonomik temelli olması da etkilidir. Fakat bunu bir problem olarak görmek doğru değildir.

Dr. Sandoval'a göre, orta ve minimum düzeylerde aktif olarak devam eden uygulamaların tamamlanma düzeyinin düşük olması elbette bir sorundur. Aradan geçen yaklaşık 3,5-4 yıllık süreçte daha yüksek bir oranın tamamlanmış olması gerekmekteydi. Ayrıca bunun yanı sıra uygulamanın şeffaflığı da tartışma yaratacak bir konudur. Dr. Sandoval kendi çalışmalarında bu konu üzerinde durduğunu dile getirmiştir. Ona göre anlaşmanın uygulamasından daha önemli olan şey anlaşmanın şeffaf bir şekilde uygulanmasıdır.

Dr. Sandoval 578 şartın uygulama düzeylerini olumlu değerlendirmektedir. Fakat bu şartların anlaşmanın temelini yansıtmadığını, bu nedenle bu olumlu değerlendirmenin sürecin kendisi için olmadığını vurgulamıştır. Ülkedeki barış sürecini olumlu değerlendirmek için temel maddelerin uygulamasında daha ileri bir aşamada olunması gerektiğini belirtmiştir. Aynı zamanda 15 yıl içinde uygulamanın tamamlanabileceğine inanmadığını da dile getirmiştir.

Sandoval ülkede ekonomik ve siyasi açıdan olumlu gelişmeler olsa da anlaşma yeterli düzeyde uygulanmadıkça bir barıştan söz etmenin zor olduğunu belirtmiştir. Bundan dolayı kısa vadede ülkenin kalıcı ve sürdürülebilir bir barışa ulaşamayacağını düşünmektedir.

Bu çalışma kapsamında yapılan son görüşme ise Universidad Externado de Colombia'da görev yapmakta olan Dr. Andres Macias ile 17 Mart 2020 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Kendisi çatışma ve barış teorileri üzerine çalışmaktadır. Dr. Macias anlaşmanın uygulamasındaki yavaşlığın en önemli sebebi olarak hükümetin programındaki farklılığı görmektedir. Bunun yanı sıra aslında bu yavaşlığın doğal olduğunu da vurgulamıştır. Çünkü 50 yıldan fazla süren bir çatışmayı bitirecek anlaşmayı uygulamak çok kolay değildir ve detaylı bir çalışma gerektirmektedir.

Dr. Macias anlaşmanın temel maddelerinin minimum ve orta düzeylerde devam eden uygulamalarını olumlu bulmaktadır. Dr. Macias'a göre tamamlanma oranları yeterli olmasa da bu düzeylerdeki uygulamanın devam etmesi sürecin devamlılığını kanıtlayan bir unsurdur. Macias 578 şartın uygulamasını da aynı şekilde değerlendirmiştir. Temel maddelerin derin sorunlar içerdiğini bu nedenle ise uygulamanın tamamlanmasının zaman alacağını belirten Macias, uygulamanın daha kolay olduğu maddelerden/şartlardan başlanmasının mantıklı bir hamle olduğunu düşünmektedir.

Dr. Macias 15 yıl olarak belirlenen uygulamanın tamamlanma hedefini gerçekçi bir düşünce olarak değerlendirmemektedir. Ona göre, önemli olan uygulamanın hızlıca tamamlanması değil bunun doğru ve şeffaf şekilde yapılmasıdır. Yine de eğer anlaşmada böyle bir hedef belirlendiyse buna uygun hareket edilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Çünkü Macias'a göre uygulamanın daha hızlı ilerlemesi için Kolombiya Devletinin yeterli kaynağı ve motivasyonu vardır.

Macias'a göre, şu ana kadar elde edilen ilerleme göz önünde bulundurulduğunda anlaşmanın 15 yıl içinde tamamen uygulanması mümkün değildir. Hem anlaşmanın uygulanmasındaki aksaklıklar hem de ülkenin henüz sonlandıramadığı diğer çatışmalar birlikte düşünüldüğünde ülkenin kısa vadede kalıcı ve sürdürülebilir bir barış elde edemeyeceğini dile getirmiştir. Bununla birlikte olası barış ihtimalinin ise yalnızca Johan Galtung'un kavramlaştırmasından doğan “negatif barış” olduğunu vurgulamıştır.

Mülakata katılan beş kişinin görüşleri ortak bir şekilde değerlendirildiğinde, uygulamadaki yavaşlığın sebebi olarak Duque hükümetinin gündemindeki farklılık göze çarpmaktadır. Bununla birlikte genel olarak uygulamanın orta ve minimum düzeylerde devam etmesini olumlu fakat yetersiz olarak değerlendirmektedirler. 15 yıl hedefini hayalci bir hedef olarak görseler de anlaşmanın imzalanmasından bu yana katedilen ilerlemeyi eksik

görmektedirler. Son olarak mülakata katılan herkes Kolombiya'nın yakın gelecekte kalıcı ve sürdürülebilir barış elde edemeyeceği konusunda hem fikirdir.

Yapılan bu görüşmelerin yanı sıra, Kolombiya'da barış anlaşmasının uygulanmasına karşı olan gruplar olduğu görülmüştür. Ülkede, anlaşmadan veya anlaşmanın maddelerinden memnun olmayan “baltalayanlar” vardır. Baltalayanlar, literatürde herhangi bir nedenle barışçıl çözümlere karşı çıkan aktörler (Newman ve Richmond, 2006: 102) olarak ifade edilmektedir. Kolombiya barış sürecinin öne çıkan baltalayanları arasında, uyuşturucu ticaretinin aktörleri olan karteller, bazı siyasi partiler ve FARC-EP içindeki ayrılıkçı grup ve diğer silahlı örgütler olmak üzere birçok aktörden söz etmek mümkündür (WOLA, 2020). Bu grupların ülkede medya aracılığıyla propaganda yaptıkları görülmüştür. Her ne kadar baltalayanlar azınlıkta olsa da sürecin ilerlemesinde etkileri olduğu görülmüştür.

SONUÇ

Bu tez çalışması, “Kolombiya’ya yaklaşık elli yıl sonra kırılğan da olsa bir barış getiren barış anlaşmasının yeterince uygulandığı ve bu sayede ülkede kalıcı barışa ulaşıldığı ileri sürülebilir mi?” sorusuna yanıt aramaktadır. Bu çalışmanın başladığı 2019 yılı Eylül ayı itibariyle özellikle Türkçe literatürde bu sorunun benzeri bir soruya yanıt aranmadığı görülmüştür. Genelde, Türkçe literatürde Kolombiya üzerine yapılan çalışmalar, Kolombiya Devleti ve FARC/FARC-EP arasında yaşanan çatışmalara odaklanmıştır. Barış sürecini ele alan çok fazla çalışma mevcut değildir.

Türkçe literatürde Kolombiya barış sürecini ele alan yeterli çalışma olmaması bu tezin en önemli motivasyonu olmuştur. Barış anlaşmasının imzalanmasından sonra ülkede birtakım değişiklikler yaşanmıştır ve çatışma durumu değişmiştir. Bu motivasyon ögesinden yola çıkarak bu çalışma yukarıda verilen soruya yanıt aramayı amaçlamıştır. Soru yanıtlanırken Kolombiya barış anlaşmasının uygulama oranları temel dayanak noktası olmuştur. Anlaşmanın uygulama oranlarının ölçümünün yanı sıra ülkenin başkenti Bogota’da yapılan çeşitli görüşmeler ile çalışmanın temel sorusu yanıtlanmaya çalışılmıştır.

Bahsi geçen temel araştırma sorusu “Ülke bu kadar uzun süren bir çatışmadan sonra barış anlaşması imzalama durumuna nasıl ve hangi şartlarda gelmiştir?”, “2016 yılında FARC ile barış anlaşması imzalayan Kolombiya, çatışma durumunu tamamen aşıp çatışma sonrası ülke olma özelliklerini taşımakta mıdır?” soruları ile desteklenmiştir. Bu kapsamda çalışmanın birinci ve ikinci bölümlerinde ilk soru yanıtlanmıştır. Çalışmanın son bölümünde ise ikinci soru detaylı olarak tartışılmıştır. Bunların yanı sıra, çalışmanın hipotezi ise “Eğer barış anlaşmasının temel maddelerinin tamamen uygulanmasında eksiklik var ise o zaman kalıcı barışa ulaşmak zaman alabilir.” olarak tasarlanmıştır.

Kolombiya’da yaşanan çatışmaların ardından bir barış anlaşması imzalanması uzun bir zaman almıştır. FARC-EP ile süren çatışmanın ardından barış anlaşmasının imzalanması 50 yıldan fazla bir süre sonra gerçekleşmiştir. Bu sürede ülke birçok kez barış için müzakere masasına oturmuştur. Bu müzakere süreçlerinden bazıları bir hayli ilerleme kaydetmiştir. Fakat son müzakere dönemi olan La Habana müzakerelerine kadar net bir kazanım elde edilmemiştir.

La Habana müzakerelerinin sonunda ülke 52 yıllık çatışmayı sonlandırmak için barış anlaşmasını imzalamıştır. Bu müzakere sürecinin sonunda başarılı olmasının birkaç temel nedeni vardır. Hem FARC-EP’nin hem Kolombiya Devletinin eski müzakere süreçlerinden dersler almış olması, bu kez daha kararlı hareket etmeleri, tarafların müzakere dönemi için

gündem maddeleri belirlemeleri ile bu gündemin dışına çıkmamaları ve müzakere süreci sırasında hemen ateşkes ilan edilmemesi en önemli sebeplerin başında gelmektedir. Müzakereler sırasında hemen ateşkesin ilan edilmemesi veya bunun için bir baskı olmaması tarafların birbirine ve sürece karşı olan güvenini arttırmıştır. Bunun dışında zaman içinde FARC-EP'nin üst düzey yöneticilerini ve birçok üyesini kaybetmesi örgütün çatışmayı sonlandırma konusunda daha kararlı olmasını sağlamıştır. Devlet tarafında ise dönemin Devlet Başkanı Santos'un kararlı tavrı ve kamuoyu desteğinin güçlü olması etkili olmuştur.

Her iki tarafın da istekli ve kararlı tavrı sayesinde 2016 yılı Kasım ayında "Silahlı Çatışmayı Sonlandırmak ve Sabit ve Uzun Ömür Bir Barış Oluşturmak İçin Nihai Sözleşme" isimli barış anlaşması Bogotá'da imzalanmıştır. Barış anlaşmasının imzalanması ile ülkede yeni bir döneme girilmiştir. Kalıcı barışı inşa etmeye çalışan ülke, bunu birçok farklı yoldan yapmaya başlamıştır. Bu dönem ile birlikte FARC-EP'nin STyE süreci başlamış, örgüt Ortak Alternatif Devrimci Güç (Fuerza Alternativa Revolucionaria del Común, FARC) adıyla siyasi partiye dönüşmüş ve bu gelişmelerle eş zamanlı olarak barış anlaşmasının uygulama süreci başlamıştır.

STyE sürecinin ilk iki aşaması hızlı bir şekilde devam ederken son aşama olan yeniden entegrasyon süreci henüz sonlanmamıştır. Yavaş da olsa süreç devam etmektedir. Bunun yanı sıra FARC-EP, FARC siyasi partisi olarak ülkede yapılan son seçimlere katılmıştır. Oy oranları düşük olsa da barış anlaşmasının sağladığı hak çerçevesinde hem Senatoya hem de Kolombiya Temsilciler Meclisine beşer üye ile katılım sağlamıştır. Son olarak barış anlaşmasını uygulama süreci devam etmektedir. Fakat bu aşama beklenildiği kadar başarılı ilerlememektedir.

Anlaşma imzalandığı sırada taraflar, anlaşmanın uygulamasının tamamlanması için 15 yıllık bir hedef belirlemişlerdir. Bir diğer ifadeyle temel altı maddenin her yıl en az %6,5 kadar bir kısmının uygulamasının tamamlanmış olması gerekmektedir. Bu durumda anlaşmanın imzalanmasından sonra geçen yaklaşık 29 aylık sürede, maddelerin en az %16 oranında uygulamalarının tamamlanmış olması gerekmektedir. Fakat veriler incelendiğinde kapsamlı tarım reformu maddesinin yalnızca %3, siyasi katılım maddesinin %13, siyasi çatışmaların sonlandırılması maddesinin %45, yasa dışı uyuşturucu probleminin çözümü maddesinin %2, mağdurlar üzerine anlaşma başlıklı maddenin %12 ve son madde olan uygulama, doğrulama ve kamu onayı maddesinin %52 oranındaki kısımlarının uygulaması tamamlanmıştır.

Uygulama oranları incelendiğinde altı maddeden dördünün belirlenen hedefin gerisinde olduğu görülmüştür. Çalışma kapsamında yapılan mülakatlarda, 2018 yılında başkan olan Duque'nin siyasi gündeminin barış anlaşmasının uygulanmasından farklı olması sürecin yavaşlığının en önemli sebeplerinden biri olarak ortaya çıkmıştır. Bunun yanı sıra 15 yıllık

uygulama hedefinin gerçekçi bir hedef olmaması da önemli unsurlardan biri olarak ele alınmıştır. Bunun yanı sıra, sürecin yavaş ilerlemesinin sebeplerinden biri de baltalayanların varlığıdır.

Kolombiya barış sürecini baltalayan aktörlerden bir tanesi olan kartelleri, özellikle anlaşmanın “yasa dışı uyuşturucu probleminin çözümü” maddesi ve kapsamlı tarım reformu maddesi ile doğrudan ilişkilidir. Geçmişte zaman zaman FARC-EP ve diğer silahlı örgütlerle birlikte faaliyet gösteren karteller, koka arazilerini kaybetmek istememekte; uyuşturucu ticareti faaliyetine devam etmek istemektedir. Bu durumda, bu maddelerin uygulanması kartellerin koka arazilerini kaybetmesi ile sonuçlanma ihtimaline sahiptir. Bu nedenle karteller hem barış sürecinin baltalayan aktörleri arasında yer almaktadır.

Kolombiya barış sürecinin bir diğer baltalayıcı ise eski FARC-EP üyelerinden bazılarıdır. İmzalanan barış anlaşmasının eşit şartlara dayanmadığını öne süren bazı eski üyeler, anlaşmayı reddetmektedir. Hâl böyle olunca, anlaşmanın silahlı çatışmayı sonlandırma maddesinin gereklerinden bazılarını yerine getirmek zorlaşmaktadır. Bazı eski üyeler silah bırakmayı reddetmekte, silah bırakanlardan bazıları ise yeniden silahlanmaya çalışmaktadır. Bu durum barış anlaşmasının, silahlı çatışmayı sonlandırma maddesi başta olmak üzere, uygulamasını zorlaştırmaktadır.

Anlaşmanın uygulanma oranları bir kenara bırakılırsa, barış anlaşması imzalandıktan sonra ülkede birtakım olumlu değişimlerin yaşandığı görülmüştür. Bunlar, çatışmadan kaynaklı ölüm sayılarının ve göç miktarının azalması; ekonomik iyileşmeler ve siyasi katılım ve temsilin artması olmuştur. Bu hususlar göz önünde bulundurulduğunda ülkenin çatışma durumundan çıkıp çatışma sonrası bir ülke olma yoluna doğru olumlu adımlar attığını söylemek yanlış olmayacaktır. Fakat bu durum, ülkenin tamamen çatışmayı sonlandırdığını ve çatışma sonrası bir ülke olduğunu göstermez. Çünkü FARC-EP ile olan çatışma sona erse de diğer silahlı örgütler ve karteller ile yaşanan sorunlar henüz çözülmemiştir. Bununla birlikte ülkede sosyal liderler öldürülmeye başlamıştır. Bu durumda, farklı bir çatışmanın ortaya çıkma ihtimali henüz ortadan kalkmamıştır.

Çalışma kapsamında yapılan mülakatlar ve yapılandırılmış görüşmelerin sonuçları göz önünde bulundurulduğunda ülkede tamamen barışın elde edilmediği görülmüştür. Görüşmelere katılan birçok kişi bunun en önemli sebebi olarak anlaşmanın uygulamasındaki eksikliği göstermiştir. Çalışmanın sonunda, barış anlaşmasının olumlu kazanımları göz ardı edilmemekle birlikte, anlaşmanın uygulaması tamamlanmadıkça ülkenin kalıcı ve sürdürülebilir bir barış elde edemeyeceği sonucuna ulaşılmıştır. Aynı zamanda çalışmanın tüm bulguları bir arada değerlendirildiğinde ülkede kalıcı barışa ulaşmanın zaman alacağı tespit edilmiştir.

Kolombiya’da barış anlaşmasının imzalanmasından sonra ülkede olumlu değişimlerin yaşandığı açıktır. Fakat barış anlaşmasının uygulanma oranları ülkede yaşanan değişimler kadar olumlu değildir. Bu oranlar ile, hedeflenen 15 yıl içinde uygulamanın tamamlanacağını söylemek zordur. Uygulamanın gecikmesi ise barışı kalıcı hale getirmek için yapılması gereken toplumsal, siyasal, ekonomik ve sosyal değişimleri geciktirecektir. Şu ana kadar tamamlanan uygulama ve Duque hükümetinin tutumu göz önünde bulundurulduğunda hedeflenen süre içinde ülkenin barışı kalıcı ve sürdürülebilir hale getiremeyeceği açıktır.

Kolombiya’da, barış anlaşmasının uygulanması için oluşturulmuş devlet dışı yasal bir denetleme mekanizması yoktur. Bu nedenle, Santos ve Duque örneklerinde görüldüğü gibi, farklı hükümetlerin konu hakkındaki tutumu farklı olabilmektedir. Bu açıdan bakıldığında, hükümet değiştiği zaman uygulama oranlarının pozitif ya da negatif anlamda değişme olasılığı olduğu söylenebilir. Ancak, Duque hükümetinin iktidarı devam ettiği sürece anlaşmanın uygulaması yavaş seyredecektir.

Normal şartlarda dahi gündemi farklı olan hükümet Covid-19 salgınından dolayı kaynaklarını sağlık sektörüne kaydırmış durumdadır. 2020 Mart ayından beri alarm durumunda olan hükümetin şu an için en önemli gündem maddesi Covid-19 salgınıdır. Bundan dolayı şu an ülkedeki barış inşası dönemi arka planda kalmaktadır. Bu durum hem kısa vadede anlaşmanın uygulanmasını ve yapılmaya çalışılan diğer dönüşümleri etkilemektedir. Uzun vadede ise 2012’den bu yana elde edilen kazanımların olumsuz etkilenmesi olasılığı vardır. Tüm bunlar birlikte değerlendirildiğinde 15 yıl içinde anlaşmanın uygulamasının tamamlanması hayalci bir hedeftir. Bu nedenle Kolombiya’nın barışı kalıcı ve sürdürülebilir hale getirmesi hedeflenen süreden daha uzun sürecektir.

KAYNAKÇA

- Afat, E. (2010). “Kolombiya: Latin Amerika'nın En Uzun Savaşı”. K. İnat, B. Duran ve M. Ataman (Ed.), *Dünya Çatışmaları Çatışma Bölgeleri ve Konuları Cilt I*. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 823-846.
- Akgül, N. S. (2016). “Barış Çalışmaları: Başlangıçtan Günümüze Değişimi”. *Barış Araştırmaları ve Çatışma Çözümleri Dergisi*, 3(1): 85-106.
- Akyeşilmen, N. (2013). “Çatışma Yönetimi: Kavramsal Bir Analiz”. N. Akyeşilmen (Ed.), *Barışı Konuşmak Teori ve Pratikte Çatışma Yönetimi*. Odtü Yayıncılık, Ankara, 18-44.
- Arnson, C. J., ve Azpuru, D. (2003). “From Peace to Democratization: Lessons from Central America”. J. Darby, ve R. M. Ginty (Ed.), *Contemporary Peacemaking Conflict, Violence and Peace Processes*. Palgrave Macmillan, New York.
- Arslan, A. (2018). *Çatışma Çözümleme Teorisi Açısından Lübnan Sorunu*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Şeyh Edebalı Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bilecik.
- Arslan, M. (2015). *Küreselleşme Bağlamında Organize Suçta Yaşanan Değişim ve Ülke İstikrarına Etkisi: Afganistan ve Kolombiya Örnekleri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. T.C. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilimdalı, Isparta.
- Aydın, M. (1996). “Uluslararası İlişkilerde Yaklaşım, Teori ve Analiz”. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 51(1): 71-114.
- Bal, İ., Özeren, S. (2009). “Uzakdoğu’dan Yeni Kıtaya Terörle Mücadele”. *Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu*, Ankara.
- Baysal, B. (2017). *Constructing Security In Colombia: The Case Of Farc*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. The Graduate School of Economics and Social Sciences of İhsan Doğramacı Bilkent University, Ankara.
- Bouvier, V. M. (2016). *Gender And The Role Of Women In Colombia’s Peace Process* UN Women Background Paper, New York.
- Brittain, J. J. (2010). *Revolutionary Social Change in Colombia The Origin and Direction of the FARC-EP*. Pluto Press, New York.
- Camba, V. (2003). “Managing Violence: Disarmament and Demobilization”. J. Darby, ve R. M. Ginty (Ed.), *Contemporary Peacemaking Conflict, Violence and Peace Processes*. Palgrave Macmillan, New York.

- Cárdenas, M., Junguito, R., ve Pachón, M. (2006). “Political Institutions and Policy Outcomes in Colombia: the Effectsof the 1991 Constitution”. *Coyuntura Económica*, 26(1): 63-116.
- Carter, D.B. (2016). “Provocation and the Strategy of Terrorist and Guerrilla Attacks”. *International Organization*, 70(1): 133-173.
- Cartmill, H. A. (2018). *Peacebuilding and Governance in a Post-Conflict Society:A Comparative Analysis of Northern Ireland and Colombia*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. T.C. Namık Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Küreselleşme Ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Tekirdağ.
- Consejo Nacional de Política, Economica y Social (2018). *Lineamientos Para la Articulación del Plan Marco de Implementación del Acuerdo Final Con los Instrumentos de Planeación, Programación y Seguimiento a Políticas Públicas del Orden Nacional y Territorial*. Departamento Nacional de Planeación. Bogotá.
- Costenar, C.M. (2018). *Narco-terrorism in Colombia: Exploring the Links Between Organized Crime and Terrorism (2000-2012)* . Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. T.C. Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü Uluslararası Güvenlik Anabilim Dalı, Ankara.
- Cragin, K., ve Hoffman, B. (2003). *Arms Trafficking and Colombia*. RAND, Arlington.
- Çalışır, H. (2019). *Kolombiya-FARC Barış Süreci: Bir Çatışma Analizi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü , Konya.
- Çınar, Y. (2018). “Liberal Barış Modellerinde “Barış” ve Çatışmanın Dönüştürülmesi”. *Akademik Bakış Dergisi*(66): 43-55.
- Çınar, Y., ve Avcı, Y. (2017). “Kolombiya Sorunu: Taraflar, Sebepler, Çözüm Süreci ve Öneriler”. A. Sandıklı, ve E. İsmayıl (Ed.), *Küresel Riskler ve Bölgesel Aktörler*. Bilgesam Yayınları, İstanbul.
- Daşlı, G., Alıcı, N., ve Poch Figueras, J. (2018). *Barış ve Toplumsal Cinsiyet: Kolombiya Barış Süreci*. Demos Yayınları , Ankara.
- Dawson, G. (2004). *Peacekeeping, Peacebuilding, and Peacemaking: Concepts, Complications, and Canada's Role*. Parliemnatary Research Branch Library of Parliment, Ottawa.
- Delehanty, C. (2016). *Gimme Shelter: The Hidden Causes and Consequences of Internal Displacement*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Florida State University College of Social Science and Public Policy, Florida.
- Demir, İ. (2017). Çatışma ve Çatışmaya Yaklaşım Yöntemlerinin Teorik Çerçevesi. *Barış Araştırmaları ve Çatışma Çözümleri Dergisi*, 5(1): 1-53.

- Dugas, J.C. (2015). "Colombia". H. E. Vanden ve G. Prevost (Ed.), *Politics of Latin America: the Power Game*, Oxford University Press, New York.
- Figueroa, J. J. ve Rodríguez, J. J. (2017). "Una Perspectiva Crítica Sobre la Violencia en Colombia en Épocas del Postconflicto". *Utopía y Praxis Latinoamericana*(78): 153-162.
- Fisher, S., Abdi, I. D., Ludin, J., Smith, R., Williams, S., Williams, S. (2000). *Working With Conflict: Skills and Strategies for Action*. Zed Books, Birmingham.
- Galtung, J. (1964). "An Editorial". *Journal of Peace Research*, 1(1): 1-4.
- Galtung, J. (1967). "Peace Research: Science or Politics in Disguise?" *International Spectator*, 21(19): 1573-1603.
- Galtung, J. (2010). "Peace Studies and Conflict Resolution: The Need for Transdisciplinarity". *Transcultural Psychiatry*, 47(20): 20-32 .
- Gedik, Ö. (2017). *50 Yıllık İç Savaştan Barış Görüşmelerine Giden Mücadele: FARC Ve Kolombiya Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Gökkaya, A. K. ve Yeşilbursa, C. C. (2018). *Yeni ve Yakınçağ Tarihi Bir Sosyal Tarih Çalışması*. Pegem Akademi, Ankara.
- Gómez, E. E., González, S. G. ve Moncada, J. (2013). "Neighborhood effects of civil conflict. (1990 -2012)". *Perfil de Coyuntura Económica*(21): 7-16.
- González, C. A.,ve Álvarez, D. P. (2018). "Colombia Undergoing Mutation: From the Concept of Post-conflict to the Pragmatism of the Conflict". *JANUS.NET e-journal of International Relations*, 9(2), 78-92.
- González, F. (2004). "The Colombian Conflict in Historical Perspective". *Conciliation Resources. Accord 14*: 10-15.
- Groves, R. T. (1974). "The Colombian National Front and Administrative Reform". *Administrartion and Society*, 6(3): 316-336.
- Guelke, A. (2003). "Negotiations and Peace Processes". J. Darby, ve R. M. Ginty (Ed.), *Contemporary Peacemaking Conflict, Violence and Peace Processes*, Palgrave Macmillan, New York.
- Gutiérrez, L. G. (2016). *Oppositions at the Margins the Erosion of Democracy in Latin America*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Submitted to the Graduate School of the University of Notre Dame, Indiana.
- Hall, W. E. (2017). "Turning Points: A Pracademic's View". *De Boeck Supérieur* (28): 63-70.
- Herbolzheimer, K. (2016). *Innovations in the Colombian Peace Process*. NOREF Report.

- Herrera, N., ve Porch, D. (2008). “ ‘Like going to a fiesta’ – the role of female fighters in Colombia's FARC-EP”. *Small Wars & Insurgencies*, 19(4): 609-634.
- Hill S., Beger, R. (2009). “A Paramilitary Policing Juggernaut”. *Social Justice*, 36(1): 25-40.
- İnan Şimşek, A. (2019). “Kolombiya”. C. Uysal Oğuz, S. Atvur, ve R. İzol (Ed.), *21. Yüzyılda Latin Amerika Siyaset- Ekonomi- Toplum*. Seçkin Yayıncılık: Ankara.
- Kakışım, C. (2017). “Liberalizm Çağında Barış Çalışmaları ve Demokratik Barış Vizyonu: Teorik Bir İnceleme”. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 50: 27-44.
- Kalın, İ. (2018). *Predicting The Probability Of Negotiation In Civil Conflicts: An Empirical Investigation Of Intrastate Conflicts Between 1989 and 2008*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Wayne State University, Detroit.
- Karaağaç, Y. (2019). “Terörizmle Mücadele Yöntemleri: İngiltere ve Kolombiya Örneği”. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 6(1): 231-242.
- Karabel, S. (2017). “Kolombiya’da FARC ile Barış Müzakereleri Süreci (I)”. *BİLGESAM Analiz/ Latin Amerika*(1351), :1-9.
- Karcioğlu, F., ve Alioğulları, Z. D. (2012). “Çatışmanın Nedenleri ve Çatışma Yönetim Tarzları İlişkisi”. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 26(3-4): 215-237.
- Karl, R. A. (2017). *Forgotten Peace Reform, Violence, and the Making of Contemporary Colombia*. University of California Press, California.
- Karlsmats, M. (2019). *Implementing Gender A case study of the gender aspect of the implementation of the reintegration process of FARC-EP in Colombia*. Yayınlanmamış Lisans Tezi. Uppsala University Department of Government.
- Kline, H. F. (2012). *Historical Dictionary of Colombia*. The Scarecrow Press, Inc, Lanham.
- Köksoy, F. (2018). “Çatışma Yönetimi mi Yoksa Çatışma Çözümü mü?: Barış Müzakere Sürecine Teorik Olarak Yaklaşmak”. *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, 7(2): 203-236.
- Koopman, S. (2014). Making space for peace: international protective accompaniment in Colombia . F. McConnell, N. Megoran, ve P. Williams (Ed.), *Geographies of Peace*. I.B. Tauris & Co Ltd, New York.
- Krause, D. (2017). *Who wants peace? - The role of exposure to violence in explaining public support for negotiated A quantitative analysis of the Colombian peace agreement*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Uppsala University Department of Peace and Conflict Research, Uppsala.
- Kroc Institute for International Peace Studies. (2017). *Report on the Statues of Implementation of the Colombia Final Accord*.

- Kroc Institute for International Peace Studies. (2018). *State of Implementation of the Colombia Peace Agreement Report Two*.
- Kroc Institute for International Peace Studies. (2019). *Peace Accord Implementation in Colombia Continues to Progress Two Years In Media Advisory: April 9, 2019*.
- Lainer, N. I. (2016). *Disarmament, Demobilization And Reintegration of Women Ex-Combatants Of The Farc:Challenging Militarized Masculinity Throughgender-Responsive DDR Programming in Colombia*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. The New School, Milano School of International Affairs, Milano.
- Lang, C. (2017). *The Impact of Transitional Justice on the Development of the Rule of Law*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Florida International University, Miami.
- Lederach, J. P. (2003). "Cultivating Peace: a Practitioner's View of Deadly Conflict and Negotiation". J. Darby, ve R. M. Ginty (Ed.), *Contemporary Peacemaking Conflict, Violence and Peace Processes*. Palgrave Macmillan, New York.
- Lee, C. (2012). "The FARC and the Colombian Left: Time for a Political Solution?" *Latin American Perspectives*, 39(1): 28-42.
- Leech, G. (2011). *The FARC The Longest Insurgency*. Zed Books, New York.
- LeGrand, C. (2003). "The Colombian Crisis In Historical Perspective". *Canadian Journal of Latin American and Caribbean Studies*, 28(55/56): 165-209.
- LeoGrande, W. M., Sharpe, K.E. (2000). "Two Wars or One? Drugs, Guerrillas, and Colombia's New "Violencia"". *World Policy Journal*, 17(3): 1-11.
- Licklider, R. (2008). "Ethical Advice: Conflict Management vs. Human Rights in Ending Civil Wars". *Journal of Human Rights*, 7(4): 76-387.
- Maihold, G. (2018). "Colombia's Peace and Venezuela's Turmoil An Emerging Regional Crisis Landscape in South America". *Stiftung Wissenschaft und Politik Comment* 12.
- Maldonado, A. U. (2017). "What Is the Colombian Peace Process Teaching the World?". *New England Journal of Public Policy*, 29(11): 1-7.
- Martin, M. C. (2017). *Into The Fold Security Fears And Power Sharing The Credible Commitment Of Rebel Military Integration And Durable Peace*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Political Science Graduate College of the University of Illinois, Urbana.
- Méndez, A. (2012). *Militarized Gender Performativity: Women and Demobilization in Colombia's FARC and AUC*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Queen's University Department of Political Studies, Kingston.
- Miller, B. (2005). "When and How Regions Become Peaceful: Potential Theoretical Pathways to Peace". *International Studies Review*, 7(2): 229-267.

- Molloy, S. (2018). *Assessing and Influencing Progress in Peace Processes Workshop Report*. Political Settlements Research Programme (PSRP).
- Newman, E. ve Richmond, O. (2006). "Peace Building and Spoilers". *Conflict, Security & Development*, 6(1): 101-110.
- Newton, S. (2012). *Case Studies in Insurgency and Revolutionary Warfare—Colombia (1964–2009)*. The United States Army Special Operations Command, North Carolina.
- Nieswiadomy, M. S. (2003). *Land Reform and Conflict resolution in Colombia*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Naval Postgraduate School Monterey , California.
- Nordström, C. (2012). "Country Risk Analysis, Colombia ". EKN.
- Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights. (t.y.). *Human Rights, Terrorism and Counter-terrorism*. Fact Sheet No. 32. Geneva.
- Otis, J. (2014). *The FARC and Colombia's Illegal Drug Trade*. Wilson Center Latin American Program.
- Özdemir, E. (2006). *Sınırşan Örgütlü Suç Gruplarının Uluslararası Güvenliğe Etkilerinin Kolombiya ve İtalya Örnekleri Üzerinden Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans. T.C. Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü Güvenlik Bilimleri Ana Bilim Dalı, Ankara.
- Özerdem, A. (2009). *Post-War Recovery: Disarmament, Demobilization and Reintegration*. Tauris, New York.
- Özerdem, A. (2013). *Barış İnşası Kuram ve Uygulaması*. Nobel Yayıncılık, Ankara.
- Panitch, L. ve Leys, C. (2008). *Violence Today: Actually Existing Barbarism*. Merlin Press, Brecon.
- Phelan, A. (2019). "Engaging Insurgency: The Impact of the 2016 Colombian Peace Agreement on FARC's Political Participation". *Studies in Conflict & Terrorism*, 42(9): 836-852.
- Piccone, T. (2019). *Peace with Justice: The Colombian Experience with Transnational Justice*. Foreign Policy at Brookings .
- Popa, S. C. (2015). *Ending Civil War in Colombia*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. The University of Texas Faculty of the Graduate School , Austin.
- Powell, J. (2016). *Teröristlerle Konuşmak*. Aykırı Yayıncılık, İstanbul.
- Pulido, L. A. V. (2017). *The Farc Cartel Volume I: Finance of Communist Terrorism Against Colombia*. Nook Press, Online.
- Presidencia De La República. (2016). *Summary Of Colombia's Agreement To End Conflict And Build Peace*.
- Primoratz, Igor. (1990). "What Is Terrorism?". *Journal of Applied Philosophy*, 7(2): 129-138.

- Ramirez, L.-M. G. (2015). "Yarım Asırlık Silahlı Çatışmanın Ardından Barışı Yaratmak Kolombiya'da Geçiş Adaleti Tartışmaları Üzerine İnceleme". *Journal of Constitutional Law*, 4(8): 84-105.
- Ramsbotham, O., Miall, H., ve Woodhouse, T. (2005). *Contemporary Conflict Resolution*. Polity, Cambridge.
- Rempe, D. M. (2002). "The Past as Prologue? A History of U.S. Counterinsurgency Policy in Colombia, 1958-66". *Strategic Studies Institute, US Army War*: 1-46.
- Research Team of the Caribe Afirmativo Cooperation. (2017). *Guide about the implementation of the Peace Agreement in Colombia*. Análisis.
- Rettberg, A. (2019). "Peace-Making Amidst an Unfinished Social Contract: The Case of Colombia." *Journal of Intervention and Statebuilding*,: 1-17.
- Rettberg, A., Medina, D., ve Miklian, J. (2019). *Corporate Strategies to Assist PostConflict Peacebuilding in Colombia*. Prio Policy Brief.
- Richmond, O. P. (2008). *Peace in International Relations*. Routledge, New York.
- Rodríguez, E. C. (2007). "Los Estudios Sobre el Paramilitarismo en Colombia". *Análisis Político*, (60): 117-134.
- Russel, S. D., ve Ty, R. (2010). "Conflict Transformation Efforts in the Southern Philippines". C. C. Carter (Ed.), *Conflict Resolution and Peace Education Transformations across Disciplines*. Palgrave Macmillan, New York.
- Safford, F., ve Palacios, M. (2002). *Colombia: Fragmented Land, Divided Society*. Oxford University Press, Oxford.
- Salas-Salazar, L. G. (2016). "Conflicto Armado y Configuración Territorial: Elementos para la Consolidación de la Paz en Colombia". *Bitacora* 26(2): 45-57.
- Sandıklı, A., ve Kaya, E. (2012). "Uluslararası İlişkiler Teorileri ve Barış". A. Sandıklı(Ed.), *Teoriler Işığında Güvenlik, Savaş, Barış ve Çatışma Çözümleri*. Bilgesam Yayınları, İstanbul.
- Sandoval Garrido, L. E., Riaño Bermúdez, L. C., ve Pérez, P. (2019). "Perception of the Special Jurisdiction for Peace for Incarcerated Members of the Military in the Armed Conflict in Colombia". *Cuadernos de Economía*, 78: 701-728.
- Sanín, F. G. (2019). "The Politics of Peace: Competing Agendas in the Colombian Agrarian Agreement and Implementation". *Peacebuilding*, 7(3): 314-328.
- Sanín, F. G., Acevedo, T., ve Viatela, J. M. (2007). "Violent Liberalism? State, Conflict And Political Regime In Colombia, 1930-2006: An Analytical Narrative On State-Making". Crisis States Research Center, Working Paper No.19.

- Smith, S. (2013). "Introduction: Diversity and Disciplinarity in International Relation Theory". T. Dunne, M. Kurki ve S. Smith (Ed.), *International Theories Discipline and Diversity*. Oxford University Press, Oxford.
- Skidmore, T. E., ve Smith, P. H. (2005). *Modern Latin America*. Oxford, New York.
- Szegedy-Maszák, I. (2017). "Globalized Nation-State.Theoretical Proposal for the Analysis of the Implementation of the Colombian Peace Agreement". *International Law, Revista Colombiana de Derecho Internacional* (30): 185-228 .
- Taşdemir, F. (2006). "Uluslararası Terörizme Karşı Devletlerin Kuvvete Başvurma Yetkisi". *Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu*, Ankara
- The Office of the High Commissioner for Peace. (2014a). *Learn About The Peace Process In Colombia*. Bogotá.
- The Office of the High Commissioner for Peace. (2014b). *The Colombian Peace Process The Agreement Regarding The Victims of The Conflict*. Bogotá.
- The Office of the High Commissioner for Peace. (2016a). *Final Agreement To End The Armed Conflict And Build A Stable And Lasting Peace*. Havana.
- The Office of the High Commissioner for Peace. (2016b). *The Colombian Peace Agreement The Opportunity to Build Peace*. Bogotá.
- Tuncay, H. (2017). *A Dictionary of International Relations and Political Sciences*. Yalın Yayıncılık, İstanbul.
- Valenzuela, P. (2019). "The Values of Peace in the Colombian Peace Agreement: Discursive Progress and Empirical Hurdles". *Peacebuilding*, 7(3): 297-313.
- Veillette, C. (2005). *Plan Colombia: A Progress Report*. CRS Report for Congress.
- Wallensteen, P. (2002). *Understanding Conflict Resolution War, Peace and the Global System*. SAGE Publications, California.
- Wilkinson, P. (2011). *Terrorism Versus Democracy The Liberal State Response*. Routledge, New York.
- Woodhouse, T. ve Duffey, T. (2008). "Peacekeeping and International Conflict Resolution". H. J. Langholtz. (Ed.), *Peace Operations Training Institute*, Williamsburg.
- Yalvaç, F. (2014). "Uluslararası İlişkilerde Teori Kavramı ve Temel Teorik Yaklaşımlar". R. Gözen (Ed.), *Uluslararası İlişkiler Teorileri*. İletişim Yayınları, İstanbul.
- Young, N. J. (2010). "The Oxford International Encyclopedia of Peace". N. J. Young (Düz.) Oxford University Press, Oxford.

İNTERNET KAYNAKLARI

- Bassetti, T., Caruso, R., ve Cortes, D. (2015). “Behavioral Differences in Violence: The Case of Intra-Group Differences of Paramilitaries and Guerrillas in Colombia”. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2614113 (erişim tarihi: 18.09.2020).
- BBC News. (2016). “Colombia referendum: Voters reject Farc peace deal”. <https://www.bbc.com/news/world-latin-america-37537252> (erişim tarihi: 22.02.2020).
- BBC Türkçe. (2016). “Kolombiya'da barış anlaşması referandumda reddedildi”. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-37537899> (erişim tarihi: 10.08.2019).
- BBC World. (2018). “Colombia election: Farc fails to win support in first national vote. BBC World: <https://www.bbc.com/news/world-latin-america-43367222> (erişim tarihi: 08.04.2020).
- Brahm, E. (2003). “Latend Conflict Stages”. <https://www.beyondintractability.org/essay/latent-conflict> (erişim tarihi: 20.09.2019).
- Büyük Türkçe Sözlük. (2019). TDK: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&view=bts&kategori1=veritbn&keli_mesec=70892 (15.09.2019).
- Colombia Barometer Initiative. (t.y.). Kroc Institute for International Peace Studies: <https://peaceaccords.nd.edu/barometer> (erişim tarihi: 13.02.2020).
- Colombia’s Political Background. (t.y.). Netherlands Institute for Multiparty Democracy: <https://nimd.org/programmes/colombia/> (erişim tarihi: 08.04. 2020).
- Country Watch. (2019). *Colombian Country Report*. <http://countrywatch.com/Content/pdfs/reviews/B3669ZMZ.01c.pdf> (erişim tarihi: 19.03.2020).
- Democratic Progress Institute. (2016). *Kolombiya’da Barış*. <https://www.democraticprogress.org/wp-content/uploads/2016/04/Background-to-the-Conflict-and-Peace-Process-Brief-Turkish.pdf> (erişim tarihi: 18.03.2020).
- Dünya Bankası. (2019). <https://data.worldbank.org/country/colombia?view=chart> (erişim tarihi: 22.09.2019).
- Fragile States Index. (2016). “Fragility in the World 2016”. <https://fragilestatesindex.org> (erişim tarihi: 02.03.2020).
- El Gobierno Colombia y FARC-EP. (2016). “Final Agreement to End the Armed Conflict and Build a Stable and Lasting Peace”.

- [http://especiales.presidencia.gov.co/Documents/20170620-dejacion-
armas/acuerdos/acuerdo-final-espa%20ol.pdf](http://especiales.presidencia.gov.co/Documents/20170620-dejacion-
armas/acuerdos/acuerdo-final-espa%20ol.pdf) (erişim tarihi: 02.02.2020).
- Fragile States Index. (2017). "Fragility in the World 2017". <https://fragilestatesindex.org> (erişim tarihi: 02.03.2020).
- Fragile States Index. (2018). "Fragility in the World 2018". <https://fragilestatesindex.org> (erişim tarihi: 02.03.2020).
- Fragile States Index. (2019). "Fragility in the World 2019". <https://fragilestatesindex.org> (erişim tarihi: 02.03.2020).
- Gobierno de Colombia. (2016). "Plan Marco de Implementaci3n del Acuerdo Final de Paz". [https://colaboracion.dnp.gov.co/CDT/Conpes/Econ3micos/3932_Anexo%20B_Plan%
20Marco%20de%20Implementaci3n%20\(PMI\).pdf](https://colaboracion.dnp.gov.co/CDT/Conpes/Econ3micos/3932_Anexo%20B_Plan%
20Marco%20de%20Implementaci3n%20(PMI).pdf) (erişim tarihi: 12.03.2020).
- Gomez-Suarez, A. (2013). "The geopolitics of the Santos-FARC peace talks". Academia: [https://www.academia.edu/19728133/The_Geopolitics_of_the_Santos-
FARC_peace_talks](https://www.academia.edu/19728133/The_Geopolitics_of_the_Santos-
FARC_peace_talks) (erişim tarihi: 29.09.2020).
- HIİK. (2009). The concept of political conflict. (Heidelberg Institute for International Conflict Research): <https://hiik.de/hiik/methodology/?lang=en> (erişim tarihi: 19.09.2020).
- Institute for Economics ve Peace. (2016). "Global Peace Index 2016: Measuring Peace in a Complex World". <http://visionofhumanity.org/reports> (erişim tarihi: 02.03.2020).
- Institute for Economics ve Peace. (2017). "Global Peace Index 2017: Measuring Peace in a Complex World". <http://visionofhumanity.org/reports> (erişim tarihi: 02.03.2020).
- Institute for Economics ve Peace. (2018). "Global Peace Index 2018: Measuring Peace in a Complex World". <http://visionofhumanity.org/reports> (erişim tarihi: 02.03.2020).
- Institute for Economics ve Peace. (2019). "Global Peace Index 2019: Measuring Peace in a Complex World". <http://visionofhumanity.org/reports> (erişim tarihi: 02.03.2020).
- Latin America Working Group. (2019). "Peace Accord Implementation in Colombia: Urgent Need to Adhere to the Spirit of the Accords". [https://www.lawg.org/peace-accord-
implementation-in-colombia-urgent-need-to-adhere-to-the-spirit-of-the-accords/](https://www.lawg.org/peace-accord-
implementation-in-colombia-urgent-need-to-adhere-to-the-spirit-of-the-accords/) (erişim tarihi: 01.03.2020).
- Navarrete, M. A., ve Alonso, L. (2020). "Overview of Violence Against Social Leaders in Colombia". InSight Crime: [https://www.insightcrime.org/news/analysis/overview-
violence-social-leaders-colombia/](https://www.insightcrime.org/news/analysis/overview-
violence-social-leaders-colombia/) (erişim tarihi: 08.04.2020).
- Ramirez, A. (2007). "An Introduction to Colombian Governmental Institutions and Primary Legal Sources". Hauser Global Law School Programme:

- https://www.nyulawglobal.org/globalex/Colombia.html#_4._Other_Important (erişim tarihi: 09.04.2020).
- Registraduría Nacional Del Estado Civil. (2016). “Plebiscito 2 Octubre 2016” República de Colombia.
https://elecciones.registraduria.gov.co/pre_plebis_2016/99PL/DPLZZZZZZZZZZZZZZZZZZ_L1.htm (erişim tarihi: 23.11.2019).
- Registraduría Nacional Del Estado Civil. (2018)a. “Cámara de Representantes”.
<https://elecciones.registraduria.gov.co:81/elec20180311/resultados/99CA/BXXXX/DCA99999.htm> (erişim tarihi: 01.04.2020).
- Registraduría Nacional Del Estado Civil. (2018)b. “Histórico De Resultados”.
<https://www.registraduria.gov.co/-Historico-de-Resultados,3635-.html> (erişim tarihi: 01.04.2020).
- Registraduría Nacional Del Estado Civil. (2018)c. “Senado de República”.
<https://elecciones.registraduria.gov.co:81/elec20180311/resultados/99SE/BXXXX/DS E99999.htm> (erişim tarihi: 01.04.2020).
- Romero, J. E., ve Meisel, A. (2019). “Análisis demográfico de la Violencia en Colombia”. Banco de República Colombia: <https://www.banrep.gov.co/es/analisis-demografico-violencia-colombia> (erişim tarihi: 11.11.2019).
- Roser, M. (t.y.). “War and Peace”. <https://ourworldindata.org/war-and-peace> (erişim tarihi: 04.12.2019).
- UCDP. (2018). “UCDP Colombia”. <https://ucdp.uu.se/country/100> (erişim tarihi: 25.10.2019).
- Unidad para la Atención y Reparación Integral a las Víctimas. (2019).
<https://www.unidadvictimas.gov.co/es/registro-unico-de-victimas-ruv/37394> (erişim tarihi: 12.09.2019).
- WOLA. (2020). “FARC Dissident Groups”. <https://colombiapeace.org/farc-dissident-groups/> (erişim tarihi: 04.08.2020).

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve SOYADI	Emine Nur SEZEK
Doğum Tarihi ve Yeri	26/09/1995 Manavgat/Antalya
Medeni Durumu	Bekâr
Vatandaşlık	Türkiye
EĞİTİM DURUMU	
Mezun Olduğu Lise	Manavgat Anadolu Lisesi, 2009-2013
Lisans Diploması	Akdeniz Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler, 2014-2018
Yükseklisans Diploması	Akdeniz Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler, 2018-Halen
Yabancı Dil / Diller:	Türkçe (ana dil), İngilizce (iyi) ve İspanyolca (iyi)
BİLİMSEL FAALİYETLER	
Yayın/ Kitap Bölümü	Rodríguez, D. ve Sezek, E. N. (2019). “Latin Amerika’da Yüksek Öğretim”. C. Uysal Oğuz, S. Atvur ve R. İzol (Ed.), <i>21. Yüzyılda Latin Amerika Siyaset-Ekonomi-Toplum</i> , Seçkin Yayıncılık, Ankara.
İŞ DENEYİMİ	
E-Mail	eminenursezek@gmail.com 20185238007@ogr.akdeniz.edu.tr